

**T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI**

**LİSANS DÜZEYİNDE YÜRÜTÜLEN TÜRK SANAT MÜZİĞİ
SES EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ
İNCELENMESİ**

MELİKE YILMAZ

**DANIŞMAN
PROF. SABRİ YENER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2019

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “Lisans Düzeyinde Yürütölen Türk Sanat Müziği Ses EĞitimi Dersi ÖĞretim Programlarının İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığım ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

25/07/2019

Melike YILMAZ

15530400007

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Melike Yılmaz'ın hazırladığı “Lisans Düzeyinde Yürütülen Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Öğretim Programlarının İncelenmesi” başlıklı tez /... / 201...tarihinde aşağıda imzaları olan jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	Üniversite	İmza
Başkan	:

Jüri Üyeleri	:

ONAY

.... / / 201...

Dr. Öğr. Üyesi Seçkin EVCİM

Enstitü Müdürü V

ÖNSÖZ

Araştırmamın her aşamasında bilgisiyle, tecrübesiyle, desteğiyle ve anlayışıyla yanımda olan kıymetli hocam, tez danışmanım Prof. Sabri YENER'e,

Araştırma süresince kıymetli görüş ve önerileriyle bana ışık tutan ve hep destek olan sevgili hocam Doç. Dr. Sercan ÖZKELEŞ'e, değerli görüşlerini paylaşan, yol gösteren sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Sevda Toker GÜREL'e, desteğini ve yardımını esirgemeyen, tecrübelerini paylaşan sevgili hocam Öğr. Gör. Dr. Nuran AYZ'a, her zaman manevi desteğini yanımda hissettiğim, fikirleriyle hep destek olan canım hocam, mesai arkadaşım Arş. Gör. Selda ARSLAN'a ve Dilek Sabancı Devlet Konservatuarı'ndaki mesai arkadaşlarıma, kıymetli hocalarıma,

Uzakta da olsa hep yanımda gibi hissettiğim, kardeşim gibi sevdiğim, canım dostum Nergiz YILDIZ'a ve her konuda, her zaman, koşulsuzca yanımda olan Semih ULUDAĞ'a,

İlkokuldan yüksek lisansa kadar devam eden eğitim-öğretim hayatımda üzerimde emeği olan, bana yol gösteren, ışığım olan, kalemim olan başta canım babam ilk öğretmenim Gürsel YILMAZ olmak üzere yüreğime dokunan bütün hocalarıma,

Beni bu yaşa getiren, büyüten, okutan, yaptığım her şeyde arkamda olan, kayıtsız şartsız sevgilerini veren, bugünlere gelmemde büyük emeği olan fedakâr annem, babam ve canım kardeşlerime candan teşekkürü borç bilirim.

Melike YILMAZ

Ordu-2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1.1. TEZİN KAPSAMI	4
1.1.1. Problem	4
1.1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.1.4. Varsayımlar	4
1.1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.1.6. İlgili Araştırmalar	5
1.2.KURAMSAL ÇERÇEVE	9
1.2.1. Eğitim	9
1.2.2. Eğitim-Öğretim Programı ve Eğitimde Program Geliştirme.....	10
1.2.3. Müzik Eğitimi.....	13
1.2.4. Ses	15
1.2.5. İnsanda Ses Sistemi	17
1.2.5.1.Solunum Sistemi	18
1.2.6. Ses Eğitimi	21
1.2.6.1. Ses Eğitiminde Temel Öğeler	24
1.2.7. Türk Sanat Müziğinde Ses Eğitimi.....	28
1.2.7.1.Türk Müziği Eğitim Tarihi.....	29
1.2.7.2.Türk Müziği Eğitiminde Meşk Yöntemi.....	34

1.2.7.3.Uslûp ve Tavır.....	36
İKİNCİ BÖLÜM.....	39
2.1.YÖNTEM.....	39
2.1.1. Araştırmanın Modeli	39
2.1.2. Çalışma Grubu.....	39
2.1.3. Veri Toplama Araçları.....	42
2.1.4. Verilerin Analizi.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
3.1. BULGULAR VE YORUMLAR	46
3.1.1. Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretim Elemanlarının Görüş ve Önerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	46
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA.....	86
EKLER.....	92
ÖZGEÇMİŞ	97

ÖZET

LİSANS DÜZEYİNDE YÜRÜTÜLEN TÜRK SANAT MÜZİĞİ SES EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İNCELENMESİ

Bu araştırmada lisans seviyesinde yürütülmekte olan Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının günümüzdeki mevcut durumunun nasıl olduğunu ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan araştırmada, kuramsal veriler literatür taramasıyla elde edilmektedir. Programlara yönelik verilerin elde edilmesinde Türk sanat müziği ses eğitimi dersini yürütmüş veya yürütmekte olan öğretim elemanlarından görüşme tekniği ile toplanmaktadır. Görüşme yöntemi olarak Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu uygulanmaktadır.

Araştırma, içerisinde Türk müziği bölümü, Türk sanat müziği anasanat dalı, Ses eğitimi bölümü gibi konuyla alakalı bölümler bulunan 13 devlet üniversitesinin 2018-2019 eğitim öğretim yılı öğretim programlarıyla sınırlandırılmaktadır. Çalışma grubunu ilgili fakültelerde görev yapan alanında uzman öğretim elemanları oluşturmaktadır. 3 üniversiteden katılım sağlanamamasından dolayı çalışmaya 10 katılımcıyla devam edilmektedir.

Verilerin çözümlenmesinde nitel yöntemler kullanılmaktadır. Araştırmanın sonucunda programlar arasındaki farklılıklar detaylı bir şekilde ortaya koyularak Türk sanat müziği ses eğitimi öğretim programlarının genel yapısı tespit edilmektedir. Sonuçlar doğrultusunda programlar üzerinde yapılabilecek iyileştirmelere, gelişmelere, yeniliklere, eksikliklerin giderilmesine yönelik öneriler getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Türk Sanat Müziği, Ses Eğitimi, Öğretim Programı*

ABSTRACT

EXAMINATION OF TURKISH ART MUSIC VOICE EDUCATION INSTRUCTION PROGRAM AT UNDERGRADUATE LEVEL

In this study, it is aimed to determine the current situation of Turkish art music voice education instruction program at undergraduate level.

Qualitative research methods are used in the research. In this study, which is a descriptive study in the scanning model, theoretical data are obtained through literature scanning. In obtaining the data for the programs, Turkish art music sound education is collected from the lecturers who have carried out or carried out the course by using the interview technique. A standardized open-ended interview form is applied as a method of interviewing.

The research is limited to the curriculum of the 2018-2019 academic year of 13 state universities, which have related departments such as Turkish music Department, Turkish art music department, sound education department. The study group is composed of experts in the field of working in the related faculties. Due to the lack of participation from 3 universities, the study is continued with 10 participants.

Qualitative methods are used for analyzing data. As a result of the research, the differences between the programs are revealed in detail and the general structure of Turkish art music voice education programs is determined. In line with the results, suggestions are given for improvements on the programs, developments, innovations and the elimination of deficiencies.

Key Words: *Turkish Art Music, Voice Education, Instruction Program*

KISALTMALAR

- ABD** : Anabilim Dalı
ASD : Anasanat Dalı
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
GSF : Güzel Sanatlar Fakültesi
GTSM : Geleneksel Türk Sanat Müziği
K : Katılımcı
TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSM : Türk Sanat Müziği
Vb : Ve benzeri
Vs : Vesaire

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Bilgiler	40
Tablo 2. Katılımcıların Mesleki Deneyimine İlişkin Bilgiler	41
Tablo 3. Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurumlara İlişkin Bilgiler	41
Tablo 4. Katılımcıların Alanlarına İlişkin Bilgiler	42
Tablo 5. Katılımcıların Haftalık Ders Süresi İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler	47
Tablo 6. Katılımcıların Toplam Dönem Sayısı İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler	49
Tablo 7. Katılımcıların Yazılı Materyaller İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler	66
Tablo 8. Katılımcıların İşitsel Materyaller İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler	67
Tablo 9. Katılımcıların Görsel Materyaller İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İnsanda Solunum Sistemi	18
Şekil 2. Soluk Alıp-Verme Mekanizması	19
Şekil 3. Diyafram	20
Şekil 4. Doğru ve Yanlış Duruş Şekilleri	24
Şekil 5. Rezonans Boşlukları	25
Şekil 6. Gırtlak ve Ses Telleri	27

GİRİŞ

İnsan, dünyaya gözlerini açtığı andan veda ettiği zamana kadar olan süreçte pek çok evrelerden geçerek şekillenir, olgunlaşır ve tecrübe kazanır. Gerek yaşadıklarımız, gerek dış çevremizin yarattığı etkenler, gerekse alınan eğitimler sonucunda şekillenerek belirli bir karakter ve bakış açısına sahip olunmaktadır. Bu farkındalık duygusunu yaratmanın en temel etkeni eğitimidir. Eğitim kısaca bireyde olması istenilen davranışların isteyerek ve bilerek kazandırılması biçimidir. Eğitim yaşamın her alanında ve her yerinde gerçekleşebilen bir olgudur.

Canlılar; iletişim kurmak, uyarı göstermek, tepki vermek gibi eylemleri kendilerine has çıkardıkları sesler aracılığıyla gerçekleştirmektedir. İnsan, diğer canlılardan farklı olarak dil unsuruyla beraber konuşabilen, şarkı söyleyebilen bir varlıktır. Bu özelliklerini doğuştan, doğal olarak sahip olduğu sesi ile kullanabilmektedir. İnsan sesi tıpkı parmak izi kadar eşsiz ve benzersizdir. Her birimizin sesinde taşıdığı nitelikler farklılıklar göstererek sesi kendimize özgü kılmaktadır. Eğitim yoluyla sesin daha doğru, güzel ve etkili kullanım davranışlarının kazandırılması, şekillendirilmesi olağandır.

Ses eğitimi en yalın tanımıyla bireylerin beden ve gövde yapısı göz önünde bulundurularak mesleği ne olursa olsun sesini kullanacak olan herkes için belirli ilkeler ve yöntemler doğrultusunda planlı ve programlı bir şekilde farkındalık oluşturarak sesin bilinçli, etkili ve güzel kullanılmasıdır. Ses eğitimi toplu olarak verilebileceği gibi bireysel olarak da verilebilmektedir.

Bireysel ses eğitimi, sesin bilinçli kullanımının ve geliştirilmesinin sağlanmasına yönelik davranışların kazandırılmasında temel ses eğitimi ve sese sanatsal nitelik kazandırma anlamında müzik türlerine göre stil, tarz, üslup gibi türe özgü daha ileri teknik çalışmaların yapıldığı ileri ses eğitimi (şan) olarak verilmektedir. Temel ses eğitimi herkese yönelik uygulanabilirken, ileri ses eğitimi çalışmalarının yapılabilmesi için bireyin anatomik ve fizyolojik olarak hazırbulunmuşluğu ve ses kalitesi önem taşımaktadır.

Şan sözcüğü dilimize “*chant*” olarak Fransızcadan geçmektedir. Sesin uzun süre kullanılabilmesinde güç ve dayanıklılık kazandırılarak işlenmesidir. Günümüzde ses eğitiminin genel bir ifadesi olarak da kullanılmaktadır. Töreyin

(2017), “Müzikli Yıllar, Müzikli Yollar” adlı TRT radyo programında bu konuyla ilgili şu ifadelerde bulunmuştur;

“Yaptığım çalışmalar sonucunda vardım ki bütün ses eğitimlerinin adı şan olmamalı. Şan bölümünde Türk Halk Müziği olmaz ya da Türk Halk Müziğine verilen ses eğitimi şan olmaz. Çünkü şan, sesi güçlendirmek için bedenin tüm olanaklarını kullanarak şarkı söylemeye yöneliktir. Sese dayanıklılık kazandırmak için ve belli türde klasik batı müziği tarzında yazılmış eserleri seslendirmek içindir. Bu dünyanın tüm ülkelerinde vardır. Bir Fransız, Fransız chansonlarını söylerken şan eğitimi almaz, opera söyleyeceği zaman alır. Ses eğitimini alır ama belli boyutta ve düzeyde onu kullanır. Söylediği şarkının türüne ve üslup özelliklerine asla halel getirmez. Dolayısıyla onu koruyarak kullanır sesini. Öyleyse ses eğitimi içinde bir şarkı eğitimi diyeceğiz biz buna.”

Ses eğitiminde hangi müzik türü seslendiriliyorsa ona özgü, o alana yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Türk Sanat Müziği ses eğitiminde de Türk Müziğinin makamsal yapısı, üslup ve tavrı, geleneksel yapısı bozulmadan, yine temelde kullanması gereken öğeleri kavradıktan sonra söyleyeceği türün özelliklerini ihlal etmeyecek şekilde bir eğitim alınması gerekmektedir.

Türkler, çok boyutlu bir kavim olarak değişim, aktarım, gelişim ve etkileşim özelliklerini bünyesinde taşıyarak kendi kültür kavramlarını yaratmışlardır. Türklerin yarattıkları kültür içerisinde savaşçı ruhları, göçebe yaşamları, yayılmacılıkları ortaya koydukları müzikal yaşayışları etkilemekle birlikte Türk Müzik tarihini oluşturmaktadır. Bu anlamda kültür kavramının, bir yaşayış stili olduğu düşünülürse Türk Müziği de bir yaşama stili olarak kendi içindeki karakterini oluşturmaktadır.

Türk Müziğinin bu geleneksel yapısının bozulmadan öğretilip gelecek nesillere aktarılması için bazı öğretim yöntemlerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Notanın henüz kullanılmadığı dönemlerde öğretim yöntemi olarak “meşk” adı verilen usta-çırak ilişkisine bağlı bir yol izlenmektedir. “Femi-Muhsin” yani doğru ve güzel söyleyen birinin ağzından sürekli tekrar ederek hafızaya dayalı bir öğrenme gerçekleştirilmektedir. Burada müziksel bilgilerin öğreniminin yanında eserlerin üslup ve tavır özellikleri de aktarılmaktadır.

Günümüzde, artık notanın da kullanılıyor olmasından dolayı yeni yöntemler kullanılmaktadır. Ancak Batı müziği ses eğitimi tekniklerinin oturmuş olduğu ve Türk müziğinde henüz ortak bir sistemsel eğitim olmadığı bilinmektedir. Bu çalışma, günümüzdeki mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının incelenmesiyle kullanılan yöntemler, derslerin içerikleri, amaçlar, ders saatleri vs. detaylı olarak tespit etmeye yönelik betimsel bir araştırmadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. TEZİN KAPSAMI

1.1.1. Problem

Lisans düzeyinde yürütülen Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının günümüzdeki durumu nasıldır?

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, lisans düzeyindeki Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programları incelenip, mevcut durum ortaya koyularak programlar arasındaki farklılıkları nedensellik ilişkisi içerisinde çözümlenmek ve çağdaş eğitim anlayışına uygun bir şekilde düzenlenmesinde eğitim öğretime katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın, Türk sanat müziği ses eğitimi derslerinin daha işlevsel hale getirilmesi için öğretim programlarında yapılabilecek iyileştirmelere katkı sağlamak, TSM ses eğitimi alanına dikkat çekmek, dersin işlenişinde ortak görüşler çerçevesinde bir anlayış geliştirmek, programlarda yapılacak içerik analiziyle programların aşamalılık ilkesine uygunluğunu tespit etmek bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Ayrıca kullanılan öğretim yöntemleri doğrultusunda öğrencilerin bireysel ses özelliklerinin ne kadar dikkate alındığı ve bunun sonucunda ses sağlığına verilen önemi ortaya koymak, nedensellik ilişkisi içerisinde programlar arasındaki farklılıkları tespit etmek ve programlara farklı bir bakış açısı katmak bakımından da kayda değer olduğu öngörülmektedir.

1.1.4. Varsayımlar

Araştırmanın gerçekleşmesinde görüşlerine başvuru alan öğretim elemanlarının soruları içtenlikle cevapladıkları, araştırmada tercih edilen yöntemin araştırmanın konusuna uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- Türk sanat müziği ses eğitimi dersine yönelik devlet konservatuvarları Türk müziği ve ses eğitimi bölümlerinden Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi'nin öğretim programları, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı'ndan Karabük Üniversitesi'nin öğretim programı, Sanat ve Tasarım Fakültesi Müzik Toplulukları Bölümü'nden Yıldız Teknik Üniversitesi'nin öğretim programıyla,
- Örnekleme oluşturan bölümlerde 2018/2019 eğitim-öğretim yılı ve öncesinde ses eğitimi dersini yürütmüş ve yürütmekte olan öğretim elemanlarından, araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlamak isteyenlerle standartlaştırılmış açık uçlu görüşmeyle,
- Araştırmacının ulaşabildiği doküman ve kaynaklarla,
- Lisansüstü çalışmalara ayrılan süre ve araştırmacının maddi yeterlilikleri ile sınırlandırılmaktadır.

1.1.6. İlgili Araştırmalar

Uras (1998), "Türk Halk Müziği İcra Özelliklerinin Ses Eğitimi (Şan Tekniği) Açısından Değerlendirilmesi" konulu yüksek lisans tezinde "*Türk Şan Ekolü*"nün oluşturulmasına katkı sağlamayı amaçlayarak, genelden özele doğru öncelikle şan tekniğinin Türk müziği üzerinde uygulanabilirliği ele alınmakta ardından Türk halk müziği özellikleri üzerinde durulmaktadır. Araştırmada seseğitimi alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmaktadır. Türk halk müziği icra özellikleri göz önünde bulundurularak ses eğitimi bakımından kusursuz türkü söylemeye yönelik yöntemlerin geliştirilmesine gayret gösterilmektedir. Araştırmanın sonucunda şan tekniği sesin sınırların genişletilmesi, sese volüm kazandırılması, nefes yeterliliğinin saptanması gibi özelliklerin kazanılması açısından Türk müziğinde bir noktaya kadar yararlı

olduğu ancak; sonrasında Türk müziğine özel bir seslendirme yapılmasında bu alana yönelik Türk Müziği Şan Ekolü'nün oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Şenyayla (2006), "*Afyon Kocatepe Üniversitesi Klasik Türk Müziği Bölümü Ses Eğitimi Anasanat Dalı Ses Eğitimi Dersinde Kullanılan Ses Alıştırmalarının İncelenmesi*" konulu yüksek lisans tezinde, Afyon Kocatepe Üniversitesi başta olmak üzere Türk müziği eğitimi veren konservatuvarların ses eğitimi derslerinde uygulanan yöntemlerin incelenmesiyle Türk müziği icrasında daha doğru ve sağlıklı bir ses eğitimi oluşumunun sağlanmasını amaçlamaktadır. Araştırmada tarama modeli benimsenerek betimsel bir çalışma oluşturulmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2005-2006 eğitim-öğretim yılında mesleki müzik eğitimi veren Türk müziği konservatuvarlarından Afyon Kocatepe Üniversitesi ve seçilen iki konservatuvarın ses eğitimi dersini yürüten öğretim elemanları oluşturmaktadır. Araştırmada ses eğitimi dersinde uygulanan ses alıştırmalarının alana uygunluğu irdelenerek, Türk müziği alanına yönelik ses alıştırmalarının çoğaltılması konusuna dikkat çekilmektedir.

Kekeç (2008), "*Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma*" konulu makalesinde, bireysel ses eğitimi derslerinde Türk müziğine dayalı ezgilerin kullanım durumunu tespit etmeye yönelik uzmanlarla yapılacak olan anketlerle saptanması amaçlanmaktadır. Araştırma durum tespitine yönetim tarama modeli betimsel niteliktedir. Türkiye'de Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği A.B.D. araştırmanın evrenini oluştururken bu kurumlar arasından seçilen 10 adet Müzik öğretmenliği Ana Bilim Dalı ve bu kurumlarda görev yapan 20 öğretim elemanı örneklemini oluşturmaktadır. Verilerin analizinde anket formundan elde edilen veriler yüzde ve frekans değerleri hesaplanarak tablolaştırılıp yorumlanmaktadır. Kaynak tarama yoluyla elde edilen veriler ise sistemli bir şekilde düzenlenmektedir. Araştırmanın sonucunda geleneksel müziklere yönelik şan ekolünün oluşmadığı saptanmaktadır.

Özcan (2010), "*Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi*" konulu yüksek lisans tezinde, Geleneksel Türk sanat müziğinde uygulanmış yöntemler araştırılarak uygulanmakta olan ses eğitimi

yöntemlerinin incelenip geliştirilmesini ve var olan sorunların çözümlenmesini amaçlamaktadır. Araştırma, yapılan ön incelemeler doğrultusunda üç konservatuvar ile sınırlandırılmaktadır. Araştırmanın verileri uygun görülen konservatuvarlardaki öğrenciler ve öğretim elemanlarından oluşan toplamda 34 katılımcıyla anket çalışması yapılarak elde edilmiş ve toplanan veriler istatistikî yöntemlerle çözümlenmektedir. Araştırmanın sonucunda seçilen örneklemdeki konservatuvarların ses eğitimi derslerini farklı yöntem ve tekniklerle işlediği ve kurumlar arasında eğitim-öğretim birliğinin bulunmadığı tespit edilmektedir.

İtil (2011), “*Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarında Okutulan TSM Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Öğretim Modeli Önerisi*” konulu yüksek lisans tezinde, Türk sanat müziği ses eğitimi dersinde uygulanan yöntemler dikkate alınarak farklı formlardaki eserlerin doğru icra edilebilmesi için üslup ve tavır özelliklerinin geliştirilmesine yardımcı olacağı düşünülen öneriler ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada konuyla ilgili kaynakların incelenmesi ve alanında uzman kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda TSM icra özellikleri, ses eğitimi teknikleri, öğrencilerin bireysel farklılıkları ve seviyeleri dikkate alınarak Türk müziği formlarından “şarkı” formunda Nihavend bir eserle öğretim modeli önerisi oluşturulmaktadır.

Tütüncü (2017), “*TSM Solist İcrasında Ses Eğitimi ve Telaffuzun Önemi*” konulu yüksek lisans tezinde, Türk sanat müziği alanında ses sanatçısı olma yolunda ilerleyen adayların diksiyon ve ses ile ilgili öğeleri öğrenmelerine destek olmayı ve icra yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan betimsel bir çalışma ortaya koyulmaktadır. Araştırmada sesin oluşumu, sesin özellikleri, solunum organları, doğru nefes kullanımı, ses tellerinin yapısı vb. ses eğitimi öğeleri detaylıca anlatılarak diksiyon ve telaffuz kurallarındaki inceliklerin icra esnasında nasıl uygulanabileceği konusuna dikkat çekilmektedir.

Ayaz (2018), “*Türk Makam Müziğinde Ses Eğitime Yönelik Öğretim Metodu Modeli Önerisi*” konulu doktora tezinde, Türk makam müziği ses eğitimi dersi verilen eğitim kurumlarındaki öğretim elemanlarının kullandıkları yöntemler, dersin içeriği ve akademisyenlerle yapılan görüşmeler dikkate alınarak, farklı üsluptaki ve makamdaki eserlerin seslendirilmesinde Türk makam müziği üslup, tavır ve icra özelliklerinin öğretilmesi konusunda katkı sağlayacak öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada kuramsal çerçeve literatür

taramasıyla oluşturulmakta ve deneme modeli kullanılmaktadır. Model önerisinin hazırlanmasında çalışma grubunu alanında uzman akademisyenler ve 1.sınıf seviyesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri akustik değerlendirmeler neticesinde uygulamalı olarak elde edilmektedir. Verilerin çözümlenmesinde akademisyenlerin görüşleri incelenip yorumlanırken, öğrencilerin oluşturduğu deney ve kontrol gruplarının eğitim öncesi ve sonrasındaki ses kayıtları çeşitli programlarla analiz edilip istatistiksel olarak ifade edilmektedir. Analizler değerlendirildiğinde verilen eğitimin olumlu sonuç verdiği gözlenmekte olup çalışmanın geliştirilmesiyle ses eğitimi alanında ileri seviye metod modeli çalışması yapılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.KURAMSAL ÇERÇEVE

1.2.1. Eğitim

İnsan, dünyada var olduğu zaman dilimi içinde onu diğer canlılardan ayıran düşünebilme, analiz edebilme ve yorumlayabilme gibi zihinsel bilgi ve becerilerini kullanabilmek, konuşabilmek, kendini ifade edebilmek, istekleri doğrultusunda karar verebilmek, doğruyu ve yanlışını ayırt edebilmek için kendini hayat boyu devam edecek olan bir gelişim sürecinin içinde bulur. Anne ve babanın tutumu, kültürel etkenler, çevresel faktörler doğrultusunda bireyin anne karnından itibaren dış dünyayla etkileşime geçtiği ve hayatını devam ettirdiği bu gelişim sürecinde bazen bilinçli bir şekilde bazen de farkında olmadan edindiği kazanımlar eğitim yoluyla olur.

Günümüzde eğitim kavramı ile alakalı olarak pek çok tanım mevcuttur. En genel şekilde tanımlanacak olursa eğitim, *“Bireyin davranışında kendi hayatı vasıtasıyla kasıtlı olarak istendik değişimleri meydana getiren süreçtir”* (Ertürk, 1972, s.12).

Eğitimde, kişinin daha önceden yine eğitim yoluyla edindiği bilgi birikiminin bireylere aktarılması sonucunda istenen davranış değişiklikleri elde edilmektedir. Burada aktaran kişinin yol gösterici olarak örnek teşkil ediyor olması eğitim sürecindeki her bir adımı önemli kılmaktadır.

“Eğitim geçmiş kuşakların edindikleri bilgi, beceri ve tecrübelerini düzenli olarak kısa bir şekilde bireye kazandırmayı hedefler ve öğrenme yoluyla istenilen özellikleri kazandırmaya çalışır” (Başaran, 1994, s.25).

Yaşamın her alanında eğitim, bireylerin pek çok davranış yapısını iyileştirmeye, geliştirmeye ve güzelleştirmeye yönelik kazanımlar sağlamaktadır.

Eğitim; sanat, bilim-teknik alanlarının her birini içine alan bir içerik oluşturarak, bireyleri ve toplumları şekillendirme, değiştirme, geliştirme, yönlendirme ve yetkinleştirmede en etkili süreç kalitesini kazanır. Böylesine bir eğitim, bireyi kültürel ve toplumsal yönleriyle, bedensel, algısal, duyuşsal ve devinişsel davranış özellikleriyle dengeli bir bütün olarak, en uygun ve en ileri seviyede yetiştirmeyi amaçlar (Uçan, 2005, s.27).

Eğitimle birlikte sıkça kullanılan ve çoğu zaman eğitimle aynı anlamı taşıdığı düşünülen diğer bir kavram da “öğretim” kavramıdır. Eğitim ve öğretim kavramları sıkça birlikte kullanılsa da birbirinden farklıdır. Eğitim, doğumdan ölüme kadar geçen zaman diliminde yer ve zaman sınırı olmaksızın sürekli olarak devam eden bir süreçtir. Öğretim ise, belirli bir süre içinde planlı ve programlı bir şekilde sadece öğretim kurumlarında gerçekleşmektedir. Bu bağlamda her öğretim eğitimidir fakat; her eğitim öğretim olmamaktadır.

Öğretim, eğitimin okulda en planlı, en programlı olarak yürütülen kısmıdır. Güdümlü, planlı, programlı ve desteklidir. Öğretimde öğrencinin öğretmen ve onun sağladığı ortamla etkileşimi önem taşır. Bu anlamda öğretim, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranış değişimlerinin olması için uygulanan sürecin tümünü kapsar (Özgül, 2009, s.60).

Eğitim; planlı ve kasıtlı bir şekilde hedeflenen amaca yönelik bir değişim süreci olduğundan, öğretim programlarının da belirlenen amaçların gerçekleşmesini kolaylaştıracak nitelikte olması ve programların sistemli bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

1.2.2. Eğitim-Öğretim Programı ve Eğitimde Program Geliştirme

Resmi ve resmi olmayan kurumlarda planlanan tüm öğrenme faaliyetleri belirli bir düzen içerisinde gerçekleşmektedir. Hedeflenen davranışlar, bu davranışların kazandırılması için oluşturulan içerikler ve öğrenmeyi destekleyen etkinliklerin tamamı eğitim programlarında yer almaktadır.

Öğrenecek olan bireylere öğrenme deneyimlerinin sağlanması eğitim programları aracılığı ile olmaktadır. Dolayısıyla öğrenme deneyimleri eğitim programının en önemli unsuru olarak kabul edilmelidir. Programın tamamının bir mekanizma olarak görülmesinde üzerinde durulmak istenen, bu düzen içinde sistemli bir yapılanmanın ve sistematik sürecin olmasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda düzenek, eğitim programını bir düzen içinde sunmanın gerekliliğini vurgulamaktadır (Demirel, 2014, s.4).

Öğrenmelerin hangi sırayla ve nasıl gerçekleşeceği belirli ölçütler göz önünde bulundurularak, düzenli bir şekilde hazırlanan programlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. *“Program; belirli bir amaca ulaşmak için yapılması gereken etkinliklerin nelerden oluştuğunun belirlenmesi, aşamalı olarak sıralanması, her*

etkinlik için ayrılacak süre ile her etkinliğin nasıl yapılacağıının bilinmesi ve yapılan işlerin uygunluğunun nasıl belirlenebileceğinin tasarısıdır” (Dilci, 2011, s.263).

Eğitim-öğretimde planlanan hedefler öncelikle programlarda tasarlanarak öğrenmelerin en etkili ve en verimli şekilde olmasında yol gösterici olarak rol oynamaktadır. “Eğitim sisteminde faaliyetler planlı ve belli bir amaç doğrultusunda olduğu için eğitim kurumlarında önceden hazırlanan planlar, programlar aracılığıyla yürütülür. Bu nedenle tüm eğitim ve öğretim kurumları önceden resmi olarak hazırlanmış yazılı eğitim programlarını uygularlar” (Yüksel, 2002, s.362).

Eğitim programları çağın getirdiği yeniliklere ayak uydurmalı, değişikliklere açık olmalıdır. Oluşturulan bir programların yıllarca aynı şekilde kalması, programın işlevselliğini kaybetmesine neden olmaktadır. *“Özellikle günümüzde bilim, teknoloji ve iletişim gibi pek çok alanda hızına yetişemediğimiz yenilikler ve gelişmeler, program geliştirme çalışmalarının sürekli olarak devam ettirmesini gerektirmektedir. Eğitim programını oluşturan öğeler, nitelik ve nicelik açısından sürekli değiştiğinden, eğitim programı da sürekli değişmeye ve gelişmeye açık bir yapıya sahiptir” (Sönmez, 2005, s.38).*

Eğitim programı ile birlikte sıkça kullanılan program geliştirme kavramı *“eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü”* olarak eğitim programı kavramından farklılık göstermektedir (Demirel, 2014: 5). Program geliştirmeye birlikte programlarda gözlemlenen eksikliklerin giderilmesi, verilen eğitimin işlevselliğini arttırmaktadır.

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında tüm eğitim etkinlikleri, önceden hazırlanan bir program çerçevesinde yürütülür. Kurumda, bireye hangi davranışların nasıl kazandırılacağı, eğitim programlarında yer alır. Eğitimin kalitesi, büyük ölçüde uygulanan programa ve programın uygulayıcılarına bağlıdır. Uygulanan programların eksik kalan yönleri ve aksayan tarafları giderilip, toplum ve bilim alanlarındaki değişmelere ve yeniliklere göre baştan düzenlendikçe, yani programlar geliştirildikçe, eğitimin niteliğinin de artması beklenir (Erden, 1998, s.2).

Program geliştirme çalışmaları yapılırken ihtiyaçlar doğru tespit edilmeli, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin oluşturulan programdan en etkili şekilde yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.

Çeliköz (2004) geliştirilen bir eğitim programının etkili olması için şu önerilerde bulunmuştur:

- İhtiyaç analizi yapılması ve analizlerin değerlendirilmesi sonuçlarına dayanarak program geliştirme çalışmaları başlatılmalıdır.
- Geliştirilen programlar, öğretmenlere olduğu kadar, öğrencilere de hitap etmelidir. Öğrenciye yönelik olarak hazırlanan programlar (öğrenme deneyimleri düzeneği), öğrencilerin uygulayacakları etkinliklerin hepsini detaylı bir şekilde göstermelidir.
- Derslerin hedef ve davranışları hazırlanırken ilgililerin görüşleri dikkate alınarak oluşturulmasına özen gösterilmelidir.
- Programlarda öğrencilerin eksik kalan öğrenmelerinin tamamlanmasına yönelik ders dışı tamamlayıcı nitelikte ilave etkinlikler sağlanmalıdır.
- Tartışma soruları dersin giriş etkinlikleri içerisine dahil edilmelidir.
- Öğretmen kılavuzunda ünite analiz ve hedef-içerik çizelgelerine yer verilmelidir.
- Öğretmen kılavuzunda yer alan etkinlikler giriş, gelişme ve sonuç etkinlikleri olarak; etkinlik1, etkinlik2, etkinlik3, etkinlik4... şeklinde belirlenmeli ve her bir etkinliğin karşısında kullanılacak araç-gereç, yöntem-tekniik ve süreler belirlenmelidir. Mevcut programlarda genel olarak belirlendiği için öğretmenlere yeterli düzeyde yardım sağlanamamaktadır.
- Bu tür program geliştirme çalışmaları üniversitelerdeki uzman kadrolar tarafından değişik dersler için sürekli olarak yapılmalıdır (Aktaran: Özkeleş, 2014, s.5).

Eğitim yoluyla bireyde istendik davranış değişikliklerini oluşturabilmek için planlı ve düzenli etkinlikler yapmak gerekmektedir. Etkinlikleri, belli ölçütleri göz önünde bulundurarak örgütleme ise, eğitim sürecinin temelini oluşturan “program” kavramını ön plana çıkarmaktadır (Korkmaz, 1997, s.12).

Eğitim programında belirli bir sıraya göre gerçekleşmesi planlanan öğeler programın yapı taşlarını oluşturur. Eğitim programları bu yapı taşları çerçevesinde şekillenir. Sönmez (2015)’e göre eğitim programını oluşturan öğeler şu şekildedir;

- Kişiyi kazandırılması istenilen özellikler, yani hedefler.

- Hedeflerin belirteci olan davranışlar.
- İçerik ve konunun düzeni, yani üniteler.
- Her davranışı, her bir öğrenciye kazandıracak eğitim durumları.
- Her davranışı, her bir öğrencinin kazanıp kazanamadığını, eğer kazandıysa ne kadar düzeyde kazanabildiğini sınavan yoklama durumlarıdır (Aktaran: Toker, 2018, s.30).

Eğitim programının temelini kazandırılmak istenen davranışlar oluşturur. Diğer aşamaların hepsi bu kazandırılmak istenen davranışları gerçekleştirebilmek yani hedefe ulaşabilmek için özenle hazırlanır.

Hedefler kendine ait kuralların etrafında ifade edilirken sonra, davranışa dönüştürülerek şekillendirilirler. Hedef davranışlar, belli kurallar çerçevesinde hedefle bağlantılı olarak belirtildikten sonra, içeriğin ve konuların tespit edilmesine geçilir. İçerik ve konular, programın genel amaçlarına ve dersin hedeflerine göre belirlenir. İçerik ve konuların düzenlenmesinde hedef davranışların nasıl dağılım gösterdiğine özellikle dikkat etmek gerekir. Bundan sonraki aşamalarda öğretme durumları ve sınav-ölçme durumlarının hazırlanmasıdır (Saraç, 2006, s. 114)

Programlarda neyin nasıl yapılacağı, bilginin nasıl aktarılacağı oldukça önem taşımaktadır. Aksi takdirde hedeflenen davranışlara ulaşmak zorlaşmaktadır.

Programın süreç boyutunda ‘nasıl’ sorusuna cevap aranır. Amaca uygun seçilen bilginin bireye aktarılması nasıl olmalıdır; başka bir ifadeyle ‘nasıl öğretilim’ sorusuna cevap aranır. Programda son olarak değerlendirme aşamasında ise yapılan eğitimin kalite kontrolü yapılır. Değerlendirme sonuçları da eğitim programının hedeflerine ne kadar ulaşıp ulaşmadığını sisteme geri bildirim olarak dönüt sağlar (Demirel, 2015, s.27).

1.2.3. Müzik Eğitimi

Zihnimizin derinliklerinde bazen farkında olmadığımız, bazen bastırduğumuz, bazen de ifade etmeye yetecek bir karşılık bulamadığımız duygularımızın anlamlandığı, karşılık bulduğu, bedenin ve ruhun bütünleştiği ifade biçimidir müzik.

İnsan varlığı, bedensel ve ruhsal yapısıyla bir bütündür. İnsanın bedensel yapısı besinle gelişir; ruhsal yapısı kültür-sanat ürünleriyle zenginleşir. Bu gelişme ve zenginleşme sırasında insan, içinde yaşadığı coğrafya, toplumsal ve kültürel çevreyle etkileşim halindedir. Birey olarak insanın kişiliği, bu karşılıklı etkileşme ortamında gelişir. İnsan kişiliğinin gelişimini etkileyen öğelerden birisi de müziktir (Sun, 1998, s.2).

Saygun (1966, s.139) müziği, kelimelerle ifade edilmesi mümkün olmayan heyecanlarımızı, duygularımızı, bu duygu ve heyecanları hissettirecek, duyuracak şekilde düzenlenmiş sesler aracılığıyla başka ruhlara aksettirme sanatı olarak tanımlamaktadır. Uçan'a göre (2005, s.10) yalın ve özlü anlamıyla müzik, belirli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bir bütündür. Müzik eğitimi ise "bireyin davranışlarında kasıtlı istendik müziksel değişme meydana getirme" süreci olarak tanımlanabilir (Saraç, 2006, s. 113).

Müzikle uğraşmak, bir sanat dalıyla uğraşmanın başka sanat dallarında da yaratıcılık yeteneğinin oluşmasına yardım etmesi açısından önemlidir. Güzel sanatlarla ilişkili olan olayların özü ve eğitimi önem taşır. Doğru olarak uygulanan eğitim, insanın belli bir faaliyet alanında olumlu anlamların üretilmesinde gerekli olan özelliklerinin gelişmesini sağlar (Askerova, 2002, s.18).

Sanat eğitiminin başlıca dallarından biri olan eğitim alanı olarak müzik eğitimi, temelde müzikal bir davranışı kazandırma, müzikal bir davranışı değiştirme veya müzikal bir davranış değişikliğinin oluşturulmasını sağlama, bir müzikal davranış geliştirme sürecidir (Uçan, 2005, s.14). Bu süreçle bireyin davranışında oluşan değişimler toplumu, toplumdaki değişimler de bireyi etkiler. Birey ile sosyal, kültürel, sanatsal ve müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha sağlıklı, etkili ve verimli olması beklenir (Uçan, 2005, s.30).

Toplumun müzik eğitimine önem vermesiyle birlikte, müziği, müzik zevki ve müzik yapısı doğal olarak değişiklikler göstermeye başlar. Bu toplumu oluşturan bireylerin dinlemiş olduğu müzikler daha kaliteli olmakla birlikte değişik türlerden geniş bir çeşitlilik sergileyecektir. Müzik eğitimi, bir bireyin olaylar karşısında farklı bir bakış açısı, farklı bir tutum göstermesini sağlar (Demirtaş, 2011, s.7).

Müzik eğitimi kendi içinde genel, özengen (amatör) ve mesleki (profesyonel) olmak üzere farklı amaçlara yönelik olarak üç ana türe ayrılmaktadır. Genel müzik eğitimi, hiçbir meslek, okul ayrımı olmadan her yaşta herkese yönelik olup genel bir müzik kültürü kazandırmayı amaçlar. Herkes için zorunluluk gerektirmektedir. Özengen müzik eğitimi, müziğe amatörce ilgili, istekli bireylere yönelik olup, müziksel doyum sağlamayı ve bunu geliştirmeyi amaçlar. Meslek olarak müzik alanını tercih eden, müziğe belli bir seviyede yeteneği olan bireylere, işin veya mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimleri kazandırmayı amaçlayan eğitim türü ise mesleki yani profesyonel müzik eğitimidir (Uçan, 2005).

Müzik eğitiminde müzik teorisi, kulak eğitimi, çalgı eğitimi, ses eğitimi gibi alt dallar bulunmaktadır.

1.2.4. Ses

Ses, konuşmamızı sağlayan doğuştan doğal olarak sahip olduğumuz en önemli öğelerden biridir. Sesin üretilmesi için titreşim gereklidir. Bir nesnenin başka bir nesneyle etkileşimi sonucunda ortaya çıkan titreşimler sesi oluşturur. Sesin oluşumunda uyarıcı, uygun ortam ve alıcı üçlüsünün sistematik çalışması önem taşımaktadır.

Genellikle, kulağımızı uyararak bu sayede de beynimizde duyumlara sebep olan etkilerin bir ses oluşturduğundan bahsedebiliriz. Öyleyse, bir sesin var olabilmesi için, işleyen bir kulak ve beyin (yani alıcı sistemin) var olması, onları bir yerde (ses kaynağı) oluşmaya teşvik edecek faktörlerin bulunması ve bu faktörlerin, oluştuğu yerden kulağa kadar, kulağı uyarmaya yeterli olacak bir güçle iletilmesi (iletici ortam) gerekir (Zeren, 1995, s.11).

Sesin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Çevremizde aynı anda duyduğumuz pek çok sesin neye ait olduğunu, inceliğini, kalınlığını veya hafifliğini, gürlüğünü birbirinden ayırt edebiliriz. Ayırt edebilmemizi sağlayan bu özellikler sesin yüksekliği yani incelik, kalınlık özelliği, sesin gürlüğü ve sesin tınısıdır.

Sesin Yüksekliği:

Sesin yüksekliğine incelik-kalınlık özelliği veya frekansı da denilebilir. *“Sesin yüksekliğinin algılanabilmesi bir müziksel sesin inceliğinin veya*

kalınlığının ayırt edilebilmesiyle gerçekleşir. Sesin ince veya kalın olması ise titreşen nesnenin frekansına yani saniyedeki titreşim sayısına bağlıdır. Frekans arttığında ses inceliyorken, frekans azaldığında ise ses kalınlaşır” (Károlyi, 1999, s.10).

Bazı sesleri duyabilirken bazılarını duyamamızın sebebi kulağımızın duyabileceği titreşim sınırlarının dışında kalmasındandır. “*Frekans, bir saniyedeki (dalga) sayısıdır. Cyle per second ya da hertz (Hz) ile ifade edilir. Beyin tarafından bu ses dalgalarının sayısı yani frekansı beyin tarafından o sesin perdesi yani yüksekliği olarak algılanır. Bir saniyedeki titreşim sayısı ne kadar artarsa sesin perdesi o kadar yükselir. İnsan kulağı 20 Hz - 20.000 Hz arasındaki frekanslara duyarlıdır.*” (Belgin 1995)

Sesin Gürlüğü:

Sesin önemli özelliklerinden birisi de sesin gürlüğü yani şiddetidir. Ses şiddeti desibel (dB) birimiyle ifade edilir. Sesi meydana getiren kaynağın titreştirme gücüne göre ses hafif veya kuvvetli duyulur (Özgül, 2009, s.31).

“Ses şiddetini etkileyen etmenler; ses tellerinin titreşimli dokusal kitlesinin büyüklükleri, kas yapısının esnekliği, gerginliği, gücü, soluk basıncı ve rezonans bölgelerinin anatomik yapısıdır” (Cura 1990).

Sesin Tınısı:

Tını, periyodik titreşimlerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bir temel frekans (temel ton) ve yan frekansları (kısmi ton) içerir. Yan (kısmi) tonlar temel tonun armonikleridir. Bu sebepten ötürü armonik bir tını söz konusudur. Kulak farklı yüksekliklere sahip olan armoniklerin birleşiminden oluşan bu tınları belirli yüksekliklerde bir frekans olarak değerlendirir. Yani her tını, kulağımız için bir temel frekansa (ton) sahiptir. Sesin değişik şiddeti ile kısmi (yan) tonların sayı ve düzeni sesin rengini belirler.(Cevanşir-Gürel, 1982, s.41)

Sesin niteliği (tını; Fransızcası *timbre*) bir sesin o sesi çıkartan farklı çalgılara ya da farklı insan seslerine göre taşıdığı renk farklılıklarını belirler. Bir sese ayırt edici özellik veren frekans, aslında o sesin üstünde, onunla birlikte aynı anda tınlayan farklı seslere temel oluşturan en kalın sese aittir. Temel sesin

üzerinde tınlayan bu seslere doğuşkanlar (ya da armonikler) denir (Károlyi, 1999, s.11).

1. 2. 5. İnsanda Ses Sistemi

İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliği düşünebilen ve konuşabilen bir varlık olmasıdır. Çevresiyle iletişime geçebilmek, kendini ifade edebilmek için konuşmaya gereksinim duyar. Bu gereksinimini de dil ile beraber doğuştan doğal olarak sahip olduğu sesi yoluyla gerçekleştirir. Sadece konuşmak veya iletişime geçmek için değil, aynı zamanda şarkı söyleyebilmek için de sesini kullanır.

“İnsan sesi ve organı, müzik yapmada ve yaratmada en doğal, en kullanışlı, en etkin ve en etkili araçtır” (Uçan, 1997, s.22).

İnsanın ses oluşturma sistemi, akustik bakımdan şaşırtıcı, inanılmaz derecede çok yönlü, gelişmeye açık bir alettir. Ancak bu kadar ilginç olmasına, eski olmasına, yaygın biçimde kullanılmasına rağmen, bir piyano veya keman kadar anlaşılabilmiş değildir. Bunun nedeni canlı bir varlık olmasıdır (Hesapcıoğlu, 1997, s.40).

İnsan sesi, hava basıncını sağlayan, ses üreten ve sesi yansıtarak düzenleyen organların birbirini tamamlayan işlevleri sonucu oluşur (Say, 2001, s.168). İkesus (1965) sesin oluşumunda birbiriyle uyum içinde çalışan organları üç gruba ayırmıştır;

- Sesi çıkarmak için gerekli havayı düzenleyen organlar
- Sen çıkaran organlar
- Sesi zenginleştiren ve büyüten organlar

Çevik'e göre de (2015), insan sesinin oluşumu üç temel sisteme dayanmaktadır;

- Solunum Sistemi- Respiratör: Soluk borusu, akciğerler, bronşlar, diyafram, kaburga ve karın kasları solunum sisteminin organlarıdır.
- Titreşim Sistemi- Vibratör: Ses tellerini içine alan larinks, larinks kasları, kıkırdakları ve kemikleri titreşim sistemine ait oluşumlardır.

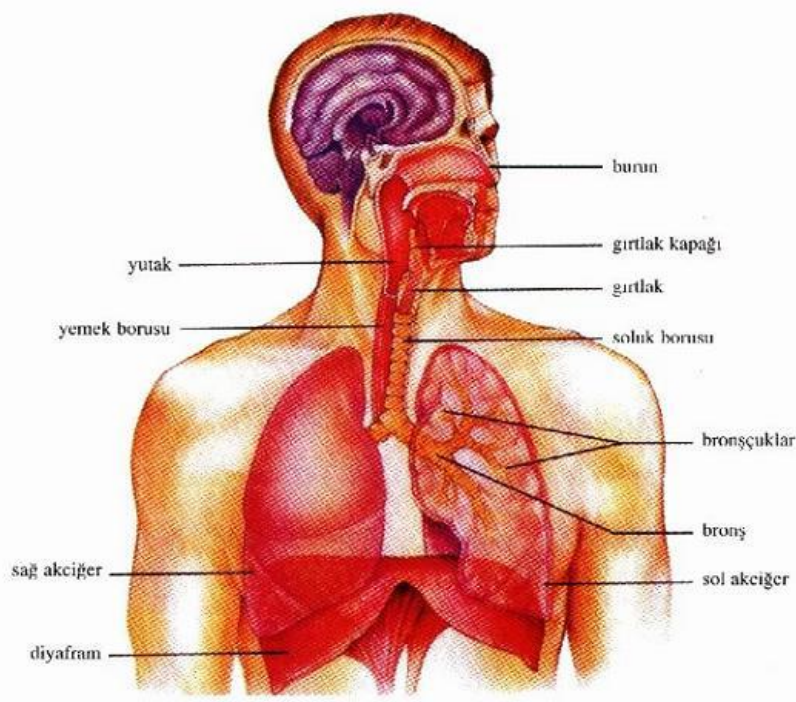
- Yansıtıcı Sistem- Rezonatör: Ağız, burun, soluk borusu, göğüs boşluğu gırtlak bölgesi, yutak, ağız, damak ve sinüsler ise rezonansın oluşmasını sağlayan organlardır.

Sesin oluşumunda konuşma organları da etkilidir. Ağız boşluğu, yutak, burun, dişler, dudaklar, damak ve dil artikülasyonu destekler (Çevik, 2015, s.22).

1. 2. 5. 1. Solunum Sistemi

Solunum, temel işlevi kişinin yaşamı için gerekli oksijeni sağlamak olmakla birlikte fizyolojik bir olaydır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse solunum, havanın atmosferden akciğerlere, akciğerlerden de atmosfere doğru hareketidir. Düzenli olarak tekrar edilen her solunum soluk alma (inspiration) ve soluk verme (expiration) evrelerinden meydana gelir. Ses üretimi (fonation) ise solunumun ikinci işlevidir (Vennard, 1967, s.343).

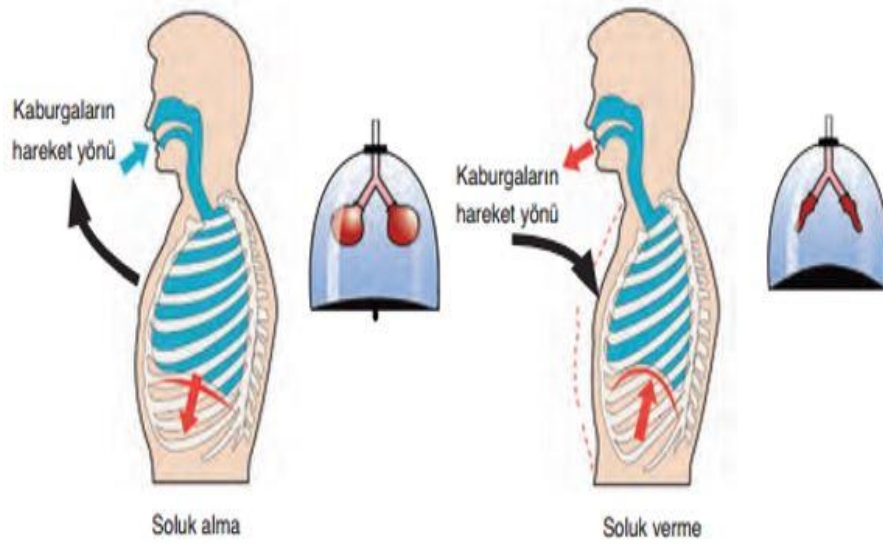
Vücudumuzda “solunum aygıtı” olarak da adlandırabileceğimiz ve nefes alıp vermemizi sağlayan mekanizmayı, yani solunum sistemimizi oluşturan bölümleri sıralayacak olursak burun, gırtlak, soluk borusu, bronşlar ve akciğerlerdir (Çölok, 2005, s.42).

Şekil 1. İnsanda Solunum Sistemi (<https://www.bilgiustam.com/solunum-nedir-canlilarda-solunum-sistemi-nasil-calisir/>)

Akciğerlerimizin havayla dolması, onların genişlemesine bağlıdır. Diyafram kası ve göğüs kafesi bu genişlemenin olmasını sağlar. Her nefes alışımızda diyaframımız kasılarak aşağı doğru iner yani dışbükey bir şekil alır ve göğüs boşluğunu uzunlamasına genişletir. Göğüs kafesimiz ise kasların yardımıyla genişler ve göğüs boşluğunu dışarı ve enlemesine genişletir. Göğüs boşluğunun bu şekilde genişlemesiyle değişen atmosfer basıncına bağlı olarak akciğerlerimize, yani “alveol” adı verilen ve bronş dallarının uçlarında bulunan keseciklere hava dolar (Çölok, 2005, s.42).

Suluk almada, atmosferdeki hava akciğerlere çekilerek göğüs kapasitesini arttırır, ciğerlerin büyümesi ile göğüs zarı basıncı azalır, hava solunum pasajlarına doğru gider ve akciğer basıncı azalır. Soluk vermede ise, akciğerler ve göğüs duvarı geri çekilir, akciğer ve göğüs basıncı artar ve hava dışarı atılır. Kaburgalar aşağı ve içeri doğru hareket eder (Kızıldeli, 2008, s.8)

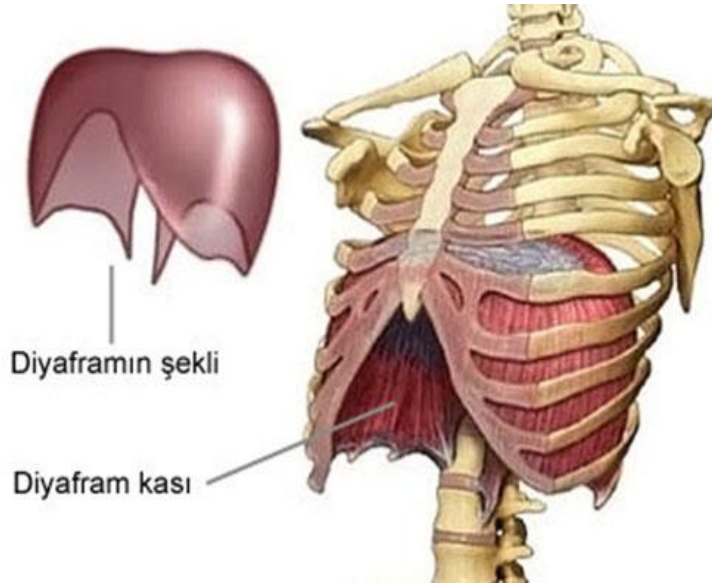
Şekil 2. Soluk Alıp-Verme Mekanizması (<https://www.fenehli.com/6-sinif-fen-bilimleri-solunum-sistemi-konu-anlatimi/>)

Suluk alıp vermede gerekli olan havanın akciğerlerin farklı bölgelerine dolması sebebiyle, solunum çeşitli şekillerde gerçekleşebilir.

Göğüs solunumunda, nefes akciğerlerin üst kısmına yani dar olan bölgeye çekilmektedir. Akciğerler altı geniş, üstü dar bir koniye benzer. Nefes göğüsten alındığı zaman akciğerin üst kısmına çekilir. Bu bölge daha dar olduğu için ne kadar derin nefes alınırsa alınsın akciğerlerin sadece üçte biri ya da yarısına kadar dolmuş olur (Gürzap, 2018, s.63).

Göğüs solunumunu “omuz nefesi” olarak adlandıranlar da vardır. Nefes alırken omuzlar kalkar, üst göğüs genişler, diyafram biraz yükseldiği için karın içeri girer başka bir anlatımla, nefes alan karnını içeri çekerek nefes aldığı için diyafram yukarı çıkar (Sabar, 2008, s.39). Bu şekilde alınan solunumda akciğerlere yeteri kadar hava alınamadığından şarkı söylemek için yetersiz kalmaktadır. İnsanların çoğu doğal solunumu göğüs solunumuyla gerçekleştirmektedir ancak bu sonradan kazandığımız bir solunum şeklidir. İnsan doğduğu andan itibaren diyaframını kullanarak solunumu gerçekleştirir.

Diyafram solunumu, doğduğumuzda doğal olarak kullanabildiğimiz bir solunum şekli olmakla birlikte ilerleyen süre içerisinde göğüs solunumuna dönüşen, tekrar eğitim yoluyla kullanmayı öğrenebildiğimiz bir solunum şeklidir. Diyafram, karın boşluğu ile göğüs boşluğunu birbirinden ayıran kubbe şeklinde kaslı bir yapıdır.

Şekil 3. Diyafram (<https://www.diyafam.gen.tr/diyafam-nedir.html>)

Diyaframdan solunumunda burundan alınan nefes akciğerlerin alt kısmına kadar ulaşmaktadır. Akciğerin tabanını kaplayan diyafram kası, akciğerlerin nefes almasını ve vermesini sağlamaktadır. Bu şekilde nefes alındığında, hava akciğerlerin alt kısmına kadar ulaşır ve kasta meydana gelen baskı sonucunda karın, sırt ve bel kaslarında genişleme olur.

Bu solunumda akciğerlerin alt bölgesinden itibaren dolmaya başlayan hava, ciğerleri aşağıya ve yanlara doğru genişletmektedir. Ciğerlerin bu hareketi ile

kubbe şeklindeki diyafram aşağı doğru hareket etmekte ve karın öne, yana ve arkaya doğru genişlemektedir. Bu soluk şeklinde, alınan soluşun hacmi çok fazla olmakta ve ciğerlerin en geniş açılımı sağlanmaktadır (Kızıldeli, 2008, s.10).

Diyafram nefesini kullanırken karın bir miktar şişmektedir. Dolayısıyla diyafram nefesine “karın nefesi” de denilmektedir. Bu solunumun sadece karın şişirmek olarak algılanması yanıldır. Karnın şişmesi neden değil, sonuçtur. Karın şiştiği için doğru nefes almış olmayız; doğru nefes aldığımız için karın şişer. (Çölok, 2005, s.46).

Diyafram nefesi alırken de havanın depolandığı organ akciğerdir. Diyaframın içine hava alındığını düşünmek yanlıştır. “*Kısacası diyaframa nefes alınmaz, nefes akciğerlere depolanır ve boşaltılır. Bunu yaparken diyafram, sırt, göğüs ve karın kasları aktif rol üstlenirken, akciğerler gerçekte pasiftir*” (Göğüş, 2007, s.3).

1. 2. 6. Ses Eğitimi

Ses, en temelde kendimizi ifade etmede ihtiyaç duyduğumuz öğelerden biridir. Ses-dil ilişkisi ile beraber konuşma yeteneğini ortaya çıkaran insan, aynı zamanda kendini ifade etme ve iletişim kurabilme yetkisine kavuşmaktadır. Sadece konuşurken değil ağladığımızda, kahkaha attığımızda ya da bağırdığımızda kısacası duygu durumlarımızı ifade etmek için de sesimizi kullanırız. Bebekler babıldama evresinde çevresindeki etkileşimle çeşitli sesler çıkararak kendini ifade eder. Hayvanlar ise türlerine özgü sesler çıkararak iletişim kurmaktadır.

Konuşmak ve müzik yapmak yaşamımız boyunca sesin sağladığı unsurlardan ikisidir. Müzik yapmak için gerekli olan materyallerin hepsini tek başına oluşturabilmeyi başaran insan sesi, dilden aldığı güçle de etkinliğini bir kat daha arttırmış, kendine özgü yöntemleriyle de diğer müzik yapmaya yarayan araçların yanındaki değerli ve tutarlı yerini almıştır (Egüz, 1999, s.1).

Bedenimizde pek çok karmaşık yapı bir arada uyumlu bir şekilde çalışmaktadır. Bu mükemmel mekanizmada solunum, dolaşım, sindirim gibi sistemler istemsizce kendiliğinden işlerken vücudumuzun genel hareket mekanizması kendi isteğimiz doğrultusunda harekete geçirilmektedir. İnsan,

farkındalık oluşturulduğunda bedenine hükmedebilen bir varlıktır. Sesimiz doğuştan sahip olduğumuz pek çok özelliğimizden sadece biridir. Farkındalık oluşturulduğunda gerek konuşmada, gerek şarkı söylemede en güzel, en etkili, en doğru şekilde kullanımı mümkün olmaktadır. Bu farkındalığın oluşturulması da ses eğitimi ile gerçekleşmektedir.

“Ses eğitimi, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedefler doğrultusunda uygulanan, bireylere sesini şarkı söylerken ve konuşurken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı planlı ve programlı bir etkileşim sürecidir” (Töreyin, 2008, s.82).

Ses eğitimi müzik eğitiminin bir dalı olup bireylerin ses özellikleri, anatomik ve fizyolojik yapısı göz önünde bulundurularak müzik öğretmeni yetiştirmede, sanatçı yetiştirmede, mesleği ne olursa olsun sesini kullanacak olan her birey için belirli ilkeler doğrultusunda sesi bilinçli bir şekilde daha doğru, etkili ve güzel kullanabilmeyi amaçlamaktadır. Çevik (2015), ses eğitimi oluşturan temel ilkeleri şu şekilde belirtmektedir;

- Solunum, doğru bir bedensel duruşla yapılmalı, soluk denetimi, zorlanmadan ve ses organlarında herhangi bir gerilime neden olmadan gerçekleşmelidir.
- Soluk basıncı ile gırtlak arasında uyum sağlanmalıdır, ses üretimi sırasında sabit ve doğal bir soluk akışıyla gırtlak açık, ses önde tutulmalı ve soluk üzerinde taşınmalıdır.
- Farklı titreşimlerle oluşan ses bölgeleri (rejistrler) birleştirilmeli, sesin kırılmaya uğramadan tek bir rejistir içinde kullanıldığı duygusu verilmelidir.
- Dil, konuşma ve şarkı söylemede anlaşılır olmalıdır.
- Müziksel duyarlılık geliştirilmelidir.
- Teknik düzeye uygun eğitim materyalleri seçilmeli, sıralı bir şekilde uygulanmalıdır.
- Ses sağlığını koruma bilinci kazandırılmadılır.
- Ses eğitimi, bireyin yaş ve eğitim düzeyine uygun anlatım ve somutlaştırmalar yoluyla gerçekleştirilmelidir.

Ses eğitiminde temel ilkeler, genel geçer bir anlayış çerçevesinde benimsenen, ses eğitiminde kazandırılması gereken mutlak davranışların

oluşturulmasında nesnel gerçeklikler doğrultusundaki kurallar bütünüdür. Töreyin (2008)'e göre ses eğitiminde ortak anlayıştaki temel ilkeler şöyledir;

- Doğal ses oluşumuna aykırı değildir,
- Düzenli bir solunumla, larenks altı basıncı (subglottik) çok iyi ayarlanır,
- Rejistrler yani ses bölgeleri, yerine göre doğru ve uygun şekilde uygulanır,
- Ses, anatomik yapı özelliklerinin dışındaki tonlarda zorlanmaz,
- Konuşmada ve şarkıda artikülasyon, dilin gereklerine uygun bir şekilde oluşturulur,
- “Konuşur gibi” şarkı söylenir,
- Sesi üretme ve kullanmada ergonomik davranılır,
- Müziğin gerekleri yerine getirilir,
- Ses eğitiminin temelden en üst seviyeye kadar her türünde ve her derecesinde eğitimcilik ve öğretmenlik mesleğinin gereklerine uygun olarak davranılır.

Ses eğitimi, teorik ve uygulamaya dayalı çalışmalarla birlikte pek çok ögenin bir arada birbiriyle bağlantılı olarak öğretilmesiyle gerçekleşir. Sevinç ve Şimşek (2004, s. 209) ses eğitiminde verilmesi gereken başlıca konuları şu şekilde sıralamaktadır;

- Larenks ve bu organın anatomik yapısı
- Ses ve solunum organları
- Toraks
- Diyafram ve diyafram nefesinin önemi
- Nefes çeşitleri
- Nefes ve nefes basıncını arttırıcı çalışmalar. Daha geniş olarak, derin bir şekilde alınan ve daha uzun süre içerisinde boşaltılan nefes çalışmaları
- Şarkı söylemede oluşturuluracak olan sesin kullanımında en faydalı nefes şekli
- Nefes-ses, nefes-söz bağlantısı
- Ses yolu ve maske
- Rezonans çalışmaları
- Diksiyon çalışmaları
- Sese nitelik ve alan kazandıran seviyeye uygun temel teknik ve vokal çalışmalar
- Seviyeye uygun eserler üzerinde çalışmalar ve eknik çalışmalar için elverişli eğitsel küçük ölçekli yapıtlar

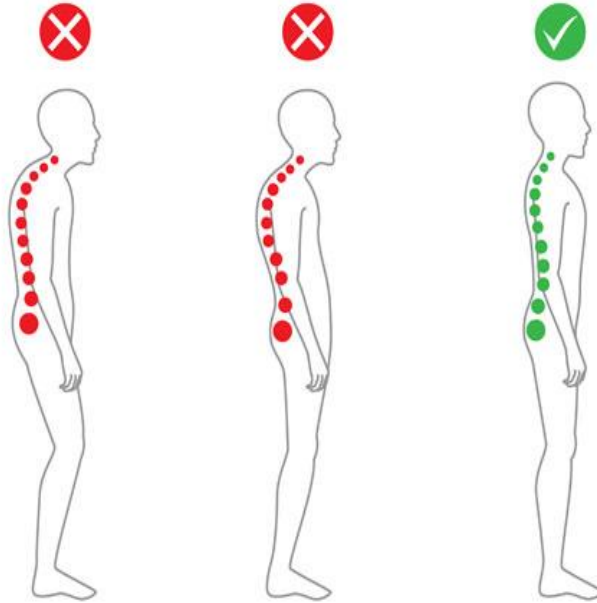
- Sesin bakımı ve korunması

Ses eğitimini oluşturan temel ögeler, öğrenmelerin gerçekleşmesinde bir taban oluşturur. Bu ögeler ses eğitiminin etkili olmasında bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olarak düşünüldüğünde herhangi bir eksiklik bütünün bozulmasına neden olmaktadır.

1.2.6.1.Ses Eğitiminde Temel Ögeler

Postür: İskelet sistemimizde bir zorlanmaya neden olmayacak şekilde eklemlere eşit olarak kuvvetin dağılmasıyla beraber vücudun kendi doğal eğrilerini koruduğu duruş şeklidir. İyi bir ses üretimi duruşumuzla doğru orantılıdır. Gergin, kasılmış ya da aşırı rahat bırakılmış bir vücutta sağlıklı bir solunum gerçekleşemeyeceği gibi güzel bir sesin çıkması da düşünülememektedir.

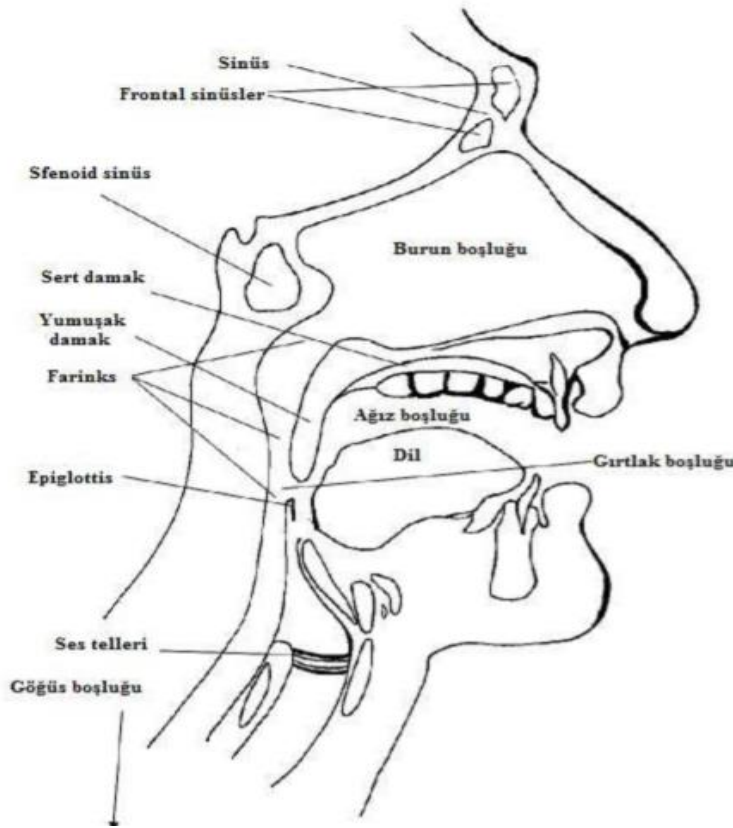
Postür (Duruş) doğru solunum için gerekli olan ilk etkidir. Her zaman dengede, canlı ve dik durulmalı, vücut ne çok gergin ne de çok yumuşak bırakılmalıdır. Sanki vücudumuzun ortasından bir çizgi geçiyormuş gibi düşünmek en doğru duruş pozisyonunu yakalamaya yardımcı olur. Ayaklar arasındaki açıklık omuz hizasında tutularak ayaklara binen ağırlık eşit tutulmalı, baş ileri bakacak şekilde omuzlar geride ve dik durmalıdır. (Erdoğan, 2008, s.29).

Şekil 4. Doğru ve Yanlış Duruş Şekilleri (<https://livhospital.com/tr/saglik-kosesi/yanlis-aliskanliklara-bagli-durus-bozukluklari>)

Rezonans: Fiziksel rezonans, ilk titreşimle tutarlı olan ikinci bir titreşimi başlatma olayıdır. Enstrümandaki ve insan sesindeki ilk titreşimler genellikle müzikal ses yaratma yeteneğine sahip değildir. Bu seslerin müzik kalitesi kazanması, dışarı aktarılmadan önce titreşimleri zenginleştirilmesi, düzenli ve uyumlu hale getirilmesiyle mümkündür. (Helvacı, 2003).

Rezonans, gırtlak tarafından üretilen seslerin ses kaynağından ayrıldıktan sonra ortamın akustik özelliklerine göre şekillendiği bir olgudur. Ses, vücuttaki rezonans boşluklarının oluşturduğu doğal frekans sonucunda tıpkı bir enstrümanda olduğu gibi en güzel şekilde ortaya çıkmaktadır. “*Ses eğitiminde rezonatörler, göğüs ve kafa rezonatörleri olmak üzere sınıflandırılırlar. Göğüs boşluğunda bulunun (subglottik bölge) soluk borusu ve göğüs kafesi en önemli, göğüs rezonatörlerindedir. Kafa rezonatörleri ise (supraglottik bölge) farenks, ağız boşluğu, damak ve paranasal sinüslerdir*” (Töreyn, 2008, s.100).

Şekil 5. Rezonans Boşlukları (Erdoğan, 2008, s.50)

Rezonans çalışmaları sesin tını zenginliğini ve gücünü ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca hangi seslerin hangi boşluktaki bölgede etkin olduğu

konusunda farkındalık yaratmak sesi kullanmada önem taşımaktadır. Pest seslerin kuvvetlendirilmesi göğüs rezonatöründe sağlanırken, tiz sesler kafa rezonatörlerinin yardımıyla gerçekleşmektedir. Sesin maskeye alınması da kafa rezonansında oluşmaktadır.

Diksiyon: “*Diksiyon, konuşma sanatıdır. Sesin vurgu, tonlama, hız gibi öğelerini en güzel şekilde kullanarak konuşmanın bestelenmesidir*” (Gürzap, 2013, s.105). Kelimelerin anlamlarına uygun şekilde en anlaşılır, en etkili ve en güzel ifade etme biçimidir. Güzel şarkı söyleyebilmek için diksiyonun da güzel olması gerekmektedir. Ses ve nefes ilişkisi iyi bir diksiyon için uyumlu çalışması gereken iki olgudur.

Kartal (2009, s.89)’ a göre diksiyon, ses, telaffuz, kelime hecelerinin uzunluğu-kısalığı, vurgu uyumu açısından konuşma tarzına uygun olarak duygu ve düşünceleri doğru bir şekilde ifade etmek için kullanılacak olan jestler, mimikler ve gösterilen tutum ile birlikte sunulan bir sanattır.

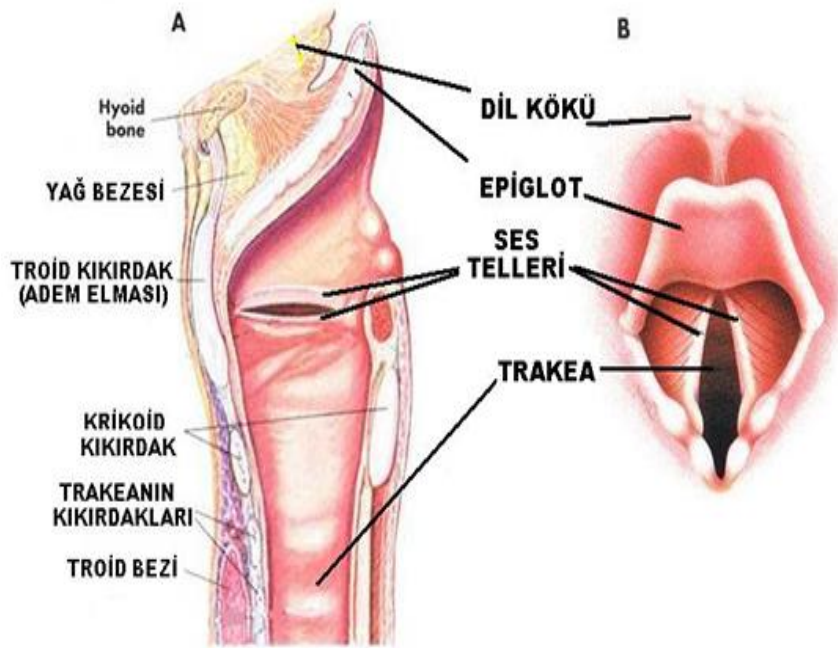
Artikülâsyon: Bir kelimenin söylenmesinde kelimenin barındırdığı tüm hecelerin ve harflerin konuşma işlevleri yardımıyla doğru bir şekilde ifade edilmesidir. Boğumlama ya da telafuz olarak da kullanılmaktadır. Sabar (2008) ‘a göre boğumlama, konuşmak için oluşan sesin konuşmayı sağlayan organlarla birlikte çalışmasıyla yani, hecelerin ve harflerin birleşmesiyle oluşmaktadır.

Artikülâsyonda can alıcı nokta harflerin ve hecelerin herkesin anlayabileceği netlikte ifade edilmesi gerektiğidir. Doğru seslendirilen heceler beraberinde doğru kelimeleri dolayısıyla da güzel ifade edilen cümleleri oluşturmaktadır. Anlaşılabilirlik, doğru ifadenin yanında bağırıma ihtiyacı olmaksızın sesin kendi doğal şiddetinde konuşarak sağlanmaktadır. Egüz, bu konudaki görüşlerini şöyle belirtmektedir;

Sesleri gür olmasına nazaran söylediklerini anlamakta zorluk çektiğiniz birçok kimse vardır. Bunun tam aksine, ses tonları yetersiz olduğu halde, her söylediği açık, seçik bir biçimde tek tek net olarak anlaşılabilir kimselerle de karşılaşmışsınızdır. Sözleri, bir salonda oturanlar tarafından rahat bir şekilde anlaşılabilir, kimselerin boğumlanması iyidir. Onlar, her şeyden önce vokal ve konsonların hakkını tam olarak verirler. Başka bir ifadeyle söyleyişleri kusursuzdur (Egüz, 1980, s.52).

Ses eğitiminde, seslendirilen eserde kelimelerin anlaşılır ve doğru bir ifadeyle yansması duyguların aktarılmasında oldukça önem taşımaktadır. Artikülasyonda özelden genele doğru harf-hece-kelime sırasıyla çalışmaların işlevselliğini arttıracak nitelikteki tekerlemelerden fayda sağlanmaktadır.

Fonasyon: Konuşmak ve şarkı söyleme işlevini gerçekleştirmek için seslendirme, aldığımız havanın ses kıvrımları arasındaki boşluktan salınmasıyla oluşan frekanslar sayesinde ses tellerinde oluşan titreşimler sonucunda gerçekleşmektedir. Fonasyon kısaca, ses üretme olgusudur.

Şekil 6. Gırtlak ve Ses Telleri (www.girtlak.gen.tr/girtlak-yapisi.html)

Sağlıklı bir fonasyon için doğru nefes denetimi ve her açıdan hazır bir bedene ihtiyaç bulunmaktadır.

Doğru ve temiz bir ses üretimi için her şeyden önce gerilimden arınmış, rahatlamış bir bedene ihtiyacımız vardır. Zihinsel rahatlamayla birlikte psikolojik olarak şarkı söylemeye hazır olmak doğru ses üretiminde ön koşuldur. Bu koşulun gerçekleşmesi ise doğru bir nefes denetimi yoluyla hazırlanabilir. Şarkı

söyleme esnasında karın ve gırtlak kaslarında meydana gelen sertlikler istenmeyen koşulları yaratır. Nefesin alınması ve verilmesi esnasında ses tellerinde sertbestliği sağlamak için bilinçli denetim ve bununla birlikte işitme yetisinin katkısıyla gerçekleştirilen doğru, temiz ses üretme, ses kalitesini etkileyen en önemli faktördür (Çevik, 2015, s. 39).

Solunum: Canlıların yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu hayati fonksiyonlarından biridir. Nefesimiz bizi hayatta tutan en önemli yaşam kaynağıdır. Sadece birkaç dakika nefessiz kaldığımızda vücudumuzun tüm dengesi bir anda bozulmaktadır. Solunum fonksiyonu kendiliğinden sürekli olarak düzenli bir şekilde gerçekleşen bir mekanizmadır.

Nefes aynı zamanda ses üretiminde de rol oynamaktadır. Ses eğitiminin en temel öğelerinden biri nefes kontrolüdür. Buradaki nefes kontrolü nefes alıp verme mekanizmasında olduğu gibi kendiliğinden değil, farkındalık yaratarak sağlanmaktadır. *“Şarkı söylerken denetimli ya da kaçak nefes alınımı müzik cümlelerinin durumuna göre gerçekleşir”* (Polat, 2017, s.4).

Denetimli nefes, hem ağızdan hem de burundan alınabilir. Yavaş, geniş, uzun ve yeteri kadar alınmalıdır. Gereğinden fazla alınan nefes ses tellerini sıkıştırır. Kaçamak nefes ise, sadece ağızdan alınır. Hızlı, kısa, geniş ve yeterince alınmalıdır. Bu nefes; korkma, gülme gibi durumlarda karın kasının kasılmasıyla oluşur (Acar, 2016, s.241).

Ses eğitiminde hangi nefesimizin nerede nasıl kullanılacağına öğrenilmesi seslendirme açısından oldukça önem kazanmaktadır. Uzun müzik cümlelerinin seslendirilmesinde nefes denetiminin sağlanması, nefesin tasarruflu ve dengeli kullanılması gerekirken hızlı bir metronomda yapılan seslendirmelerde nefes, çabucak ve yeteri kadar alınabilmelidir.

1.2.7. Türk Sanat Müziğinde Ses Eğitimi

Türk müziğinin karakteristik özelliklerine uygun bir şekilde seslendirme kabiliyetinin geliştirilebilmesi bu yönde yapılacak çalışmalar doğrultusunda gerçekleşmektedir. Tanrıkorur (1998, s.80) Türk musikisinin başlıca özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır;

- Aralıkları tabî frekanslara dayalı ve “makam”lar üzerine kurulu bir müzik oluşu,
- Makamlara kişiliğini dizilerinin değil, “seyir”lerinin verişi ve bu kuralların değişmez oluşu,
- Kısa veya uzun pek çok ritim kombinasyonunu “usûl”ler içinde kalıplaştırmış oluşu,
- Sazdan çok sese, dolayısıyla söze yani şiire dayalı bir müzik oluşu,
- Askeri ve bazı dinî türlerinin dışında, tek kişinin söylediği, çaldığı veya çalıp söylediği “solo” icraya koro icrasından daha büyük önem vermesi,
- Bu solo icrada “gazel” ve “taksim” denen ses ve saz irticallerinin çok önemli bir kıstas oluşu,
- Mecburiyet olmadıkça notadan değil, “meşk” usulu ile üstadından öğrenilen ve yine notaya bakılarak değil, usûl vurularak ezberden icra edilen bir müzik oluşudur.

Bu özellikler Tüm musikisinin genel karakteridir ancak; hiçbir zaman toplu icra yapılamayacağı, çalgı ve çalgı müziğinin önem taşımadığı, nota kullanımının gereksiz ve yasak olduğu anlamlarına gelmemektedir.

1.2.7.1. Türk Müziği Eğitim Tarihi

Türk müziği eğitim tarihinde eğitim kurumları batılılaşma öncesi ve batılılaşma sonrası olmak üzere ikiye ayrılır. Batılılaşma öncesindeki müzik eğitim kurumları bugünkü resmi anlamdaki kurumsallaşma statüsünde olmayıp daha çok padişah bünyesinde, askeri ve günlük yaşamla bir bütün olarak veya Türk müziği geleneği çerçevesinde yeşeren kurumlardır. Batılılaşma sonrasındaki eğitim kurumları ise geleneğin değişmesiyle beraber değişime uğramıştır. Buradaki eğitim biraz daha resmileşmeye doğru giden bir yapı arz etmektedir.

Enderun, Mevlevihaneler, Mehterhane, Cami ve Tekkeler, Paşaların Konakları batılılaşma öncesinde Osmanlı geleneği içerisinde yeşeren eğitim kurumlarıdır. Batılılaşma sonrasındaki kurumlar ise Mızıkay-ı Hümayûn ve Dar-ül Elhân’dır.

Enderun: Osmanlı yapısındaki ilk eğitim yeri olmakla birlikte, hem müslüman olan çocukların hem de müslüman olmayan devşirme çocukları eğitim

görmektedir. Bu kurum askeri eğitim yeri olmanın dışında padişahın özel yaşamını devam ettirdiği ve devlet işlerini yürüttüğü bir yerdir.

Enderun doğrudan doğruya padişahın şahsına bağlı idi. Gerek talebesi, gerek hocaları rütbeli subaylardı. Enderun icra heyeti padişahındı. Padişahla beraber ancak ileri gelenler bu konserleri dinleyebilirlerdi. Dini musiki de öğretilirdi. Saraydaki hafız, imamve müezzinler burdan çıkardı. En yüksek düzeyde musiki eğitiminin burada yapıldığı, en büyük bestakarların Enderun'dan çıkması ile sabittir (Öztuna, 1987, s.66).

Enderun'da dini ilimler başta olmak üzere okçuluk, güreş, geometri, çizim, şiir, edebiyat, yazı gibi pek çok alanda eğitim verilmektedir. Lise devresinde becerikli olanlar Enderun-i Humayun'da sadrazam, vezir gibi devlet işlerinde yetiştirilmektedir. Musiki eğitimine ise bilhassa önem verilmektedir.

Özellikle musiki öğretimi titizlikle yapılırdı. Bu sanat yatkın gençler belirlendikten sonra saz ve ses sanatkârı olmak üzere her biri bir ustanın yanına çırak olarak verilirdi. Lalaları musikişinas ise ilk dersleri bunlar verirdi. Öğrenciler bu sanatın tüm inceliklerini kavrayıp belledikten sonra ustalaşırlar, Topkapı Sarayı'nda iki kez yapılan "Fasl-ı Humayun"a katılıp hünelerini göstererek iltifatlara nail olurlardı. Ünlü musikişinaslarımızın büyük bir kısmı bu okuldan çıkmış, ünlü hanendelerle büyük saz sanatkârları yetiştirmiştir (Özalp, 2000, s.31).

15. yy.'da II. Murat tarafından açılan bu kurum Fatih Sultan Mehmet devrinde geliştirilmiştir.

Mevlevihane: Sadece dini müzik değil, din dışı müzik eğitiminin de verildiği eğitim kurumlarıdır. Mevlevihaneler, en büyük bestekârların yetişmesine ön ayak olmuştur. En büyük musiki meşkleri burada yapılmıştır.

Mevlevihane, Mevlevilerin ibadet, zikir ve eğitim amacıyla bir araya geldikleri yerdir. Selçuklular döneminden itibaren Osmanlı'nın hakim olduğu coğrafyada insanlara hizmet etmek amacıyla teşkilatlanmış eğitim kurumlarıdır. Mevlevilerin temel amacı topluma örnek olan kâmil insan yetiştirmektir. İnsanlara güzel ahlakı, iyiyi, doğruyu, hoşgörüyü, sabrı, adaleti, tahammülü öğretmektir. Mevlevihaneye gelen insanlara çeşitli yeteneklerine göre eğitim verilerek musiki, hat, tezhip, minyatür, oymacılık, sedefkârlık, Arapça, Farsça gibi pek çok alanda yetiştirilmesi sağlanırdı (Kaçar, 2009, s.6).

Her Mevlevihanede mutlaka semâ yapılmakta ve burada yapılan musikiye Mevlevi Ayini denilmektedir. Mevlevi Ayinleri ile birlikte sema törenleri de yapılmaktadır.

Mehterhâne: Osmanlı Dönemi'nin bir başka doğal eğitim kurumudur. Askeri birliklerce yapılan musikiye mehter musikisi denilmektedir. İstanbul'un merkezinde eyalet ve sancak beyliklerinde bulunan bu askeri birlikler, savaş ve barış zamanlarında padişahın huzurunda nevbet denilen konserlerle devleti ve askeri birliği yüceltmektedir. Bu musiki birlik ve beraberlikle bir güç gösterisi niteliğini taşımaktadır.

Diğer türlerden farklı olarak mehter musikisi kimseyi ötekileştirmeden herkesi kucaklayan, herkes için icra edilen ve toplumda büyük kitlelerce dinlenen bir musikiydi. Halk musikisi Anadolu'da, Rumeli'de hatta belki de imparatorluğun başka bölgelerinde yaşayan köylü halk için ortaya çıkarılmış, köylü halka götürülmüştür. Klasik musiki olarak adlandırılan incesaz musikisi ise sarayın içinde yankılanmış, musikiden anlayanlardan, musikiye gönül verenlerden, üst sınıf insanlardan oluşan seçkinlerin zevkine sunulmuştur. Mevlevi tekkeleri ise usta musikicilerin musiki heveslilerine, öğrencilerine dindışı ve dini musikinin sırlarını öğrettikleri gerçek musiki okullarıydı. Buna karşılık mehter musikisi hükümdardan en sade insanlara kadar toplum tüm makam ve derecelerine, bütün basamaklarına, kısacası Osmanlı toplumunun her tabakasına hitap ediyordu. Mehter gösterileri ile icraları Osmanlı imparatorluğunun toplumsal dokusunu meydana getiren bütün bir halkı günün belli bir saatinde tek bir cemaat sesinde simgesel olarak birleştiriyordu (Judetz,1996, s.57).

Mehter çalgıları çalgı sayısına göre kat ismiyle adlandırılmaktadır (9 katlı mehter takımı gibi). Davul, kös, zil, nakkare, boru, zurna gibi çalgılar kullanılmaktadır.

Cami ve Tekkeler: Tekkeler eğitim kurumu olmaktan çok tarikatların faaliyet gösterdikleri yerlerdir. *“Mevlevi dergâhları gibi gerçek birer konservatuvar halinde teşkilatlanmamışlardır. Ancak bazı tarikatlarda (Bektaşî, Gülşenî, Kadirî) musikiye yer verilmiştir”*(Ak, 2002, s.28).

Camilerde ise çalgı öğretimi ve icrası olmaksızın sadece dini müzik faaliyetleri yapılmaktadır. İlahi grupları vardır ve sadece cami musiki öğretilmektedir.

Paşaların Konakları: Kurumsallaşmamış bir eğitim olgusudur. Osmanlı saraylarında musiki faaliyetlerine katılımı sağlamak için özel hocalar tarafından varlıklı paşaların evinde onların çocuklarına verilen musiki dersleridir. Bu musiki derslerinde çalgı veya ses üzerine icraya dayalı bir eğitim verilmektedir. Ayrıca edebiyat, sanat, kültür üzerine sohbetler de bu toplantıları süslemektedir.

Batılılaşma döneminden önce eğitim kurumlarının faaliyetleri bu şekilde ilerlerken batılılaşma hareketleriyle birlikte müzik alanında da değişiklikler ve yenilikler gerçekleşmiştir. Osmanlı müzik kültürünün kendine has yapısı doğu ve islam kültürü ile bezenmiş olup klasik geleneği yansıtmaktadır. Meşk musikisi dediğimiz bu müzik sosyal ve siyasi oluşumlar neticesinde ihtiyaçlardan dolayı değişime uğramış ve batı müziği ile birlikte ikili bir kültür ortaya çıkarmıştır.

Batılılaşmayı doğuran faktörler Osmanlı yönetiminin devlet katının zayıf düştüğü 18. yy. Lale Devri'ne rastlar ki bu devir III. Selim devridir. III. Selim Osmanlı Devleti'ne batılılaşmayı getiren ilk padişahdır. Türk müziğinde klasik meşk olgusunun yeni bulunan makam ve usullerle devam ettiği bu dönemde III. Selim önderliğinde batılı müzikal hareketlerine destek verilmiştir. Avrupa'dan çeşitli operalar getirilmiş ve III. Selim önünde sahnelenmiştir. Daha sonra en keskin batılılaşma hareketi 1826'da Yeniçeri Ocağı yıkılıp Mehterhane'nin kaldırılmasıyla olmuştur. II. Mahmut buna öncülük etmiştir.

Mızıkay-i Hümayun: Kutlu Mızıkay anlamına gelmektedir. Mehterhane'nin yıkılmasıyla onun yerine Avrupa benzeri bando yapısıyla kurulmuştur.

Mızıkay-i Hümayun'un modern bir bandoya hatta orkestraya dönüşmesi yolundaki ilk büyük adım, ünlü İtalyan opera bestecisi Gaetano Donizetti'nin ağabeyi olan orkestra şefi Giuseppe Donizetti'nin 1828'de İstanbul'a getirilmesiyle atılmıştır. Donizetti ilk konserini 19 Nisan 1929'da Rami Kışlasında Sultan Mahmud'un huzurunda vermiştir. Klasik müziğin ülkemizde uygulama alanına resmen konması bakımından bu konser bir dönüşümü simgeler (Say, 2001, s.229).

Mızııkay-i Hümayun bugünkü Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın ilk yapısı olarak görölmektedir. Donizetti batı müziğini ilk defa Osmanlı topraklarına sokarak müzik disiplini ve nota kavramını getirmiştir.

“O sıralarda Enderun henüz dağılmadığından öğrenciler buradan seçilmişti. Eski öğrencilerden çoğunun Hamparsum notası bildiğini gören Donizetti batı notasını bu nota ile karşılaştırarak öğretti. Ülkemize bando sazlarının girişi de bu yıllarda başladı” (Özalp, 2000, s.59).

Türk müziği eğitimde ise Fasl-1 Atik ve Fasl-1 Cedid olmak üzere iki bölüm oluşturulmuştur. Fasl-1 Atik eski tarz fasılı yansıtırken Fasl-1 Cedid ise yeni tarz fasıldır. Eski tarz fasılda Türk müziğinin geleneksel tavrı sürdürölmektedir. Yeni tarz fasılda ise makam kavramına majör ve minor tonlar sokulmuş, batılı anlamda eserler bestelenmiş ve icra edilmiştir. Bunun dışında kâr, beste, semai gibi büyük formlar terkedilerek şarkı formuna dönölmüştür.

Dârü'l-Elhân: Nağmeler evi anlamını taşımaktadır. İlk konservatuvar niteliği taşıyan kurumdur. Maarif Nezareti (MEB) tarafından 20. yy başlarında 1914'te açılmıştır. Burada öğretmen yetiştirmeye yönelik ayrıntılı bir eğitim ön görölmekte olup ders programında Türk müziği ve batı müziği eğitimi de yer almaktadır. Türk müziği bölümünün başına Rauf Yekta getirilmiştir.

Eğitimin yanı sıra Türk müziği batı müziği eserlerini yayınlayıp notaya almak, tanıtmak ve ayrıca halk müziği alanında folklorik araştırmalar yapmak kurumun amaçlarındandır.

Kurum I. Dünya Savaşı zorlukları nedeniyle eğitime ara verip Cumhuriyet Dönemi'nde tekrar açılmıştır. Kurum ikinci kez açıldığında batı müziğini daha çok yeşertmektedir. Bu durum ilerleyen zamanda Türk müziğinin kaderini değiştirmektedir. *“Türk Milleti için Cumhuriyet, yeni bir hayatın başlangıcı olduğu kadar Türk musikisi için de yeni bir dönemin başlamasına yol açmaktadır. Bu dönemde Türk Müziğinin öğretimi resmi olarak yasaklanmıştır.”* (Tura, 1988, s.40).

Cumhuriyet Dönemi müzik politikalarıyla beraber Türk müziği bölümü tamamen kaldırılarak yerine Tespit ve Tasnif Heyeti kurulmuştur. Bununla beraber kurum, Maarif Nezareti'nden ayrılarak İstanbul Belediye

Konservatuvarı'na aktarılmıştır. Heyette Rauf Yekta, Mesut Cemil, Suphi Ezgi, İsmail Hakkı Bey (ölümünden sonra Ali Rıfat Bey gelmiştir) gibi isimler bulunmaktadır. Bu heyettekiler Dârü'l-Elhân Külliyyatı adı altında 183 ciltlik klasik eserleri halka tanıtmışlardır. Aynı zamanda halk müziği alanında da derleme çalışmaları yapılmıştır.

Türk müziğinin tamamen yasaklanması ve öğretimine son verilmesinin ardından halk, kendisine yakın gelen Mısır ve Arap müziklerine yönelmiştir. Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında da Türk müziğine gönül vermiş kişiler Türk müziği cemiyetleri kurmuşlardır.

1.2.7.2. Türk Müziği Eğitiminde Meşk Yöntemi

Meşk, yüzyıllar öncesine dayanan ve günümüze kadar yankıları hala devam eden, Geleneksel Türk Musikisi'nde gerek çalgı eğitiminde gerek ses eğitiminde kullanılan usta olan hoca ile çırak olan öğrenci ilişkisine dayalı bir öğretim yöntemidir. Meşkin sözcük anlamı irdelendiğinde aslında musiki ile ilgili bir anlamla karşılaşmamamızla birlikte, bu kavramın hat sanatından kullanıldığı bilinmektedir.

Güzel yazı yazma anlamındaki hat sanatında meşk, yazı örneği anlamını taşımaktadır. Bu yazı örneğini hattatın öğrencisine verdiği bir ödev olarak düşünmek mümkün olmaktadır. Öğrenci, hocasının beğenisini kazanana kadar defalarca yazıyı düzeltmek, gerekirse de yeniden yapmak zorundadır. Burada başarılı olmanın yolu, hattatın verdiği yazı örneğinin bire bir aynısını en ince detaylarına kadar yapabilme kabiliyetini göstermekten geçmektedir. Kısacası bu ödevin hakkını vermek için hocanın yaptığının neredeyse aynısını yapmak, onu taklit etmek lazım gelmektedir.

Musiki alanında da meşk, aynı hat sanatında olduğu gibi usta-çırak ilişkisi içerisinde çırağın ustayı taklit etmesiyle gerçekleşmektedir. Ancak musikide yapılan meşk hat sanatındakinden daha farklı işlenmektedir. Meşk, mutlaka usul vurularak ve hocayla yüz yüze yapılmalıdır.

Türk musikisiyle diğer bazı doğu müziklerine mahsus olan “usul” kavramı şiirdeki vezinlere uygunluk ve diğer teknik sebeplerden kaynaklanmakta ve ölçülerin belirli bir amaç doğrultusunda kalıplaştırılmış şekli, anlamına

gelmektedir. Örneğin Nim Sofyan usulu 2, Sofyan usulu 4, Semai usulu 3, Yürüksemai usulu 6 zamanlı ölçülerin kalıpların şeklidir (Tanrıkorur, 2001, s.147).

Türk müziğinde usul kavramı Batı müziğindeki ölçü kavramından farklılıklar göstermektedir. Türk müziğinde usul kavramının içinde düzum denilen belirli bir zaman içinde birbiri ardına sıralanmış kuvvetli ve zayıf vuruşların bir araya gelmesiyle oluşturdukları kalıplaşmış yapılar bulunmaktadır.

Herhangi bir yere elimizle, 1,2,3-1,2,3-1,2,3 şeklinde birincileri kuvvetli vurarak gösterirsek bunu dinleyen müzik kulağına sahip birisi birisi üçerli gruplar halinde vurulduğunu farkeder. Çünkü zaman içindeki uygunluk, birbirini muntazam aralıklarla tâkib eden kuvvetli vuruşların gelmesiyle sağlanmış olur. Burada dikkat çekilmesi gereken düzümünden sonraki önemli etken, bu vuruşların kuvvetli veya zayıf oluşlarıdır. Çünkü gerek bir düzümün ve gerekse bir usûlün anlaşılması birbiri arkasından sıralanan vuruşların kuvvetli veya zayıflıklarının sıralanışına bağlıdır.(Özkan, 1987, s. 561).

Usul vurularak eserlerin öğrenilmesi meşk içerisindeki en temel öğretim tekniğidir. Henüz notanın olmadığı dönemlerde, eserlerin hafızada daha iyi yer edinmesine olanak sağlamaktadır.

Meşk yönteminde geçicek olan eserin güftesi talebeye yazdırılır ya da var olan güftelerden yararlanılır. Eserin usulunu hatırlatmak için birkaç kez esere başlamadan vurulur. Daha sonra eser hep usul vurularak hoca tarafından öğrenciye tekrar ettirmesiyle eserler geçilir. Hoca eserleri kısım kısım ve bir bütün olarak öğrencinin hafızasında yer edinene kadar okur daha sonra öğrenciye okutturur. Öğrencinin eksikleri giderilinceye kadar tekrar ettirilir. Buradaki amaç meşkedilen eserin öğrencinin zihnine kazınmasıdır (Behar, 2016,s.19).

Meşk sisteminde eserlerin eksiksiz olarak hafızaya alınması oldukça önem taşımaktadır. Yapılan usul çalışmalarıyla eserin güftesinin yanında ritmik yapısının da öğrenilmesi hafızada daha iyi yer edinmesini sağlamaktadır. Notanın kullanılmadığı bu sistemde eserlerin güçlü bir şekilde hafızaya alınmasıyla kuşaktan kuşağa aktarımı gerçekleşmektedir. Burada kaynak kişi ne kadar çok eseri hafızasına aldıysa o kadar üstadlığını konuşturmuş olmaktadır.

Müzik öğretiminin esasını (hat türleri gibi) ortak hafızaya alınmış yeni ve eski üstadların eserlerini yeni kuşaklara aktarmak olarak tanımlanabilir. Öyle ki mevcut repertuarın tamamını hafızasına almadan yeni besteler yapmaya kalkışmanın haddini bilmezlik olarak görüldüğü durumlara oldukça rastlanmaktadır. Başka şekilde söylenecek olursa, Osmanlı müziğinin varlığı bu ortak repertuarın yeniden üretilmesine dönüktür. Abartılı ifade olarak sistem, öncelikle müzik değil hafıza üretmekteydi (Behar, 1987, s.33).

Meşk sisteminde repertuarın hafızaya dayalı olarak usta ve çırak ilişkisi içerisinde öğrenilmesinin eserlerin değişime uğrama ihtimali de düşünülmektedir. Burada eserlerin asıl yapılarını bozmadan bestecinin yarattığı orijinalliğini koruyabilmek adına saygın bir üstadla çalışmak önem taşımaktadır. Meşk gelişigüzel herkesten alınmamaktadır. Aksi takdirde hafızaya yanlış yerleşen bir eser, geri dönüşü zor olan bir yola girmeye neden olmaktadır.

Meşkte diğer bir önemli olan konu ise talebenin sabır ve istikrar göstermesidir. Meşk uzun soluklu bir eğitim olmakla birlikte talebenin sabırla üstadını dinlemesi, her seferinde tekrar etmesi eserleri öğrenmesi açısından zorunlu kılınmaktadır. Meşk edilen eserlerin süresi formuna, usûlune göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu bağlamda şarkı formunda bir eser kısa sürede meşkedilebilirken kâr, beste gibi büyük formulu eserlerin meşki aylarca bile sürebilmektedir.

Meşkle birlikte musiki öğrenimi ve repertuar öğreniminin gerçekleşmesinin yanında bir de bu musikinin uslup ve tavır özellikleri üstad sayesinde aktarılmaktadır.

1.2.7.3. Uslûp ve Tavır

Meşk geleneğinde usul ve hafıza kadar eserin gerektiği uslûpta ve tavırda icra edebilmek de önem taşımaktadır. Usta-çırak ilişkisi içerisinde gerçekleşen bu öğretim yöntemi çırağın ustayı taklit ederek aynı onun gibi söylemesi üzerine dayalıdır. Bu taklit unsuruyla eserlerin öğrenilmesinin yanında hocanın söyleyiş tavrı, uslûbu, icrası, yorumu da aktarılmaktadır.

“Bu tavır ve uslûp yalnız belli niteliklere sahip üstaplardan eser meşketmekle elde edilir. Diz dövmekle (yani üstaddan eser geçerken dizlerde usûl vurmakla) ve bu üstadların önlerinde diz çöküp âdâb ve erkânıyla öğrenilir ve özümсенir. Bu türde bir otorite anlayışıyla da öğrenilene mutlak sadakat fikrinin önem kazanması

kolayca anlaşılabilir bir durumdur. Meşk dünyasında belli bir geçerliliği olan sadakat kavramının güçlü kalıntılara bugün de rastlanıyor. Meşkteki sadakat fikrinin kalıntılarının en bariz örneklerini klâsik eserlerin bugün piyasada mevcut yazılı notalarının farklı baskı ve versiyonlarına ve değişik yazılışlarına karşı sergilenen tutumlarda görmek mümkündür.”(Behar (2005)’dan aktaran, Gürbüz (2010, s.40)

Uslûp, türe özgü ifade biçimi, tavır da o türün ifadesinde takınılan söyleyiş şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. *“Bu türün en önemli unsuru müziğin bestelenişi esnasında bestecinin sadık kaldığı klasik uslûptur. Eserin konusunu, bestecinin kısmen somut ya da tamamen soyut olarak işlediği konuya yaklaşımını da belirleyen bu uslubun icra esnasında korunması ve öne çıkarılması klasik icranın vazgeçilmez şartıdır.”*(Çevikoğlu, 2007)

Uslûp ve tavır özellikle ustalaşmış kişilerden sürekli dinleyerek ve taklit ederek uzun bir eğitim sürecinden sonra oluşmaktadır. Ancak doğru edinilen tecrübeler yoluyla uslûp oluşmaktadır. Meşkte hocayla olan bire bir, yüz yüze çalışmaların uslûp ve tavır aktarımında da önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Uslûp eserin güftesinin anlamına göre duygu niteliklerini katarak doğru artikülasyon ve vurgularla ifade ederek, eserin makam, usul ve form özellikleri de dikkate alınarak kendi tavrını katmanın yanında bestekarın stiline aykırı davranmadan saygı duyulan bir icra gerçekleştirilmesidir. Burada yorum kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Sadece notaya bağlı kalarak, kendinden hiçbir şey katmadan düz bir şekilde notaların doğru seslendirilmesiyle iyi bir icranın oluşturulması mümkün olmamaktadır

Uslûp edinilen tecrübeler sayesinde zorlama olmaksızın kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Uslûp ve tavrın oluşmasının birdenbire olmasını beklememek sabırsız davranmamak gerekmektedir. Ne kadar çok eser geçilirse, işin üstadları ne kadar çok dinlenirse, özümсенirse uslûp ve tavır da doğru orantıda gelişmektedir.

Taklit unsuruna dayalı meşk öğreniminde uslûp ve tavrın gelişmesinde önemli olan belirli öğrenmelerin gerçekleştikten sonra kişinin kendi karakteri, özelliklerine göre sadece kendine has bir tarz ortaya çıkarması özgün olması gerekmektedir. Burada birine benzemeye çalışmaktan çok tecrübelerin ve

karakterin harmanlanmasından ortaya çıkan bir tarz olgusunu yaratmaya özen gösterilmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, toplanan verilerin işlenmesi ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

2.1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, lisans düzeyinde yürütülen Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarını incelemeye yönelik tarama modeli betimsel bir çalışmadır.

Tarama modelleri, geçmişte veya günümüzde mevcut olan bir durumu olduğu biçimde, betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmanın konusu niteliğinde olacak olan nesnelere, olaylar, bireyler kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır, herhangi bir şekilde değişiklik yapma, etkileme çabası gösterilmez. Tarama modelleri, bir araştırmada tek başına hayata geçirilmekle birlikte, taramanın içinde bulunmadığı bir araştırma modelinin tek başına var olması düşünülemez (Karasar, 2002, s.77).

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve görüşme tekniklerinden yararlanılmaktadır.

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s. 35).

2.1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye’de lisans düzeyinde yürütülen TSM ses eğitimi dersine yönelik Türk müziği bölümlerinde, Türk müziği ses eğitimi bölümlerinde, TSM anasanat dallarında eğitim vermiş ve halen vermekte olan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Çalışma grubunu 5 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip öğretim elemanları oluşturmaktadır.

Katılımcılar, Gaziantep Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Ses Eğitimi Bölümü Türk Sanat Müziği ASD, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı Ses Eğitimi Bölümü Türk Sanat Müziği ASD, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı Ses Eğitimi Bölümü, Selçuk Üniversitesi

Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Sanat Müziği ASD, Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü, Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü Türk Sanat Müziği ASD, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Sanat Müziği Bölümü Ses Eğitimi ASD, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Müzik Toplulukları Bölümü, Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker GSF ve Tasarım Fakültesi Müzik Bölümü Türk Sanat Müziği ASD’nda görev yapmaktadır. Katılımcılar K1, K2, K3,...K10 gibi numaralarla belirtilmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi’nden katılım sağlanamamıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Bilgiler

Eğitim Düzeyi	f	%
Doktora / Sanatta Yeterlilik	6 /1	60/10
Yüksek Lisans	1	10
Lisans	2	20
TOPLAM	10	100

Tablo 1’e göre öğretim elemanlarının %10’unun yüksek lisans eğitimi, %20’sinin lisans eğitimi ve %70’inin (%60 / %10) doktora/sanatta yeterlilik eğitimi düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Buna göre çalışma grubunun çoğunluğunu doktora/sanatta yeterlilik derecesine sahip öğretim elemanlarının oluşturduğu söylenebilmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Mesleki Deneyimine İlişkin Bilgiler

Mesleki Deneyim		F	%
0-5	Yıl	1	10
K3	5		
6-10	Yıl	4	40
K5	6		
K6	6		
K1	7		
K4	9		
11-15	Yıl	2	20
K2	15		
K10	15		
16-20	Yıl	3	30
K8	17		
K7	19		
K9	19		
TOPLAM		10	100

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan öğretim elemanlarının 5 yıl ve üzeri süredir mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir. %10'unun 5 yıl, %20'sinin 11-15 yıl, %30'unun 16-20 yıl, %40'ının 6-10 yıl hizmet verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurumlara İlişkin Bilgiler

Kurumlar	f	%
Devlet Konservatuvarı	8	80
Güzel Sanatlar Fakültesi	1	10
Sanat ve Tasarım Fakültesi	1	10
TOPLAM	10	100

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan ğretim elemanlarının %10'u Sanat ve Tasarım Fakóltesi'nde, %10'u Güzel Sanatlar Fakóltesi'nde, %80'i Devlet Konservatuvarı'nda görev yapmaktadır. Buna göre ğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğu Devlet Konservatuvarı'nda görev yapmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Alanlarına İlişkin Bilgiler

Alanlar	f	%
Türk sanat müziği / Türk müziği	6	60
Ses Eğitimi	2	20
Yorumculuk	1	10
Koro Eğitimi	1	10
TOPLAM	10	100

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan ğretim elemanlarının alanları %10 yorumculuk, %10 koro eğitimi, %20 ses eğitimi, %60 ise Türk sanat müziği ve Türk müziği ses eğitimi şeklindedir.

2.1.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Literatür taraması mevcut çalışmanın nasıl belirginleşeceğini ve gelişeceğini, bilinenin nasıl gözden geçirilip düzenleneceğini göstererek bilgi temeline inmeyi sağlamaktadır (Merriam, 2015, s.75).

Araştırmaya yönelik kaynak taraması yapılarak dokümanlar incelenmiş, Türk Sanat Müziği ses eğitimi ve Türk Sanat Müziği ses eğitimi ğretim programları ile ilgili yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır.

Doküman incelemesi, araştırılmak için hedeflenen olgu ve olaylarla alakalı olarak bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsar. Dokümanlar, nitel çalışmalarda etkili olarak kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Nitel alışmalar yapılırken görüşme ve gözlem gibi diğer veri toplama yöntemleriyle

beraber kullanılması “verinin çeşitlendirilmesi” (data triangulation) amacına katkı sağlayacak ve araştırmanın geçerliğini önemli ölçüde arttıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.187, 188).

Araştırmada, nitel araştırmada en sık kullanılan yöntemlerden biri olan “Görüşme Yöntemi” kullanılmıştır. Patton (1987, s.108) görüşmenin beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamaya açılardan, hem bilim, hem de sanat olduğunu belirtmiştir. Stewart ve Cash (1985) ise, “daha önceden saptanmış ve önemli bir amacın gerçekleştirilmesi için yapılan, soru sorma ve yanıtlamaya dayalı karşılıklı olarak etkileşimin olduğu bir iletişim süreci” olarak tanımlamaktadır.

Bu araştırmada görüşme türlerinden standartlaştırılmış açık uçlu görüşmeden yararlanılmıştır. “Bu yaklaşım, belirli bir sırayla ve dikkatli bir şekilde yazılmış bir dizi sorudan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur. Açık uçlu sorular katılımcıların cevapları doğrultusunda saf gerçekliği yakalamak açısından önemlidir” (Patton, 2014, s.349).

Görüşme soruları hazırlanırken soruların açık ve anlaşılabilir bir şekilde sade bir dille yazılmasına, amaca hizmet edebilecek nitelikte içeriğe sahip olmasına özen gösterilmiştir. Görüşme soruları uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş ve oluşturulan sorular görüşme formu ile uygulanmıştır. “Görüşme yüz yüze değil de yazılı olarak anket formları ile de yapılabilmektedir” (Demirel, 2011, s.100). Görüşme soruları öğretim elemanlarına e-posta yoluyla gönderilmiştir.

Glesne (2013:156), e-posta görüşmelerinin, görüşmelerin dökümü için harcanacak zaman ve parayı azaltmak gibi bir yarara sahip olduğunu; ulaşılması zor, yüz yüze konuşmaktan kaçınan, utangaç, görüşmede kullanılan dili ikinci dil olarak öğrenmiş ve bazı özel nitelikli (felç geçirmiş, konuşma zorluğu çeken v.b.) kişilerle konuşmaya olanak sağladığını ifade etmiştir (Aktaran: Yiğit, 2014, s. 46).

2.1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen nitel veriler içerik analiziyle çözümlenmekte, nicel veriler ise yüzde frekans değerlerini içeren tablolara dönüştürülerek değerlendirilmektedir.

Wolcott (1994) üç veri analizi yolu önermektedir. İlk yol, mümkün olduğunca verilerin orijinal formundan kopmadan araştırmaya katılan bireylerden doğrudan alıntı yapılmasıyla verileri okuyucuya açıklayıcı bir yaklaşımla sunmaktır. Bu yaklaşımda veriler ve sonuçlar “anlatım” olarak birbirine çok yakındır. Örneğin; görüşmelerden uzun transferler yapılabilir ve gözlem notları orijinal formlarına uygun olarak tasvir edilebilir. İkinci yol ilk yaklaşım da dahil olmak üzere bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlar elde etmek için “sistemik analiz” yapmaktır. Başka bir deyişle, veriler açıklayıcı bir şekilde sunulur ve ayrıca bazı temalar belirlenir. Bu yaklaşımda araştırmacı, veri analizini bir adım daha ileri götürür ve okuyucuya yardımcı olabilecek ek analizler yapar. Üçüncü yolda araştırmacı birinci ve ikinci yaklaşıma dayanmakla birlikte veri analizi süresince kendi yorumlarını da katmaktadır. Burada araştırmacının katılımcı ve subjektif yönleri ortaya çıkmakta, verilerin analizinde ve veri toplanmasında araştırmacı kendi yorumları ve anlayışıyla daha etkili bir rol oynamaktadır.

Araştırmada birbiriyle benzerlik gösteren veriler belirli temalarla bir araya getirilip okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlanarak sunulmaktadır. Veriler dört aşamada analiz edilmektedir.

- Verilerin Kodlanması: Öğretim elemanlarının görüşlerinden elde edilen veriler incelenerek benzerlik ve farklılıklarına göre anlamlı bir şekilde ifade edilecek bir biçimde kodlanmaktadır. Bu kodlama yoluyla genel bir kavramsal yapı oluşturulmaktadır.
- Temaların Oluşturulması: Birinci aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak verileri genel olarak ifade etmek için belirli kategoriler altında, verilerin ortak noktalarına göre temalar oluşturulmaktadır. Tematik kodlama yapılırken, toplanan verilerin ortaya çıkarılan temaların altında anlamlı bir bütünlük göstermesi ve verileri anlamlı bir şekilde açıklayabilmesi göz önünde bulundurulmaktadır.
- Temaların ve Kodların Düzenlenmesi: Kavramsal ve tematik kodlamaların ardından veriler belirli bir sistemde düzenlenerek yorumlanmaktadır. Burada öğretim elemanlarının görüşme sorularına verdikleri yanıtlar birbiriyle ilişkili bir şekilde araştırmacının kendi görüşlerine yer verilmeden işlenerek tanımlanmaktadır.

- Bulguların Yorumlanması: Bu son aşamada ayrıntılı bir biçimde tanımlanan ve sunulan bulgular yorumlanarak benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkarılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1.1. Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretim Elemanlarının Görüş ve Önerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Türk Sanat Müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarına yönelik öğretim elemanlarının görüşlerine ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda belirtildiği gibidir;

1.Görüşme Sorusu:

TSM ses eğitimi dersinizin süresi nedir?

Soru 1. 1. Katılımcıların 1. sorunun 1. sondasında “*Haftalık ders süresi nedir?*” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir;

K1: “*Birinci sınıflar 5 saat, ikinci sınıflar 4 saat*”

K2: “*Lisans I 4 saat, lisans II 2 saat, lisans 3/4 (seçmeli) 2 saat*”

K3: “*Her bir sınıf için 2’şer saat*”

K4: “*2 saat*”

K5: “*2 saat*”

K6: “*Birinci ve ikinci sınıflar 2 saat*”

K7: “*Lisans I 6 saat, lisans II 4 saat, lisans III 4 saat, lisans IV 4 saat. Lisans III den sonra Ses Eğitimi dersinin devamı olarak Türk Müziği Ses Eğitimi (2 Saat) ve Türk Müziği Ses Tekniği dersine (2 Saat) dönüşmektedir.*”

K8: “*3 saat*”

K9: “*4 saat*”

K10: “*2 saat*”

Tablo 5. Katılımcıların Haftalık Ders Süresi İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler

Haftalık Ders Saati (Lisans I)	f	%
2 saat	4	44,44
3 saat	1	11,11
4 saat	2	22,22
5 saat	1	11,11
6 saat	1	11,11
TOPLAM	9	100
Haftalık Ders Saati (Lisans II)		
2 saat	6	60
3 saat	3	30
4 saat	1	10
TOPLAM	10	100
Haftalık Ders Saati (Lisans III)		
2 saat	2	40
3 saat	1	20
4 saat	2	40
TOPLAM	5	100
Haftalık Ders Saati (Lisans IV)		
2 saat	2	40
3 saat	1	20
4 saat	2	40
TOPLAM	5	100

Tablo 5'e göre;

- Lisans I haftalık ders saatine ilişkin öğretim elemanlarının %11,1'i 6 saat, %11,1'i 5 saat, %11,1'i 3 saat, %22,2'si 4 saat, %44,4'ü ise 2 saat olarak görüş bildirmiştir. Buna göre 1 üniversite dışında bu dersin lisans I den itibaren başladığı görülmektedir. 4 üniversite, bu derse 2 saat yer vererek ortak paydada yer almış ve genel olarak haftalık derse ayrılan sürenin çoğunlukla ve en az 2 saat en çok ise 6 saat olduğu tespit edilmiştir.

- Lisans II haftalık ders saatine ilişkin öğretim elemanlarının %10 ‘u 3 saat, %30’u 4 saat, %60’ı ise 2 saat olarak görüş bildirmiştir. Buna göre lisans II’de bu dersin çoğunlukla 2 saat işlendiği tespit edilmiştir.
- Lisans III haftalık ders saatine ilişkin öğretim elemanlarının %20’si 3 saat, %40’ı 4 saat, %40’ı 2 saat olarak görüş bildirmiştir. Buna göre derse ayrılan sürenin 2 saat ve 4 saat olarak çoğunlukta olduğu görülmektedir.
- Lisans IV haftalık ders saatine ilişkin öğretim elemanlarının %20’si 3 saat, %40’ı 4 saat, %40’ı 2 saat olarak görüş bildirmiştir. Buna göre derse ayrılan sürenin 2 saat ve 4 saat olarak çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Haftalık ders saatleri incelendiğinde üniversitelerin derse ayırdıkları sürelerde farklılıklar olduğu görülmektedir. Haftalık ders saatleri çoğunlukla lisans eğitimi boyunca sabit kalmakla birlikte, lisans derecesine göre değişiklikler olduğu da tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, lisans I’de haftalık derse ayrılan süre daha uzun olup, lisans II, III ve IV’de 1 veya 2 saat azaltılarak sabit kalmıştır.

Soru 1. 2. Katılımcıların 1. sorunun 2. sondasında “*Toplam dönem sayısı nedir?*” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir;

K1: “4 dönem”

K2: “2(zorunlu)+2(seçmeli)”

K3: “8 dönem”

K4: “4 dönem”

K5: “8 dönem”

K6: “4 dönem”

K7: “8 dönem. 1, 2, 3, 4. dönemler (Ses Eğitimi) 5, 6, 7, 8 dönemler (Türk Müziği Ses Eğitimi ve Türk Müziği Ses Tekniği. Kısaca Ses Eğitimi dersi çeşitleri:

1. Genel Ses Eğitimi (Lisans I-II)
2. Türk Müziği Ses eğitimi (Lisans III-IV) devamında ise
3. Türk Müziği Ses Tekniği (Lisans III-IV)”

K8: “8 dönem”

K9: “8 dönem”

K10: “2 dönem”

Tablo 6. Katılımcıların Toplam Dönem Sayısı İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler

Toplam Dönem Sayısı	f	%
2 Dönem (K10)	1	10
4 Dönem (K1, K2, K4, K6)	4	40
8 Dönem (K3, K5, K7, K8, K9)	5	50
TOPLAM	10	100

Tablo 6’ya göre toplam dönem sayısına ilişkin öğretim elemanlarının %10’u 2 dönem, %40’ı 4 dönem, %50 ‘si ise 8 dönem olarak görüş bildirmiştir. Görüşler doğrultusunda bu derse, 1 üniversitenin 1 yıl, 4 üniversitenin 2 yıl, 5 üniversitenin ise 4 yıl yani tüm lisans eğitimi boyunca yer verdiği görülmektedir. Buna göre; TSM ses eğitimi dersinin dönemlik sürelerinde farklılıklar olduğu tespit edilmektedir.

2.Görüşme Sorusu:

Sizce TSM Ses Eğitimi dersinin amacı nedir?

Soru 2. 1. Katılımcıların 2. soruya verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde belirledikleri amaçlara ilişkin; genel amaçlar ve alana yönelik amaçlar olmak üzere iki temada toplanmıştır.

1. Genel Amaçlar: Sesin oluşumu, insanda ses sistemi, sesin etkili, güzel ve doğru kullanılması, nefesin doğru kullanılması, entonasyonun sağlanması, çeşitli söyleyiş tekniklerinin kazanılması, eserleri seslendirmede diksiyon, artikülasyon, jest ve mimik öğelerine dikkat edilmesi gibi amaçlardır. 6 katılımcı bu amaçlar doğrultusunda görüş bildirmiştir.

K1: “*Armonik duyuş ve seslendirme yeteneği kazandırmak, yönetenin jest ve mimiklerine uygun eser seslendirmek, ses grupları arasındaki dinamik farklılıklara rağmen kendi partisini seslendirebilmek, ses grupları arasında homojen birlik ve bütünlük sağlamak.*”

K2: “Öğrencilerin şarkı söylerken seslerini ve nefeslerini doğru şekilde kullanmalarını sağlamaktır.”

K3: “Sesin fizyolojisini, oluşumunu temelde öğrenmesinin yanında, sesin doğru bir şekilde (sesin önde olması-“voce avanti”) kullanılabilmesi, doğru nefes kullanımı ve entonasyonun sağlanmasıdır. Bunun yanı sıra icrâ ettiği eserin, dinamikleriyle artikülasyon, diksiyon vb. ifadesel olarak yorumlayabilmesi şeklinde amaçlandırılabilir.

K4: “Ses nedir? Sesin oluşumu, tanımı, insanda ses sistemi, fonoloji, fonetik, insanda ses sistemi, ses eğitimi niteliği, doğru, etkili ve güzel kavramları, solunum, fonasyon, rezonans, artikülasyon kavramları hakkında genel bilgiler, ses eğitiminin ilke ve amaçları, ses eğitimi yöntem ve teknikleri, solunum yöntemlerine ilişkin kavramlar, duruş, atak, sesin tutulması, ses kalitesinin kontrolü, mutasyon döneminde ses ve registr geçişleri, yetişkin seslerinde registr geçişleri, uygulamalı bedensel gevşeme ve solunum çalışmaları yaparak tam olarak ses nasıl güzelleştirilir sorusuna cevap aramaktır.”

K6: “Amaç; Şarkı sesinin üretimine katkı sağlayan organları tanıtmak ve ses sağlığı konusunda bireyleri bilinçlendirmek. Ses eğitiminin temel öğeleri ve çeşitli söyleme teknikleri (temel öğeler: postür, solunum, rezonans, artikülasyon, diksiyon ve çeşitli söyleme teknikleri: odaklama, entonasyon nüans, legato staccato, glissando, tril, vibrato) hakkında bilgi vermek ve doğru fonasyon ile rahat bir şekilde parlak, net ve ajiliteli ses üretmesine katkı sağlamaktır. Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak çalıştırılan ses egzersizleri sayesinde birey sesini daha iyi tanır, sesini sınırları içerisinde daha etkili, doğru ve güzel bir şekilde kullanmayı öğrenir.”

K10: “Türk Sanat ve Türk Halk Müziği ASD öğrencilerimizin ortak aldıkları bu derste, evrensel anlamda şu ana kadar yayınlanmış doğru kaynaklar vasıtasıyla, sesi doğru kullanabilmelerinin teknik gerekliliklerini uygulatıp kavratarak katkıda bulunmaktadır.”

2. Alana Yönelik Amaçlar: Genel amaçların yanı sıra Klasik Türk Müziği'nin karakteristik özelliklerine uygun bir eğitim verilmesi ve bu eğitim doğrultusunda icracılar yetiştirilmesi gibi amaçlardır.

K5: “Türk Makam Müziği'nin sözlü eserlerinin yetkin bir düzeyde icrasını sağlayacak fasıl şarkıcıları yetiştirmek ve bilinçlendirmek.”

K7: “Konservatuvarlar için öncelikli amaç (ortak amaç) yaş, anatomik yapı, ses rengi, tınısı, v.s. özellikleri ayırt etmeden, ses bölgesi ve organlarının tanınmasını sağlamak, bireyin kişisel gelişimine göre şarkı söyleme sesinin farkındalığını hissettirmek, Türk Müziği Ses icracılığına yönelik bir eğitime kanalize etmek, edindiği tüm bilgiler ışığında seslendireceği eser üzerinde proje yapabilen ve bu yönde çalışabilen ses sanatçıları yetiştirmek amaçlar arasındadır.”

K8: “Öğrencinin Ses Eğitimi dersinde edinmiş olduğu donanımla, farklı formlarda öğrenmiş olduğu eserleri, Klasik Türk Müziği Üslûp ve Tavrına uygun olarak icra edebilen, sesini doğru, etkili ve güzel kullanabilen hânendeler yetiştirmeyi amaç edinmektedir.”

K9: “Sözlü eser repertuarına hâkim olacak ve uslu sahibi olmaya aday bireyleri vücutlarını doğru kullanım yoluyla iyi ses ve nefes tekniğini öğrenmeleri.”

3.Görüşme sorusu:

Sizce TSM ses eğitimi dersinin öğrenme çıktıları nelerdir?

Soru 3. 1. Katılımcıların 3. soruya verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde öğrenme çıktılarına ilişkin; genel öğrenme çıktıları ve alana özgü öğrenme çıktıları olmak üzere iki temada toplanmıştır.

1. Ses Eğitiminin Genel Öğrenme Çıktıları: Ses eğitimi dersi için genel amaçların kazanılmasına yöneliktir. Sesini ve nefesini doğru kullanabilmesi, ses organlarını tanıması, sesinin ve yapabileceklerinin farkında olması, teorik bilgilere hakim olması, beden dili, mimik, diksiyon ve artikülasyonu doğru kullanması gibi genel amaçların kazandırılması doğrultusunda öğrenme çıktılarından bazılarıdır. Katılımcıların büyük bir kısmının bu öğrenme çıktıları üzerinde durduğu tespit edilmiştir.

K1: “Basit aralıkları seslendirir ve tanır. Seslendirdiği eserle ilgili ölçü, ölçü sayısı, ton bilgisi, ritmik yapıyı tanır. Seslendirdiği ezgide tonalite dışına çıkmaz. Hızlı düşünür ve tepki verir. Çevresindeki değişkenleri gözlemler.”

K2: “*Sesini doğru kullanabilme, doğru nefes kullanarak şarkı söyleyebilme, diksiyon, entonasyon ve artikülasyonun doğru kullanılması*”

K3: “*Sesin oluşumu (fonasyon), diksiyon, artikülasyon, sesin rezonatör bölgelerinin kullanılabilmesi ve register kavramı.*”

K4: “*Sesin oluşumu, tanımı, insanda ses sistemi, Fonoloji, Fonetik, insanda ses sistemini tanımlamak, ses eğitiminin niteliğini, ilke ve amaçlarını anlatmak, Solunum yöntemlerine ilişkin kavramlar, duruş, atak, ses kalitesinin kontrolü, registr geçişleri vb. kavramları açıklamak, ses eğitiminin bağlantılı olduğu bilimlerde hakkında bilgiler vermek.*”

K6: “*Solunum egzersizleri sayesinde birey nefes hâkimiyetini sağlayarak şarkı söylemek için gerekli olan uzun soluklu cümleleri seslendirmede ve farklı dinamikleri kullanmada başarılı olur. Doğru ve temiz ses elde edilir. Şarkı söylerken anlaşılır bir dil ve doğru bir söyleyiş (telaffuz) ve diksiyon sağlanmış olur. Şarkı sesinin üretimine katkı sağlayan organları tanır ve ses sağlığı konusunda bilgi sahibi olmaları hedeflenir.*”

K9: “*Doğru nefes kullanımı, ses kullanımı, beden dili ve mimiklerin öğrenilmesi.*”

K10: “*Genel anlamda öğrencilerin seslerini kullanma bilinç ve becerilerini geliştirmeleridir.*”

2. Alana Özgü Öğrenme Çıktıları: Genel anlamda ses eğitimi dersi öğrenme çıktılarına ek olarak Türk Müziği'nin makamsal karakterine uygun icra özelliklerinin kazanılmasıdır. 3 katılımcı bu öğrenme çıktılarına yönelik görüş bildirmiştir.

K5: “*Duyuşsal ve bilişsel anlamda eksiksiz öğrenilmiş makam teorisinin eser icrasına yansıtılması, aynı zamanda müzikle birlikte edebiyat ve yüksek sanatın farkında olan, uygulayan sanat insanlarının topluma katılmalarıdır.*”

K7: “*Müzik türleri ve bu türlere bağlı ses eğitimi yöntem ve teknikleri bilmesini sağlamak (çok önemli), sesini alanının dinamiklerine bağlı kalarak doğru kullanılabilmek, ses organını tanıtmak, genel ve teorik bilgileri alanındaki icra özelliklerine yansıtmasını sağlamak, kendi sesinin kapasitesini bilmesini ve bu*

özelliklere göre kendi ses performans haritasını çıkarmasını sağlamak gibi başlıca çıktuları vardır.”

K8: *“Sesini doğru ve etkili kullanabilme, diyaframını ve nefes tekniklerini doğru kullanabilme, öğrendiği farklı formlardaki eserleri, güftenin mahiyetine uygun şekilde Türk Müziği üslup ve tavrına yönelik olarak icra edebilmektir.”*

4.Görüşme Sorusu:

TSM ses eğitimi dersinin içeriklerini dönemlerine göre ayırır mısınız?

Soru 4. 1. Katılımcıların 4. sorunun 1. sondasında *“I.dönem”* içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde tamamına yakınının genel görüşleri şu şekildedir;

- Sesin oluşumu, ses üretme organları ve ses eğitimi hakkında bilgilendirmek,
- Nefes çalışmalarıyla diyaframın doğru kullanılmasını sağlamak,
- Çeşitli egzersizlerle sesi doğru kullanmaya yönelik çalışmalar yapmak,
- Doğru duruş (postür) pozisyonunu sağlamak,
- Eserler üzerinde nefes, diksiyon ve artikülasyon çalışmaları yapmak,
- Ses sağlığı hakkında bilgilendirmek.

Öğretim elemanlarının bir kısmı bu görüşlerden farklı olarak, çift sesli okuma alıştırmalarının yapıldığına, bir kısmı da şan ve nefes çalışmalarının yanı sıra 5 zamanlı usullere kadar basit makamlardaki eserlerin öğrenildiğine değinmiştir.

K1: *“I. Dönem*

- 1. Ses üretme organları*
- 2. Ses üretme aşamaları*
- 3. Ses kası ve üst solunum yolu hastalıkları*
- 4. Ses renkleri*
- 5. Doğru nefes alıştırmaları*
- 6. Çift sesli okuma alıştırmaları”*

K2: “Toplu ve bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, Concone adlı kitaptan 4 parça + branşlarına ait 2 şarkı”

K3: “I. Dönem;

1. Sesin oluşumu
2. Nefes çalışmaları ile diyafram kontrolunun sağlanması
3. Muhtelif vokalizler (Piyano eşliğiyle önce kapalı ağız, küçük aralıklarla başlayarak ses aralığında “B3” yukarıya doğru giderek register geçişlerini iyi sağlayabilmek adına ardından “T4” ve “T5” aralığında etüdler legato. Ardından “a”, “u”, “o”-“mo” sesli harfleriyle egzersizler, arpeji, 1-3-5 ve 1-3-5-8 dereceleriyle çıkarak ve inerek sesin maskeye yani öne atılmasıyla “voce avanti” dediğimiz egzersizler)
4. Concone metodundan etütler”

K4: “Ses, nefes, artikülasyon, doğru ses üretmeyi sağlamak, sesin korunması ve yöntemlerini öğrenmek, ses ısıtma egzersizlerine başlamak, örnek eserler üzerinde uygulamalı ses eğitimi çalışmaları”

K5: “Temel (Basit) makamlarda ve beş zamanlı usullere kadar eserlerin öğrenilmesi. Nefes ve şan tekniklerinin çalışılması, öğrenilmesi”

K6: “I. dönem;

1. Ses eğitiminin ne olduğu, dönem boyunca neler yapılacağı ve neden bu dersin gerekli olduğu hususunda bilgi verilmeli,
2. Şarkı sesinin üretimine katkı sağlayan organları tanıtmak ve ses sağlığı konusunda bilgi vermek,
3. Ses ve nefes egzersizleri yapmak,
4. Doğru nefes ve ses üretmeye yönelik aslında amaç değil sadece araç olan Türkçe repertuardan seçilmiş eserler seslendirmek,
5. Temel öğeler: postür, solunum, rezonans, artikülasyon, diksiyon çalışmaları yapmak.”

K7: “I. dönem

1. Sesin türleri hakkında tanıtıcı bilgiler verilir.

2. Öğrencinin iç ve dış yumuşaması için gerekli çalışmalar yapılır.
3. Konuşma sesi ve diksiyonun akıcı, anlaşılır gürlükte ve etkili kullanması öğretilir.
4. Ses çıkarırken ve şarkı söylerken doğru duruş (postür) pozisyonu alması sağlanır.
5. Solunum egzersizleri ve diyafram nefesi kullanım tekniği hakkında uygulamalı çalışmalar yapılır.”

K8: “Ses ve nefes çalışmaları”

K9: “Nefes egzersizleri, beden egzersizleri doğru postür, doğru ses kullanımı”

Soru 4. 2. Katılımcıların 4. Sorunun 2. Sondasında “II. dönem” içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde çoğunluk olarak genel görüşleri;

- Bedensel egzersizlerle gevşeme ve solunum çalışmaları
- Ses, nefes ve diyafram egzersizleri, ritmik çalışmalar,
- Ses grupları hakkında bilgilendirmek,
- Doğru duruş, diksiyon, artikülasyon ve nefes çalışmaları şeklindedir.

Katılımcıların bir kısmı bu görüşlerden farklı olarak;

- Hançerenin doğru kullanılmasına yönelik çalışmalar,
- Makamsal egzersizler,
- Basit makamlarda eserlerin geçilmesi gibi alana yönelik çalışmalardan da bahsetmiştir.

Öğretim elemanlarının çok az bir kısmı da çok sesli çalışmalar yapıldığını belirtmiştir.

K1: “ Üç sesli ve dört sesli okuma alıştırmaları”

K2: “Toplu ve bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, “Concone” adlı kitaptan 4 parça + branşlarına ait 2 şarkı”

K3: “ II. dönem;

1. Genel olarak sesin oluşumunun tam olarak belenmiş olmasıyla birlikte, ses register kavramının anlaşılması ve bu ses register geçişlerinin sağlanabilmesi gerek.

2. *Vokaliz çeşitleri (legato, nonlegato, staccato, portato çeşitli etüdler)*
3. *Sesin maskede kullanımı*
4. *Concone etütleri”*

K4: “*Uygulamalı bedensel gevşeme ve solunum çalışmaları, ses ısıtma egzersizleri, makamsal egzersizler ve örnek eserler üzerinde uygulamalı ses eğitimi çalışmaları”*

K5: “*Temel (Basit) makamlarda ve yedi zamanlı usullere kadar eserlerin öğrenilmesi, nefes ve şan tekniklerinin çalışılması, öğrenilmesi”*

K6: “*II. dönem;*

1. *Sesin yanlış kullanımında karşılaşılabilecek ses hastalıkları konusunda bilgi vermek,*
2. *Ses grupları hakkında farkındalık oluşturmak, farklı ses gruplarından icracıların seslerini dinletmek,*
3. *Ses ve nefes egzersizleri yapmak,*
4. *Doğru nefes ve ses üretmeye yönelik aslında amaç değil sadece araç olan Türkçe repertuardan seçilmiş eserler seslendirmek,*
5. *Temel öğeler: postür, solunum, rezonans, artikülasyon, diksiyon çalışmaları yapmak”*

K7: “*II. dönem;*

1. *Vücut gevşetme, diyafram ve ses egzersizleri,*
2. *Ses egzersizlerinde ajilite uygulanması ve tiz seslere ulaşım,*
3. *7’li ve oktav aralıklarla şan egzersizlerinin uygulanması*
4. *Yapılan ses egzersizlerinde müzikalite çalışmalarının başlatılması ve seçilen eserlerde müzikalite çalışmalarını nasıl uygulanacağını gösterilmesi.”*

K8: “*Hançerenin doğru kullanımına yönelik ses, nefes ve etüt çalışmaları”*

K9: “*Nefes egzersizleri, beden egzersizleri doğru postür, doğru ses kullanımı, ritmik çalışmalar”*

Soru 4. 3. Katılımcıların 4. sorunun 3. sondasında “*III. dönem*” içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde görüşleri genel olarak;

- Ses egzersizleri
- Nefes çalışmaları
- Bedensel gevşeme çalışmaları
- Eserlerde vurgu ve tonlama çalışmaları şeklindedir.

Katılımcıların bir kısmı genel görüşlerden farklı olarak;

- Makamsal egzersizler,
- Terennümlü basit makamlardan oluşan etüt çalışmaları,
- Ses icra yorumlarının benimsenmesi ve yorumlanması olarak görüş bildirmiştir.

Öğretim elemanlarının çok az bir kısmı da çok sesli çalışmalar yapıldığını belirtmiştir.

K1: “*Dört sesli okuma alıştırmaları*”

K2: “*Toplu ve bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, “Concone” adlı kitaptan 2 parça + branşlarına ait 4 şarkı*”

K3: “*III. dönem*”

1. *Vokalizler*
2. *Concone*
3. *Sesin öne atılmasıyla beraber Concone metodundan etüdlere ve muhtelif eserler; antik aryalar, lied, romans, arya ve Türkçe şarkılar (orta ve yüksek, düşük ton)*”

K4: “*Uygulamalı bedensel gevşeme ve solunum çalışmaları, ses ısıtma egzersizleri, makamsal egzersizler ve örnek eserler üzerinde uygulamalı ses eğitimi çalışmaları*”

K5: “*Temel makamlarda sekiz - on zamanlı usullere kadar şarkı ve diğer formlardaki eserlerin öğrenilmesi*”

K6: “*III. dönem;*”

1. *Ses ve nefes egzersizleri yapmak,*
2. *Doğru nefes ve ses üretmeye yönelik aslında amaç değil sadece araç olan Türkçe repertuardan seçilmiş eserler seslendirmek.*
3. *Çeşitli söyleme teknikleri: odaklama, entonasyon, nüans (legato, staccato, glissando, tril, vibrato) çalışmaları yapmak.”*

K7: *“III. Dönem;*

1. *Ses eğitimi ve ses hakkında genel bilgileri tekrar etmek,*
2. *Ses açma çalışmaları yapmak ve seçilen eser üzerinde uygulama yapmak,*
3. *Seçilen eserleri ölçü nispetinde seslendirmek genel ses eğitimi ve türk müziği ses eğitimi seslendirmelerini uygulamalı olarak gösterme, tekrarını yaptırmak,*
4. *Seçilen eserin örnek kayıtları dinletilerek farklı ses icrası yorumlarını benimsetmek ve farklılıkları üzerine tartışmak,*
5. *Seçilen eserlerde nefes, vurgu ve tonlama çalışmaları yapmak,*
6. *Öğrencilerin bizzat kendi seslerini, verilen eserler nisbetinde kendi tonlarına uygun olarak kayıt altına almaları ve yapılan kayıtlar doğrultusunda bu eserlerin dinlenmesi, olumlu olumsuz tüm icraların yorumlanması yapılır.”*

K8: *“Lâfzî ve ikâî terennümleri içeren, basit makamlardan oluşan etüt çalışmaları”*

K9: *“Nefes egzersizleri, beden egzersizleri doğru postür, doğru ses kullanımına yönelik alıştırmalar, ritmik çalışmalar”*

K10: *“Ses tekniği çalışmaları, nefes çalışmaları, çok sesli ve tek sesli yapıtların çalışılması.”*

Soru 4. 4. Katılımcıların 4. Sorunun 4. Sondasında *“IV. dönem”* içeriği hakkında verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde görüşleri genel olarak şu şekildedir;

- Ses ve nefes egzersizleri, ritmik çalışmalar,
- Uygulamalı bedensel gevşeme ve solunum çalışmaları,

- Ton, aralık, duruş, vokaliz, entonasyon çalışmaları,
- Seçilen eserler üzerinde nefes, vurgu, tonlama, nüans çalışmaları

Katılımcıların bir kısmı bu görüşlerden farklı olarak;

- Makamsal egzersizler ve eserler üzerinde uygulamalı çalışmalar,
- Uslup ve tavır çalışmaları
- Öğrenilen makam ve usullerin pekiştirilmesine yönelik küçük formda eserlerin geçilmesi,
- Şarkı formundaki eserlerin yanı sıra bazı büyük formdaki eserlerin öğrenilmesi,
- Çeşitli ses icralarının yorumlanması, tartışılması ve bireysel yorum çalışmaları şeklinde alana yönelik çalışmaları belirtmişlerdir.

Öğretim elemanlarının çok az bir kısmı da çok sesli çalışmalar yapıldığını belirtmiştir.

K1: *“Dört sesli türkçe düzenleme koro eserleri”*

K2: *“Toplu ve bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, “Concone” adlı kitaptan 2 parça + branşlarına ait 4 şarkı”*

K3: *“Vokalizler, ilgili parçalar”*

K4: *“Uygulamalı bedensel gevşeme ve solunum çalışmaları, ses ısıtma egzersizleri, makamsal egzersizler ve örnek eserler üzerinde uygulamalı ses eğitimi çalışmaları”*

K5: *“On-ondört zamanlı usullere kadar şarkı ve bazı büyük formda eserlerin öğrenilmesi. Tavır, üslup çalışmaları”*

K6: *“ IV. dönem;*

1. *Ses ve nefes egzersizleri yapmak,*
2. *Doğru nefes ve ses üretmeye yönelik aslında amaç değil sadece araç olan Türkçe repertuardan seçilmiş eserler seslendirmek.*
3. *Çeşitli söyleme teknikleri: odaklama, entonasyon, nüans, (legato staccato, glissando, tril, vibrato) çalışmaları yapmak.”*

K7: *“IV. Dönem;*

1. *Ses eğitimi, duruş, ton, aralık, nefes çalışmaları,*
2. *Kişisel eser paylaşımı ve genel eser icraları üzerine uygulamalı çalışmaları başlamak,*
3. *Seçilen eserleri ölçü nispetinde seslendirmek genel ses eğitimi ve türk müziği ses eğitimi seslendirmelerini uygulamalı olarak gösterme, tekrarını yaptırmak,*
4. *Seçilen farklı makamlardaki eserlerde nefes, vurgu ve tonlama çalışmaları yapmak,*
5. *Bireysel seslendirme ifade ve yorum çalışmaları”*

K8: *“Nazariyat ve Usûl derslerinde öğretilen makam ve usûlleri pekiştirici içerikleri bulunan küçük formulu eser icraları”*

K9: *“Nefes egzersizleri, doğru ses kullanımına yönelik alıştırmalar, ritmik çalışmalar”*

K10: *“Ses egzersizleri, nefes çalışmaları, çok ve tek sesli eser çalışmaları”*

Soru 4. 5. Katılımcıların 4. Sorunun 5. Sondasında *“V. dönem”* içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının ortak görüşleri iki farklı temada toplanmıştır.

1. Genel Çalışmalar:

K2: *“Bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, branşlarına ait 4 şarkı”*

K3: *“Vokalizler ve akabinde eserler üzerinde çalışmalar”*

K9: *“Nefes egzersizleri, doğru ses kullanımına yönelik alıştırmalar ve etüdler, ritmik çalışmalar, süsleme elemanlarının kullanımına yönelik etüdler ve örnek eserler”*

2. Üslup, Tavır ve İcraya Yönelik Çalışmalar:

K5: *“Büyük usullerle bestelenmiş eserlerin öğrenilmesi. Ses tekniğinin bilinçli uygulanması, tavır ve üslubun pekiştirilmesi”*

K7: “Türk Müziğindeki ses icrasına uygun uslûbun oluşturulmasına yönelik teknik çalışmaların yapılması”

K8: “Nazariyat ve Usûl derslerinde öğretilen makam ve usûlleri pekiştirici farklı formlarda eser icraları”

Soru 4. 6. Katılımcıların 4. sorunun 6. sondasında “VI. dönem” içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının ortak görüşleri iki temada toplanmıştır.

1. Genel Çalışmalar:

K2: “Bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, branşlarına ait 4 şarkı”

K3: “Vokalizler ve akabinde eserler üzerinde çalışmalar”

K9: “Nefes egzersizleri, doğru ses kullanımına yönelik alıştırmalar ve etüdler, ritmik çalışmalar, süsleme elemanlarının kullanımına yönelik etüdler ve örnek eserler”

2. Uslup, Tavır ve İcraya Yönelik Çalışmalar:

K5: “Büyük usullerle bestelenmiş eserlerin öğrenilmesi. Ses tekniğinin bilinçli uygulanması, tavır ve üslubun pekiştirilmesi”

K7: “Türk Müziğindeki ses icrasına uygun uslûbun oluşturulmasına yönelik teknik çalışmaların yapılması”

K8: “Nazariyat ve Usûl derslerinde öğretilen makam ve usûlleri pekiştirici Ağır Semai Yürük Semai formunda eser icraları”

Soru 4. 7. Katılımcıların 4. sorunun 7. sondasında “VII. dönem” içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının benzer görüşleri iki temada toplanmıştır.

1. Genel Çalışmalar:

K2: “Bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, branşlarına ait 4 şarkı”

K3: “Vokalizler ve eserler üzerinde çalışmalar”

K9: “Nefes egzersizleri, doğru ses kullanımına yönelik alıştırmalar ve etüdler, ritmik çalışmalar, süsleme elemanlarının kullanımına yönelik etüdler ve örnek eserler”

2. İcraya Yönelik Çalışmalar:

K5: “Dindışı ve dini Türk makam müziği formlarının öğrenilmesi, icra çeşitliliğinin öğrenilmesi.”

K7: “Nüansı tanımlamak, algılamak ve anlamak, nüanslandırmaya yönelik çalışmaların pekiştirilmesi, Geleneksel Türk Müziği yorum anlayışını kavratmak, bireysel yorumun kavranması.”

K8: “Nazariyat ve Usûl derslerinde öğretilen makam ve usûllerin pekiştirilmesine yönelik büyük formulu eser icraları”

Soru 4. 8. Katılımcıların 4. sorunun 7. sondasında “VIII. dönem” içeriği hakkında verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının görüşleri iki temada toplanmıştır;

1. Genel Çalışmalar:

K2: “Bireysel olarak yapılan ses ve nefes egzersizleri, branşlarına ait 4 şarkı”

K3: “Vokalizler ve eserler üzerinde çalışmalar”

K9: “Nefes egzersizleri, doğru ses kullanımına yönelik alıştırmalar ve etüdler, ritmik çalışmalar, süsleme elemanlarının kullanımına yönelik etüdler ve örnek eserler”

2. İcraya Yönelik Çalışmalar:

K5: “Yüksek icra üzerine çalışmalar.”

K7: “Bu zamana kadar görülen konu başlıklarıyla ses icrasına yönelik çalışmaları pekiştirmek ve ileri düzey bir icranın ortaya çıkarılması”

K8: “Nazariyat ve Usul derslerinde öğretilen makam ve usûllerin pekiştirilmesine yönelik Ayin ve Kâr formunda eser icraları”

5.Görüşme Sorusu:

TSM ses eğitimi dersi için, öğrencilerin seviyelerine yönelik eserlerin seçilmesinde belirlediğiniz ölçütler nelerdir?

Soru 5. 1. Katılımcıların 5. soruya verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde öğrencilerin seviyelerine yönelik eserlerin seçilmesine ilişkin ölçütler iki temada toplanmıştır.

1. Bireysel Özelliklere Göre Eser Seçimi: Öğrencilerin bireysel yeterlilikleri, yetenekleri ve ses özellikleri göz önünde bulundurularak bireysel farklılıklara göre eser seçilmesi şeklindeki görüşlerdir. 5 katılımcı bu ölçütlere ilişkin görüş bildirmiştir.

K4: “Öğrencinin ses registerine göre ve sınıf seviyesine göre.”

K6: “Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak tarafımda eserler seçilmekte”

K7: “Ölçütler geneldir. Öncelik seslendirmeye yönelik seviyedir. Takiben ses aralığı, rengi, tınısı, şiddeti vs. üslup ve tavır, seçtiği türe olan ilgisi, kulak algı seviyesi, hançere kıvraklığı, makamsal, ritimsel bilgi ve beceri başlıca kriterler sayılabilir. Ancak; burada öncelik belirlenen köşe taşı eserlere karşı öğrencinin neler yapabileceği konusudur. Yani seviyelerine göre eser seçiminden öte, esere göre öğrenci seçimi de yeni denenen bir çalışmadır (tümevarım). Sonrasında akortları ve ses aralıkları dikkate alınarak eser seçimine gidilebilir.(Türk Müziği Ses Eğitimi için söylüyorum)”

K8: “Öncelikle, öğrencinin ses aralığı göz önünde bulundurularak uygun ahenklerde icra yapacağı bölgeler tespit edilmekte ve mevcut hançere çalışmaları ile sesleri sağlıklı biçimde uygulayabileceği eserlere yer verilmektedir. Ardından bulunduğu dönem müfredatında yer alan amaçlar ve hedefler doğrultusunda seviyesine uygun form örneklerini içeren eserler seçilmektedir.”

K10: “Öğrencilerin yeterliliklerine uygun etüd ve eserlerle çalışılmasına dikkat edilmektedir.”

2. Seçilen Eserlerin Kullanılması ve Tercih Edilen Diğer Ölçütler: Repertuar veya nazariyat derslerinde işlenen makam ve usullerden eserler seçilmesi, küçük

usul ve basit makamlardaki eserlerden başlayarak zorluk derecesinin pekişme duruma göre arttırılması ve dönemsel özelliklere göre eserlerin seslendirilmesi şeklindeki görüşlerdir. 5 katılımcı bu ölçütlere ilişkin görüş bildirmiştir.

K1: “*Repertuvar çalışması yapmıyorum. Tüm ses grupları derse birlikte katılır*”

K2: “*Türk Müziği Solfej ve Nazariyatı dersinde geçilen makamlar ve repertuvar dersinde geçilen eserlere paralel eserler seçilerek ders işlenmektedir. Bu seçimde, eserlerde yer alan müzik cümlelerinin nefes, pestlik-tizlik ve ses aralıkları bağlamında zorluğu göz önünde bulundurulmaktadır.*”

K3: “*Öncelikle sesini doğru kullanabilmesinin sesin öne atılması, maskede olması ile ilgili kazanımın sağlanmasıyla beraber, eserlerin dönemsel özelliklerine göre parçaların okutulması. Artikülasyon ve nüanslarla, doğru teknikte okutulmasını ölçüt alıyorum.*”

K5: “*Türk makam müziğinde usul geleneği olduğundan, yeni öğrencilere küçük usullerde ve basit(temel) makamlarda eserlerin seçilmesi, zorluk dereceleri başlangıç- orta düzeyde fakat makamın perdelerini ve teorisini en iyi öğreteceği düşünülen eserlerin seçimi, usûl ve makam teorisinin pekişmesiyle birlikte eser seçiminde zorluk derecesinin artırılmasına dikkat edilmesi. (Gerek form, gerekse usul ve icra açısından.)*”

K9: “*Makam ve usul açısından repertuvar dersi ile paralel olarak seçili makam ve usul örneği eserlerin kullanımı*”

6.Görüşme Sorusu:

TSM ses eğitimi dersinde kullandığınız araç, gereç ve kaynaklar nelerdir?

Soru 6. 1. Katılımcıların 6. soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde araç, gereç ve kaynaklar 3 temada toplanmıştır;

- 1. Yazılı Materyaller:** Ses eğitimi ve Türk müziği teorik bilgileri ile ilgili kitaplar, tezler, makaleler, öğretim elemanlarının oluşturduğu makamsal etütler, nota arşivleri vb.
- 2. İşitsel Materyaller:** Video kayıtları, ses kaydı için her türlü elektronik aletler, piyano, ud, kanun, tanbur, def vb. eşlik sazları

3. Görsel Materyaller: Dizekli tahta, projeksiyon, bilgisayar, A4 kâğıt, vb.

K1: “Kitap, tez, makale, görsel/işitsel kaynaklar, çok sesli okuma alıştırmaları ve piyano”

K2: “ Araç, gereç ve kaynaklar;

- Piyano, Tanbur
- Güvenir, Şadan; SES 'Yapısal ve İçsel Bilincin Oluşturulması', İzmir,2004.
- Sabar, GÜL, Sesimiz 'Eğitimi ve Korunması', Pan yayıncılık, İstanbul, 2008.
- Casa Ricordi, Concone 50 Lezioni, İtalya, 1996.
- Töreyin, Ayşe Meral, Ses Eğitimi 'Temel Kavramlar, İlkeler, Yöntemler', Ankara, 2008.”

K3: “Araç, gereç ve kaynaklar;

- Casa Ricordi, Concone 50 Lezioni, İtalya, 1996.
- Vaccai
- Lütgen
- Panofka
- Güzel Şarkı Söylemede Kesin Başarının Yolları (Mustafa Yurdakul)
- Ses Eğitimi ve Korunması (Saadet İkesus)
- Sesimiz Eğitimi ve Korunması (Gül Sabar)
- Vocal Art (Sedie)
- Piyano”

K4: “Piyano, Tanbur, Ses eğitimi ve uygulaması üzerine yazılmış kitaplar”

K5: “Eserlere eşlik için benim ders sırasında çaldığım ud. Nota temini için TRT nota arşivi ve Türk Musikisi Vakfı nota arşivi.”

K6: “Kitap, tez, makale, görsel/işitsel kaynaklar, video kayıtları, slâyt ile sunum, piyano, ses tellerinin fonksiyonunu arttıracak egzersiz yapmak için pet veya cam şişe ve boru, nefes çalışırken duvarda saniyeler ile tutturabilecekleri A4 kâğıt gibi.”

K7: “Sınıfa ve seviyeye göre değişiklik gösterebiliyor. Genellikle piyano ve Tanbur

Lisans I = Piyano: % 90 - Tanbur ve diğer sazlar %10

Lisans II = Piyano %90 - Tanbur ve diğer sazlar %10

Lisans III = Piyano % 20 - Tanbur ve diğer sazlar %80

Lisans IV = Piyano % 20 - Tanbur ve diğer sazlar %80

Teorik bilgilerin yer aldığı kitap ve notların dışında, eğitmen tarafından yazılan seyir ve makamsal etüdler. Görsel ve işitsel ses kayıtları, öğrencilerin lisans I den, son sınıfa kadar olan seslerinin kayıt altına alındığı (gelişmelerin takip edildiği) ses kayıt sistemleri başlıca kaynaklardır.”

K8: “Ses Eğitimi çalışmalarına yönelik kaynak kitap ve etütler, eşlik sazı, geçilecek eserlerin mevcut nüshaları”

K9: “Kanun ve Def”

K10: “Dizekli tahta, Projeksiyon, Piano”

Tablo 7. Katılımcıların Yazılı Materyaller İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler

Yazılı Materyaller	
K1	Kitap, tez, makale, çok sesli okuma alıştırmaları
K2	Güvenir, Şadan; SES 'Yapısal ve İçsel Bilincin Oluşturulması', İzmir,2004. Sabar, GÜL, Sesimiz 'Eğitimi ve Korunması', Pan yayıncılık, İstanbul, 2008. Casa Ricordi, Concone 50 Lezioni, İtaly, 1996. Töreyn, Ayşe Meral, Ses Eğitimi 'Temel Kavramlar, İlkeler, Yöntemler', Ankara, 2008.”
K3	Casa Ricordi, Concone 50 Lezioni, İtalya, 1996. Vaccai, Lütgen, Panofka, Güzel Şarkı Söylemede Kesin Başarının Yolları (Mustafa Yurdakul), Ses Eğitimi ve Korunması (Saadet İkesus),Sesimiz Eğitimi ve Korunması (Gül Sabar),Vocal Art (Sedie)
K4	Ses eğitimi ve uygulanması üzerine yazılmış kitaplar.

K5	Nota temini için TRT nota arşivi ve Türk Musikisi Vakfı nota arşivi
K6	Kitap, tez, makale
K7	Teorik bilgilerin yer aldığı kitap ve notların dışında, eğitmen tarafından yazılan seyir ve makamsal etüdler.
K8	Ses Eğitimi çalışmalarına yönelik kaynak kitap ve etütler, geçilecek eserlerin mevcut nüshaları

Tablo 7'ye göre öğretim elemanlarının kullandıkları yazılı materyaller değerlendirildiğinde Türk Müziği ses eğitimine yönelik kaynakların yetersiz olduğu ve bu sebepten dolayı öğretim elemanlarının derste yapacakları makamsal çalışmaları kendilerinin oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türk Müziği ses eğitimine yönelik kaynak yetersizliklerinden dolayı ses eğitimi dersleri öğretim elemanlarının dersi işleyiş biçimine göre şekillenmektedir. Öte yandan klasik ses eğitimi ile ilgili teorik ve uygulamalı kaynakların kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların İşitsel Materyaller İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler

İşitsel Materyaller	
K1	Görsel/işitsel kaynaklar, piyano
K2	Piyano, Tanbur
K3	Piyano
K4	Piyano, Tanbur
K5	Ud
K6	Görsel/işitsel kaynaklar, video kayıtları, Piyano
K7	Piyano, Tanbur ve diğer sazlar, görsel ve işitsel ses kayıtları
K8	Eşlik Sazı
K9	Kanun, Def
K10	Piyano

Tablo 8'e göre öğretim elemanlarının kullandıkları işitsel materyaller değerlendirildiğinde çoğunluk olarak piyano göze çarpmaktadır. Özellikle ses egzersizleri, çeşitli teknik çalışmalar, nüans çalışmaları vb. piyano aracılığıyla yapılmaktadır. Piyano dışında eşlik sazı olarak tanbur başta olmak üzere; ud, kanun, def ve ismi belirtilmeyen diğer eşlik sazları kullanılmaktadır. Türk müziği makamsal bir müzik olduğundan bu müziğin öğrenilmesinde ve icra edilmesinde türk müziği sazlarından yararlanmakta fayda görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Görsel Materyaller İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler

Görsel Materyaller	
K1	Görsel/işitsel kaynaklar
K6	Görsel/işitsel kaynaklar, egzersiz yapmak için pet veya cam şişe ve boru, A4 kâğıt
K7	Görsel/işitsel ses kayıtları
K10	Dizekli tahta, projeksiyon

Tablo 9'a göre kullanılan görsel materyaller değerlendirildiğinde, öğretim elemanlarının sadece bir kısmı bu materyallerden faydalanmaktadır. Görsel materyallerin yazılı ve işitsel materyallere göre daha az tercih edildiği tespit edilmektedir.

7.Görüşme Sorusu

TSM ses eğitimi dersi içerisinde kullandığımız öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?

Soru 7. 1. Katılımcıların 7. Soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının kullandıkları yöntem ve teknikler şu şekilde özetlenebilir;

- Bedeni rahatlatmaya yönelik çalışmalar yapılması,
- Diyaframı doğru kullanmaya yönelik nefes egzersizlerinin yapılması,
- Teorik bilgilere yönelik uygulamalı çalışmalar yapılması,

- Ses gruplarına göre çalışmalar,
- Duruş, telaffuz, entonasyon çalışmaları,
- Pişano eşlikli ses egzersizlerinin yapılması,
- Nüans çalışmalarının yapılması

Katılımcıların bir kısmı yukarıdaki görüşlere katılmakla birlikte farklı olarak;

- Türk müziği sazıyla eşlikli makamsal ses egzersizlerinin çalışılması,
- Terennümlü makamsal etütlerin çalışılması,
- Türk müziği perdelerini doğru seslendirmeye yönelik ses, nefes, hançere çalışmalarının yapılması,
- Usul vurularak solfej çalışılması,
- Uslup ve tavıra yönelik icra biçimlerinin çalışılması
- Meşk yönteminin benimsenmesi,
- Çeşitli formlarda eserlerin icra edilmesi, gibi alana yönelik yapılan çalışmalardan da bahsetmişlerdir.

K1: “Sunum, eşlik ve uygulamalı öğretim”

K2: “Öğrencilerin branşlarına ait eserlerin müzikal gerekliliğine uygun ses ve nefes egzersizleri yapılmaktadır. Bunlar öncelikle sesin odaklanması ve daha sonra nüans, legato, staccato, glissando, tril çalışmaları şeklindedir.”

K3: “Esneme, sesin öne atılmasıyla ilgili olarak. Baş aşağı ses açma hareketi yavaş yavaş yukarı kalkarak. Böylece bedeni rahatlatarak ses açmayı sağlıyorum. Nefes alma türlerinin anlatımı, örneklerle diyafram, sırt vb. nefesleri. Bunla ilgili egzersizler...(Tekerlemeler) Pişano eşlikleri kendim yapıyorum, mutlaka eşlikle çalıştırıyorum. (Böyle olması gerektiği kanısındaım, doğru entonasyonu sağlamaları açısından)”

K4: “Öğrencilerin ses aralıklarını ve ses renklerini belirlemek, verilen teorik bilgilere yönelik uygulama çalışmaları yapmak, bunlarla birlikte öğrencinin konuşma ve şarkı söyleme becerisini geliştirmek. Piano ile ses egzersizleri yapıp, tanbur ile makamsal egzersizler geçerek esere hazırlık yapmak.”

K5: “En başta nefes ve ses tekniklerini öğretip uygulamasını yaptırırım. Şarkı söylemek için normal ve normal üzerinde bir zekâya ihtiyaç var. Başlarda zihin sürekli aktif olmalı. Öğrencinin dikkati nefes ve teknik uygulamada, aynı zamanda da makam, usul ve telaffuz olmalı. Bu aktif hal, nefes ve ses tekniğinin kazanımıyla azalır ama asla bitmez. Bundan sonra usul, makam ve perdeler üzerine yoğunlaşılır. Bu kazanımdan sonra da tavır, üslup ön plana gelir.”

K6: “Teorik ve uygulamalı yöntem ve teknikler kullanıyorum.”

K7: “Geleneksel yöntemlere bağlı olarak (meşk, birebir), (üslup ve tavır) her öğrenci için özel çalışılmalıdır. Eğitimci öğrenciyi çok iyi tanımalıdır (hem performans olarak, hem kişisel olarak) daha sonra standart öğretim yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Ses açma, duruş, işitme, egzersizler vs. sonuç olarak hangi müzik türünde seslendirme yapılacaksa o türe özel bir ses eğitimi dersi yapılmalıdır. Bu eğitimciden eğitime değişiklik gösterebilir. Daha da detaya inilerek anlatacak olursak bunun için ayrı bir çalışma ve geniş bir zaman gerekir.”

K8: “Yöntem ve teknikler;

- Diyafram kası egzersizleri,
- Diyafram nefesi egzersizleri,
- “s” konsonantı ile kesik, bağlı, bileşik ve kreşendolu nefes egzersizleri
- Terennümlü makamsal etütler,
- Türk Müsikisi Üslûp ve tavrına yönelik icra biçimini geliştirecek farklı formlarda eser örnekleri.

Bu bağlamda derslerde, öğrencilerin Türk Müziği perdelerini doğru kullanımlarına yönelik etüt çalışmaları, doğru icra biçimi ve hançere kullanımına yönelik ses ve nefes alıştırmalarını içeren Terennümlü makamsal etütler ile eğitime başlamayı tercih ediyorum. Kendi hazırlamış olduğumuz küçük makamsal etütlerin dışında Ses Eğitiminde uygulamaya yönelik ilk kaynak olması bakımından da önem arz eden, bölümümüz öğretim üyesi Doç Dr. Serda Türkel OTER’in hazırlamış olduğu Türk Müziğinde Ses Eğitimi adlı kaynakta yer alan etütleri kullanmaktayız. Öğrencinin ses ve nefes bağlamında almış olduğu temel eğitimin ardından küçük formlardan seviyesi ilerledikçe büyük formlara yönelik

icra biçimlerini içeren eserlerle öğrenci seviyesine uygun olarak öğretim yöntemleri belirlenmektedir.”

K9: *“Usulle vurularak solfej çalışması, hızlı solfej, güfte okuma ve notalı meşk”*

K10: *“Teknik çalışmalar piano ile yapılır. Koral eserlerde öğrencilere ses gruplarına göre ayrı partiyonlar okutulur.”*

8.Görüşme Sorusu

TSM ses eğitimi dersinin ölçme-değerlendirme süreçleri nasıldır?

Soru 8. 1. Katılımcıların 8. Soruya verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde ölçme değerlendirme sürecinde öğretim elemanlarının görüşleri farklılık göstermektedir. Genel olarak şu şekilde özetlenebilir;

- Öğrenciler vize ve final sınavlarında dönem içinde seslendirdikleri eserlerden ve eser icrasında gerekli temel öğelerden, seslendirme biçimlerinden sorumlu olurlar.
- Derslerde yapılan nefes egzersizlerinden seçilen örneklerin piyanoda çalınmasından sorumlu olurlar.
- Çok sesli okuma alıştırmalarının değerlendirilmesinde 4'er kişilik gruplar halinde sınav yapılır.
- Uygulamanın yanı sıra kuramsal bilgilerin ölçülmesine yönelik yazılı sınav yapılır.
- Makam ve usul bilgilerinin ölçülmesine yönelik deşifre yapılır, usul vurularak güfte okunur.
- Ölçme değerlendirmede öğrencinin bireysel gelişimi, derse ilgisi, farkındalığı dikkate alınır. Her ders aslında sınav niteliğindedir.
- Sınavlar komisyon tarafından değerlendirilir.

K1: *“Çok sesli okuma alıştırmalarının her partisi her katılımcı tarafından ezber seslendirilmek kaydıyla 14 haftalık eğitim-öğretim süresince dört kişilik gruplar halinde ne kadar okuma alıştırmaları seslendirilirse o kadar sınav yapılır. Dönem içinde seslendirilen tüm eserlerin toplam ölçü sayıları kadar hata veya doğru puanları yüzdelik birime çevrilerek hesaplanır ve %40'ı vize puanı olarak alınır.*

Final sınavında ise tek bir okuma alıştırmasının değerlendirme puanının %60'ı vize puanının %40'ı ile birleştirilerek değerlendirme tamamlanır.”

K2: *“Ölçme değerlendirme her dönem içerisinde yapılan 1 vize + 1 final sınavı şeklindedir Bu sınavlarda öğrenciler, dönem içerisinde çalışılan eserlerin yanı sıra, derslerde yapılan nefes egzersizlerinden seçilen belli seviyedeki örnekler ve ses egzersizlerinden seçilen örneklerin piyanoda çalınmasından sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz kaynak kitaplardan soruların sorulduğu yazılı bir bölüm mevcuttur.”*

K3: *“Bu eğitimde, ölçme aracı olarak belirlenen şarkı ve/veya konuşma metinleri, ölçme sırasında sesin, dilin ve müziğin kurallarına uygun olarak (doğru) oluşturulup oluşturulmadığına, söyleme biçimindeki uyum ve ölçülebilir davranışlardaki dengenin istenilen nitelikte gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine (güzel) dikkat edilerek gözlenmekte, dinlenmekte ve uygun sayısal değerlerle ifade edilmektedir. Genel olarak süreç odaklı bireysel öğrenme ve gelişime bağlı olarak, performans odaklı gözlemlemele değerlendiriyorum.”*

K4: *“Ölçme ve değerlendirme her öğrencinin hazırbulunuşluğuna ve seviyesine göre farklılık göstermektedir. Ama en önemli kriterim öğrencinin sesinin farkında olup olmadığıdır.”*

K5: *“Bir dönemde bir ara sınav ve dönem sonu sınavı olmak üzere iki sınav vardır. Sınavlar uygulamalıdır. Türk makam müziğinde önemli bir gelenek olan usta-çırak ilişkisi öğretim sırasında yok sayılamaz. Dolayısıyla öğrencinin sadece not almak, sınıf geçmek için sınava çalışması kabul ettiğim bir durum değildir. Öğrencide yetenek olabilir. Ama 'ilgi' yoksa ilerleme kaydedilemez. Öğrenci sınav ve not kaygısının dışında durmalıdır. İlgi, derse katılım ve bireysel çalışma bu sanatın öğrenilmesinin en önemli şartlarıdır. Dönem sonu sınavlarında öğrenci, bölümdeki diğer öğretmenlerin de huzurunda sınanır. Karar öğretim görevlileri komisyonu tarafından alınır.”*

K6: *“Dördüncü sorunun cevabında her dönem için belirttiğim maddeleri doğru yapıyor mu? (Doğru nefes alıyor mu? Telaffuzu ve diksiyonu iyi mi? Doğru yerden destek alarak diyafram kası odaklı şarkı sesi üretebiliyor mu? ... gibi)”*

K7: *“Planlanan eğitim süresidir. Her birey için eşittir.”*

- Vize %40, Final %60
- Geçme notu: 70
- Sınav türü: Uygulama
- Sadece Final komisyon

Ayrıca Sevgili Melike, bu ders Ses eğitimi ASD için ön koşullu bir ders, geçer not alamazsa bir üstteki dersi alamaz ve sene tekrar eder. Ama bu ön koşul Temel Bilimler için geçerli değil. Sesin en gelişmiş enstrüman olduğu düşüncesinden yola çıkarak, Ses eğitimi ASD için bu ders, Meslek Çalgısı dersi yerine geçen bir ders, olarak düşünülmüştür. Nasıl ses eğitiminin Yardımcı Meslek Çalgısı dersi haftada 2 saat ise (Bizde öyle), Temel Bilimler bölümü içinde Ses eğitimi dersi 2 saattir.”

K8: *“Dönem içerisinde öğrencinin derste geçmiş olduğu eserlerin icrasına dayalı olarak ölçme ve değerlendirme yapılmaktadır. 3. Dönemden itibaren öğrencinin dönem içerisinde almış olduğu makam ve usûl bilgilerinin de ölçülmesine yönelik hazırlanmış deşifreler ile dönem içerisinde vize ve final olmak üzere iki farklı sınav ile değerlendirme yapılmaktadır. Usûl vurarak yapacağı deşifrenin ardından güfte giydirmesi istenerek öğrencinin genel durumu ölçülmektedir.”*

K9: *“Her ders performans değerlendirmesi yapılabilir.”*

K10: *“Değerlendirmeler bir ara sınav ve bir final sınavı şeklinde bireysel veya toplu eser icrasıyla gerçekleşir.”*

9.Görüşme Sorusu

Lisans eğitimi sonrasında öğrencilerinizin hangi donanımlara ve yeterliliklere sahip olmasını hedefliyorsunuz?

Soru 9. 1. Katılımcıların 9. Soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde belirlenen hedefler doğrultusunda öğretim elemanlarının görüşleri iki farklı temada toplanmıştır.

1. Sesini Doğru Kullanmak ve Öğrendiklerini Uygulayabilmek: Aldığı eğitim sonucunda sesini nasıl doğru ve güzel kullanacağını öğrenmiş olmalı, sesini nasıl koruyacağını bilmeli, kuramsal ve uygulamalı olarak öğrendiği her şeyi sesiyle

bütünleştirebilmeli şeklindeki görüşlerdir. 5 katılımcı bu hedeflere ilişkin görüş bildirmiştir.

K1: *“Öğrenciler iki senelik ses eğitimi dersi süresince kazandıkları müzikal işitme ve okuma yeteneklerini arttırarak mezun olurlar.”*

K2: *“Doğru ses ve nefes kullanımı konusunda belli bir profesyonelliğe erişerek kendilerini denetleyebilir ve geliştirmeye devam edebilir durumda olmalarını hedefliyoruz.”*

K3: *“Öğrencilerimin; insan sesini ve nasıl oluştuğunu, yardımcı organlarını (anatomi) bilmekle yükümlü olduklarını düşünüyorum. Bu bilim tıp ve diğer disiplinlerle de ilişkilidir bakıldığında. Sesin kullanımı değil, nasıl korunması gerektiği, sağlığını bilmeleri gerek. Sadece şarkı söylemek tek başına yeterli olmaz. Hem teorikte hem de pratikte, ses eğitimi önemlidir. Ses registerlerini, ses renklerini ayırtabilmeleri, doğru ve etkin kullanabilmeleri, bir eserin artikülasyonuna uygun olarak doğru teknikte seslendirebilmeleri gerekmektedir.”*

K6: *“İkinci soruda verdiğim yanıtta belirttiğim tüm hususların bireyler tarafından ayrıntısı ile öğrenilmiş olması hedefimdir (Şarkı sesinin üretimine katkı sağlayan organları tanıtmak ve ses sağlığı konusunda bireyleri bilinçlendirmek. Ses eğitiminin temel öğeleri ve çeşitli söyleme teknikleri (temel öğeler: postür, solunum, rezonans, artikülasyon, diksiyon ve çeşitli söyleme teknikleri: odaklama, entonasyon, nüans, legato, staccato, glissando, trill, vibrato) hakkında bilgi vermek ve doğru fonasyon ile rahat bir şekilde parlak, net ve ajiliteli ses üretmesine katkı sağlamaktır. Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak çalıştırılan ses egzersizleri sayesinde birey sesini daha iyi tanır, sesini sınırları içerisinde daha etkili, doğru ve güzel bir şekilde kullanmayı öğrenir).”*

K10: *“Ulusal ve evrensel repertuardan eserler seslendirebilmelerini, şarkı söylerken diyaframlarını düzgün ve doğru kullanabilmelerini, seslendirme yaparken sesi etkili kullanabilme hakkında bilgi sahibi olabilmelerini, ses üretiminin öğeleri hakkında bilgi sahibi olabilmelerini, doğru ses üretebilmeyi öğrenmelerini, sesi şarkı söylerken ve konuşurken etkili kullanabilmelerini, şarkı söylerken rezonansı nasıl kullanabileceklerini bilmelerini, öğretim düzeylerini*

dikkate alarak müziksel yorumlama ve müzikalite becerisi kazanmalarını hedeflemekteyiz.”

2. Türk Müziğine Uygun İcracılar Yetiştirmek: Aldığı eğitim sonucunda sesini doğru kullanabilmeyi öğrenmenin yanı sıra yeterli makam ve usul bilgisine sahip, Türk Müziği usul ve tavrına uygun bir şekilde, çeşitli Türk Müziği formundaki eserleri icra edebilen ve bu geleneksel kültüre sahip çıkabilen icracılar yetiştirmek şeklindeki hedeflerdir. 5 katılımcı bu hedeflere ilişkin görüş bildirmiştir.

K4: *“İki yıllık eğitim sonunda doğru ses üretme ve kullanmayı öğretilen Üslup ve Tavrı dersine ağırlıklı olarak yönlendiriyoruz. 4 yılın sonunda da öğrenci hem sesini hem de üslubunu güzelleştirmiş bir şekilde mezun oluyor.”*

K5: *“Yüksek sanat anlayışına sahip, Türk makam müziğini bu anlamda icra edebilen, entelektüel ve kültürlü olmasını hedefliyorum. Bunun yanında aydın bir düşünce yapısına sahip, araştırmaya ve geliştirmeye açık olmalarını tercih ederim.”*

K7: *“Gelenekten gelen, gelenekle yaşayan, Türk müziği üslup ve tavrı özelliklerini bilen, seslendireceği eser üzerine proje yapabilen, müzik türlerinin seslendirme özelliklerini fark edebilen, hatta kendi alanındaki form farklılıklarını söyleşi ve seslendirme ile aydınlatan (belli eden) bir ses icracısı yetiştirmek hedef olmalıdır. Diye düşünüyorum.”*

K8: *“Türk Musikisinin sözlü gelenek biçimini, köklü geçmişini, sanat boyutunda gerektiği biçimde icra edebilen, ulusal ve uluslararası platformlarda Klasik Türk Müziğinin makam, dizi, usul ve kişisel üslup özelliklerini dikkate alarak, Müsikimizi en doğru şekilde temsil edebilecek profesyonel ses icracıları olarak yetiştirmelerini ve kültürümüze geleneksel anlamda sahip çıkan araştırmacı ruha sahip olabilecek hânendeler yetiştirmeyi hedeflemekteyiz.”*

K9: *“Makam ve usul bilgisi yeterli, süsleme kullanımına hâkim olmak.”*

10.Görüşme Sorusu

Ekleme istediğiniz başka görüş ve önerileriniz nelerdir?

Soru 10. 1. Katılımcıların görüş ve önerileri değerlendirildiğinde şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Ses eğitimi derslerinin bireysel farklılıklardan dolayı verimli olması için bireysel yapılması gereklidir.
- Özel yetenek sınavlarında öğrencilerin ses özellikleri çok detaylı ölçülememektedir.
- Ses eğitimi dersi öğretim elemanı yetersizliğinden dolayı bireysel olarak işlenememektedir.
- Türk müziği alanında belirli bir sistematığın oluşmaması ve icraya yönelik kaynak yetersizliklerinin olması problemlere yol açmaktadır.
- TSM ses eğitimi için alana özgü ses eğitimi modeli ile çalışmalar yapılmalıdır.
- Temel ses eğitiminde yapılan çalışmalar geleneksel icraya yeterince katkı sağlayamamaktadır.
- Ses eğitimi dersi repertuar dersiyle birlikte ortak çalışmalarla yürütülmelidir.

K1: “Ses eğitimi bölümü altında sanat ve halk müziği anasanat dalları bulunmaktadır. Bu anasanat dallarına 13'er öğrenci alınmaktadır. Özel yetenek sınavı sonucunda seçilen bu öğrenciler temel işitme ve seslendirme yetenekleri doğrultusunda seçilirler. Bu seçme işlemi sırasında öğrencilerin ses genişlikleri, sağlıkları veya kabiliyetleri çok detaylı ölçülmez. Lisans eğitimi süresince ses eğitimi dersleri öğretim elemanı yetersizliğinden dolayı toplu ses eğitimi formatında işlenmektedir. Dolayısıyla bireysel ve yoğun bir ses eğitimi verilmemektedir.”

K3: “Ses eğitimi dersinin bireysel olması, ses farklılıklarına göre ve yatkınlık yetenek gibi faktörlere göre değişkenlik göstermesi nedeniyle birebir olmasından yanayım. Bu her ne kadar fazla efor, zaman gerektirse de, etkili bir eğitim süreci olduğunu düşünüyorum. Örneğin, sesi öne aldıktan sonraki aşamalardan sonra

vokaliz metodlarının okutulması belki toplu yapılabilir öğrencinin bunun bilincinde olması gerekir elbette.”

K6: “Ses eğitiminde batı müziği alanının belirli bir sistematüğün oluşturulduğu aydın bir konudur. Fakat Türk müziğinde henüz icra tekniklerine yönelik (THM veya TSM alanında) yayımlanmış metod kitaplarının oluşturulmamış olması ya da yayımlanmış ise dahi yeterli olmadığından kaynaklı alanda öğretici bağımlılığı başta olmak üzere, aynı zamanda belirli bir sistematüğün olmayışı çeşitli ciddi problemlere neden olduğu düşünülmektedir. Bireysel ses eğitiminin temel ses eğitimi ve ileri ses eğitimi (şan) olmak üzere ikiye ayrıldığı unutulmamalı:

- Temel ses eğitiminde; bence dönemlere göre ayrılan bölümde ve yine ses eğitiminin amacında belirttiğim hususlar hakkında bireyler muhakkak bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmeli.
- İleri ses eğitiminde (şan); ise türe özgü (THM-TSM) ses eğitim modeli çerçevesinde düzenlenmesi gereken şan eğitimi programının üst düzey teknikler ile tavır, üslup, stil, tarz gibi sese sanatsal yetkinlik kazandırılmasını hedeflemelidir.”

K7: “Öncelikle tebrik ediyor, başarılar diliyorum.

Bu alan üzerinde lisans ve yüksek lisans seviyesinde yaklaşık 10 yıl çalıştım. Ancak doktorada uzmanlığıma “Türk Müziğinde Üslup ve Repertuar ve Kullanımı”, “T.M. Üslup ve Tavır” olarak devam ettim. Şahsım olarak ses eğitimi dersinin, ülkemizde Türk Müziği eğitimi veren kurumlarında pek de anlaşılmadığı kanaatindeyim. Şöyle ki; bu müziğin zaten kendine ait geleneksel icra edilmiş özellikleri, ses kullanım yöntemleri var. Amaç ses organlarını tanıtmak, ses hastalıklarını anlatmak, sesin anatomik yapısını öğretmekse, tamam doğru yoldayız. Fakaaaat hedef Türk müziğinde, sesi doğru kullanmak ve güzel şarkı söylemekse, burada durup düşünmek lazım. Günümüzde Türk müziği eğitimi veren tüm kurumlarda, ses eğitimi dersinin amacının dışında kullanıldığını, kes yapıştır bilgileri, benzer teknikler ile sadece bazı sesler üzerine gam ve etüde dayalı bağırarak vs. yapıldığını hepimiz biliyoruz. Bu çalışmaların (doğru nefes, ses ısıtma ve soğutma dışında) müziğimizin icrasına (ses eğitimi üzerine) çokta olumlu bir etkisinin olmadığı kanısını taşımaktayım. Şöyle ki..! Türk müziğinde

esas olan gelenekten gelen üslup ve tavır özelliklerine bağlı bir icra yapılması şartıdır. Burada belirttiğim bazı konuların dışında (ses ısıtma-soğutma ve nefes) yapılan/yaptırılan çalışmaların büyük çoğunluğunun katkı sağladığı düşünülemez. Bunu tecrübeye binaen bizzat yaşadık/yaşıyoruz. Bu derste verilen bilgiler ve teknikler ile, Lied, Arya, Opera, Kantat, Oratoryo gibi sözlü formlarda performans yapılacaksa, her hangi bir sakınca yok. Ancak türü, nazariyatı, seslendiriş özellikleri, edebiyatı vs. kısacası her şeyi ile tamamen diğer müzik çeşitlerinden farklı bir müziği icra edecekseniz, o müziğin kural ve kaidelerine uymak zorundasınız. Yoksa garip bir üslup ile Hüseyini bir şarkıyı Buselik icra edersiniz...(Bu konuda C. Tanrıkorur'un çok anlamlı bir sözü var ama buraya yazamayacağım...) Şimdi yukarıda yazdıklarımın eşliğinde okulumuzda ses eğitimi dersi sadece lisans I de (güz/bahar) – Lisans II de (güz/bahar) olmak üzere 4 dönem verilmekte ve içerik Türk müziğine atıf yapılarak; teorik bilgiler, ses açma, ses soğutma ve nefes üzerine mikro çalışmalar yapılarak sürdürülmektedir. Daha sonra bu ders Türk müziği Ses Eğitimi ve Türk Müziği Ses Teknikleri dersine (makamsal etütler, ses gruplarına göre seyir çalışmaları, eserin güftesine göre nefes tespitleri, serbest başlayan eserler, üçlemeli eserler, ulama, imale, aktarım, çarpma ve hançere oynaklığına yönelik çalışmalar vb.) dönüşmektedir. Burada amaç Türk müziğinin seslendiriş ve yorum esaslarına göre üslup ve tavır özelliklerine bağlı bir ses eğitimi dersi yapmaktır. Dikkat ederseniz batı tarzı sözlü formlarda tek tip seslendiriş dikkat çeker. Oysa zengin tür ve biçimde (form) 40.000 e yakın repertuarı ile şarkı, türkü, ilahi, kâr, vb. (50 ye yakın tür) zengin türlerinin tamamının icrası birbirinden farklıdır. Hatta eser içindeki bölümlerin bile icrasında farklılıklar vardır. Hâl böyle iken farklı bir müziğin icrası için kullanılan tekniklerin Türk müziğinde bir eserin icra edilmesi için kullanılmasına yönelik tüm çalışmalar gerçek dışıdır. Düşünsenize Domenico Cimarosa'nun II Matrimonio Segreto operasını seslendirme öncesinde yapılan egzersiz ve çalışmalardan sonra Dede'nin Eviç “Bülbül-Âsâ Rûz U Şeb Kârım” Ağır aksağını seslendireceksiniz olur mu? Sizce! Olmaz/olamaz... İşte bu ses eğitimiyle de bizim eserler seslendirilemez. Maalesef... Bu nedenle Batı tarzı ses eğitimi dersi ile Türk müziği ses eğitimi dersini türlerin özelliklerine göre ayırıp sonra ilişkilendirmek gerekir. Örneğin: 100 metre ve 10000 metre yarışlarının ikisi de koşu sporudur. Ancak ikisinin de antrenmanı, hazırlığı, anatomisi,

enstrümanı/malzemesi, pisti, kuralları vs. farklıdır. 100 metre sporcusuna 10000 metre sporcusunun antrenmanını yaptırırsanız başarılı olması mümkün değildir.”

K9: *“Ses eğitiminin repertuvar dersi ile birlikte ortak alıştırma ve etüdlerle yapılması gereklidir.”*

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu bölümde, çalışma grubunu oluşturan alanında uzman öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının günümüzdeki durumuna ilişkin sonuçlar belirtilmektedir.

Katılımcıların haftalık ders saati ile ilgili verdikleri bilgiler değerlendirildiğinde, haftalık ders saatlerinde farklılıklar olduğu sonucuna varılmaktadır. Çoğunluk olarak lisans eğitimi boyunca haftalık ders saati aynı kalmakla birlikte, bazı üniversitelerin lisans derecesine göre ders saatlerinde değişiklikler yaptığı görülmektedir. Bu değişikliklere göre Lisans I'de derse ayrılan süre daha uzun olup, Lisans II, III ve IV'de 1 veya 2 saat azaltılarak sabit kalmaktadır. Genel olarak dersin haftalık süresi 2 saat olarak belirtilmiştir.

Katılımcıların toplam dönem sayısı ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde haftalık ders saatinde olduğu gibi dönem sayısında da farklılıklar bulunmaktadır. Dersin çoğunlukla 8 dönem, en az da 2 dönem işlendiği sonucuna varılmaktadır. Ayrıca bu dersin, 1 üniversite dışında Lisans I'den itibaren verildiği tespit edilmektedir.

Katılımcıların dersin amacı ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde, ses eğitiminin genel amaçları doğrultusundaki görüşler çoğunluk göstermektedir. Dersin amacının öğretim elemanlarının bakış açısından öğretilerin genel bir ifadesi olduğunu düşünecek olursak Türk sanat müziği ses eğitimi alanına yönelik amaçların genel ses eğitimi amaçlarına göre yetersiz kaldığı sonucuna varılmaktadır.

Dersin öğrenme çıktıları hakkındaki görüşler değerlendirildiğinde katılımcılar genel olarak ses eğitiminde öğrenilmesi gereken sesin ve nefesin doğru kullanılması, diksiyon, artikülasyonun doğru kullanılması, entonasyonun sağlanması vs. öğrenme çıktılarını ifade etmektedir. Katılımcıların az bir kısmı Türk sanat müziği ses eğitimi alanıyla ilgili öğrenme çıktılarını belirtmektedir. Öğrenme çıktıları, eğitim süresinin tamamlanmasının ardından kazanılan öğrenmeleri ifade ettiğinden Türk sanat müziği ses eğitimi alanına yönelik öğrenmelerin yeterince sağlanamadığı sonucuna varılmaktadır.

Katılımcıların dönemlik ders içerikleri ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde bölümler arasındaki müfredat farklılıkları detaylıca tespit edilmektedir. Genel olarak bakıldığında dikkat çeken konulardan birisi bölümlerin bir kısmında Türk müziği icrasıyla alakalı olarak hiçbir çalışmanın yapılmıyor olmasıdır. Ses eğitimine başlangıç yapılması adına en çok I. dönem içerikleri benzerlik göstermekte, bunun dışındaki dönemlerde ders içerisinde yapılan çalışmalar kendi içerisinde ortak yönleri olan iki farklı anlayışta gerçekleşmektedir. Bir tarafta Türk müziği üslup ve tavrına uygun bir şekilde makam, usul özelliklerine dikkat edilerek geleneksel anlamda icra çalışmaları yapılırken, diğer tarafta yapılan çalışmalar temel ses eğitimi anlayışındadır. Bunun dışında bazı bölümlerin ses eğitimi dersi dışında üslup ve tavır, ses tekniği, fasıl şarkıcılığı gibi derslerle Türk müziği icrasına yönelik çalışmaları daha da destekledikleri tespit edilmektedir. Sonuç olarak, dönemlik ders içeriklerine bakıldığında derslerin ortak bir anlayış çerçevesinde yürütülmediği ve sistemsiz farklılıkların olduğu görülmektedir.

Katılımcıların öğrencilerin seviyelerine yönelik eserlerin seçilmesindeki kriterleri değerlendirildiğinde görüşler ikiye ayrılmaktadır. Katılımcıların yarısının bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak eser seçilmesine dikkat ettiği görülürken yarısının ise diğer derslerde öğrenilen makam ve usullere paralel olarak basitten karmaşığa doğru eserlerin seçildiği tespit edilmektedir. Dolayısıyla öğrenmede bireysel farklılıkların göz ardı edildiği sonucuna varılmaktadır. Burada hangi yolun eserleri öğrenmede etkili olduğu konusunda ortak bir görüş olmadığı görülmekte ve öğretim elemanlarının tecrübelerine dayandıkları ya da kendilerine göre doğru buldukları yolu tercih ettikleri düşünülmektedir.

Kullanılan kaynaklar değerlendirildiğinde Türk sanat müziği ses eğitimine yönelik kaynak yetersizliğinin olması pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Öğretim elemanları kendi oluşturdukları ders notları ve makamsal etütlerle dersleri işlemektedir. Burada herkesin kendi anlayışına göre dersi işlemesi sistemler arasında tutarsızlık oluşturmaktadır. Dolayısıyla farklı sistemlerle eğitim almış öğrenciler mezun olmakta ve bir sonraki nesile de bu tutarsızlık yansımaktadır.

Kullanılan araç ve gereçler değerlendirildiğinde genel olarak görsel materyallerin diğer materyallere göre daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların bir kısmı eşlik enstrüman olarak sadece piyanoyu kullanırken bir kısmı da türk müziği enstrümanlarından faydalanmaktadır. Bu durumda kullanılan araç ve gereçlerde de farklılıklar olduğu sonucuna varılmaktadır.

Ölçme ve değerlendirmenin çoğunlukla uygulama sınavıyla yapıldığı ve ses eğitimi kuramsal bilgilerinin ölçülmesine yönelik yazılı sınav yapılmadığı görülmektedir. Bir tarafta makam ve usul bilgisine ölçmeye yönelik deşifre yapılırken diğer tarafta çok sesli okumaya yönelik değerlendirmeler gruplar halinde yapılmaktadır. Bu durum da kurumlar arasında ölçme değerlendirme kriterlerinin ne kadar da birbirinden farklı olduğunu görmeye yetmektedir.

Katılımcıların kullandıkları yöntem ve teknikler ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak uygulamaya dayalı gösterip yaptırma yöntemi uygulanmaktadır. Bir tarafta meşk yöntemi benimsenirken diğer tarafta batı şan tekniğinde çalışmalar yapılmakta, başka bir tarafta ise makamsal ses egzersizleri çalışmaları yapılmaktadır. Kısacası dersin işleme sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler öğretim elemanlarının inisiyatifine göre şekillenmektedir. Türk sanat müziği ses eğitimine yönelik yöntemler kullanılsa da bu yöntemlerin bazı bölümlerde kullanılmadığı fark edilmektedir. Sonuç olarak kullanılan yöntem ve tekniklerde bazı benzerlikler olsa da ortak bir anlayışın olmadığı göze çarpmaktadır.

Ölçme değerlendirme sürecinde bireysel olarak değerlendirmelerin dışında toplu bir şekilde de değerlendirme yapıldığını söylemek mümkün olmaktadır. Komisyon tarafından yapılan uygulama sınavlarının değerlendirme kriterlerini neye göre oluşturdukları ve herhangi bir ölçme-değerlendirme formu kullanıp kullanmadıkları konusunda bir görüşe rastlanmamaktadır. Ölçme değerlendirme süreci genel olarak değerlendirildiğinde bölümler arasında farklı şekillerde gerçekleştiği sonucuna varılmaktadır.

Katılımcıların görüşlerine göre lisans eğitimi sonrasında öğrencilerin kazandıkları donanımlar değerlendirildiğinde görüşler ikiye ayrılmaktadır. Katılımcıların yarısı öğrencilerin Türk müziği üslûp ve tavrına hakim, Türk müziğinin makam, dizi, usul özelliklerine uygun bir şekilde icra edebilecek şekilde

profesyonel ses icracıları olarak mezun olduklarını belirtirken katılımcıların diğer yarsısı ise genel olarak öğrencilerin sesini ve nefesini en güzel, en doğru şekilde kullanmayı öğrenerek mezun olduklarını ifade etmektedir. Bu durumda bölümlerin bir kısmında öğrencilerin makam, usul, uslûp ve tavır gibi Türk sanat müziği ses eğitimi alanında kazanılması gereken donanımların kazanılmadan mezun oldukları sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla eğitim sürecinin tamamlanmasının ardından hedeflenen davranışlarda da farklılıklar olduğu tespit edilmektedir.

Öğretim elemanlarının ekledikleri görüş ve önerileri değerlendirildiğinde Türk Müziği alanında sistematik bir düzenin olmayışı aşikârdır. Alana yönelik kaynak yetersizlikleri problemlere yol açmaktadır. Türk müziği ses eğitimi alanında yetişmiş öğretim elemanlarının yetersiz olması türe özgü çalışmaların yapılamamasına, bireysel ve yoğun bir eğitim verilememesine neden olmaktadır. Bu durumda genel ses eğitiminde yapılan çalışmaların alana yeterli kadar katkı sağlayamadığı sonucuna varılmaktadır.

Genel mânâda Türk sanat müziği ses eğitimi öğretim programları değerlendirilecek olursa, programların ortak bir anlayış çerçevesinde yürütülmediği ortaya koyulmaktadır. Batı müziği alanında oluşturulan sistematik anlayışın Türk müziğinde alanında halen oluşturulamamış olması bu durumun başlıca sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Alana yönelik öğrenmelerin yeterince sağlanamamasında ses eğitiminde türe özgü (TSM) çalışmalar yapabilecek öğretim elemanlarının yetersiz olmasının büyük bir rol oynadığı düşünülmektedir. Aynı şekilde batı müziği şan tekniğine uygun pek çok kaynak alternatifi bulunurken Türk müziğinde kaynak sıkıntısı bulunmaktadır. Bu durum öğretim elemanlarına daha fazla yük oluşturmakta, dolaylı olarak öğrencileri de etkilemektedir.

Araştırmanın sonucunda tespit edilen bütün veriler göz önünde bulundurulduğunda Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarına yönelik şu öneriler getirilmektedir;

- Türk sanat müziği ses eğitimi alanında öğretim elemanları yetiştirilmeli, lisans eğitiminde öğrenciler iyi bir şekilde gözlemlenerek bu alanda eğitim verebilecek kabiliyette olanlara ışık tutulmalı, destek olunmalıdır.

- Türk sanat müziği ses eğitimi alanına yönelik kaynakların çoğaltılması adına araştırmacılar teşvik edilerek bu konuda daha fazla üretkenlik sağlanmalıdır.
- Kullanılan öğretim yöntem ve teknikler geliştirilmeli, öğrenmelerde hangi yöntemlerin daha etkili olduğunu tespit etmek adına deneysel çalışmalar yapılmalıdır.
- Eğitim öğretimde ne kadar çok duyu organı harekete geçerse öğrenmeler de o kadar kalıcı olmaktadır. Yazılı ve işitsel materyallerin yanı sıra görsel materyallere de yer verilmesi kavramları somutlaştırmak, dikkat çekmek, öğrencinin güdülenmesine katkı sağlamak, karmaşık bilgileri kolaylaştırmak bakımından önem taşımaktadır. Özellikle ses eğitimi gibi hem teoriye hem de uygulamaya dayalı bir ders için yazılı ve işitsel materyallerin yanı sıra görsel materyallere de yer verilmesi öğrenmelerde kolaylık sağlayabileceği ve bilgilerde kalıcı iz bırakmaya yardımcı olabileceği dikkate alınmalıdır.
- Öğretimde öğrencilerin bireysel yeterlilikleri ve farklılıkları göz önünde bulundurularak kişiye özgü bireysel ve yoğun bir eğitim verilmesi sağlanmalıdır.
- Verilen eğitim kadar öğrenci potansiyeli de dikkat edilmesi gereken bir konudur. Özel yetenek sınavlarında alana yönelik öğrenci seçiminde öğrencilerin ses kabiliyetleri hakkında daha detaylı öngörülerde bulunabilmek adına ölçme ve değerlendirme ölçekleri geliştirilmelidir.
- Alana yönelik ortak bir anlayış çerçevesinde eğitim-öğretim verilmesi için alanında uzman akademisler bir araya gelerek görüş ve önerilerini ortaya koymalı ve bu doğrultuda öğretim programları oluşturulmalıdır.
- Öğretim programları oluşturulurken her bir lisans derecesi düşünülerek Türk sanat müziği ses eğitimine yönelik şarkı, beste, kâr, mevlevî ayini vs. çeşitli formlardaki eserlerin icra özelliklerine göre öğretilmesinde izlenecek olan yöntemler ayrı ayrı ele alınmalıdır.
- Türk sanat müziği ses eğitimi dersleri diksiyon, prozodi, güfte analizi, repertuvar gibi derslerle desteklenmelidir.
- Türk sanat müziği ses eğitimi derslerinde perdeli bir Türk müziği eşlik sazının kullanılması dersin işlevselliğini arttırmaktadır. Dolayısıyla bu

alanda ilerleyen öğrencilerin yardımcı bir meslek çalgısı dersi almalarının icranın yanı sıra eşlik kabiliyetlerini de geliştirmelerini sağlayacağı düşünülmelidir.

- Temel ses eğitiminde birtakım teknik çalışmalar yapıldıktan sonra türe özgü Türk müziği niteliklerine uygun bir şekilde icra çalışmaları yapılmalıdır.
- Öğrenmelerin etkili olmasında elbette ki programlar oldukça önem taşımaktadır. Ancak; lisans eğitimi sonrasında meslek olarak yapacağı alanda öğrencinin sevgisini kazanmak en temel ilkelere biri olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, N. (2014). *Türkiye’de Ses Eğitiminin (Şan) Gelişimi ve Uzman Görüşleriyle Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Acar, N. (2016). Nefes, Kullanımı ve Şan Eğitimi. *ulakbilge*, 4 (8), 231-246, DOI: 10.7816/ulakbilge-04-08-04.
- Ayaz, N. (2018). *Türk Makam Müziğinde Ses Eğitime Yönelik Öğretim Metodu Modeli Önerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Askerova, S. (2002). *Konservatuvar Müzik Eğitiminin Bilimsel ve Eğitsel Temelleri*. Ankara: Anıt Matbaa.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- Behar, C. (1987). *Klâsik Türk Musikisi Üzerine Denemeler*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Behar, C. (2016). *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz Geleneksel Osmanlı/Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal* (6. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Belgin, E. (1995). *Sesin Gelişimi, Kullanılması, Eğitimi ve Korunması, Ders Notları*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Cevanşir, B. ve Gürel, G. (1982). *Foniatrı, Sesin Oluşumu, Bozuklukları ve Korunmasında Temel İlkeler*. İstanbul: Sanal Matbaacılık.
- Cura, O. (1990). *Ses Türleri*. Otolarengolojide ve Sanat Dallarında Disfoniler İnternasyonal Sempozyumu Bildirileri, İstanbul.
- Çevik, S. (2015). *Koro Eğitimi ve Yönetimi* (2. Baskı). Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Çölok, A. A. (2005). *Ses, Nefes, Konuşma ve Beden İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi/Müzik ve Sahne Sanatları Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (2011). *Eğitimde Program Geliştirme* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Demirel, Ö. (2014). *Eğitimde Program Geliştirme* (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirtaş, S. (2011). *İlköğretim 7. Sınıf Müzik Dersinde Şarkıların Piyano Eşlikli Öğretilmesinin Öğrenci Kazanımlarına Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Dilci, T. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Egüz, S. (1980). *Toplu Ses Eğitimi 1*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Egüz, S. (1999). *Toplu Ses Eğitimi*. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Ekici, T. (2008). *Müzik Öğretmeni Yetiştirmede Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Program Geliştirme Çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, S. (2008). *Ses Eğitimi'nde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Göğüş, İ. M. (2007). *Sesin Bakımı, Korunması ve Eğitimi*. Bursa: Karen Ofset.
- Gürbüz, H. (2010). *Meşk Sistemi, Türk Musikisine Katkıları ve Günümüze Yansımaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürzap, C. (2018). *Söz Söyleme ve Diksiyon*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Hesapcıoğlu, S. (1997). *Müzik Eğitimi'nde Ses Eğitiminin Oynadığı Rol*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İkesus, S. (1965). *Ses Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- İtil, F. M. (2011). *Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarında Okutulan TSM Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Öğretim Modeli Önerisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Judetz, E. P. (1996). *Türk Musiki Kültürünün Anlamları*. Bülent Aksoy (Çev.), İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Kaçar, G. Y. (2009). *Türk Mûsikîsi Rehberi*. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (11. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Károlyi, O. (1999). *Müziğe Giriş*. Mehmet Nemutlu (Çev.), İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Kekeç, D. Y. (2008). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 52-67.
- Kızıldeli, N. (2008). *Programlı Bir Ses Eğitimine Bağlı Olarak, Solunum Mekanizmasının Sesin Algısal, Görsel, Akustik ve Aerodinamik Özellikleri Üzerine Etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, H. (1997). *İlkokul Fen Öğretiminde Araç-Gereç Kullanımı Laboratuvar Uygulamaları Açısından Öğretmen Yeterlikleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ömür, M. (2001). *Sesin Peşinde*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Özalp, N. (2000). *Türk Mûsikîsi Tarihi* 1. Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özcan, A. Ö. (2010). *Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Uygulanan Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Özgül, İ. (2009). *Müzik Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özkeleş, S. (2014). *Müzik Eğitimi Bölümlerinde Yürütülen Müzik Biçimleri Dersine Yönelik Öğretim Program Modeli*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Öztuna, Y. (1987). *Türk Musikisi Teknik ve Tarih*. İstanbul: Türk Petrol Vakfı Lale Mecmuası Yayınları.
- Patton, M. Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluations* (1st.Edition). California: Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (Üçüncü Baskıdan Çeviri). Mesut Bütün- Selçuk Beşir Demir (Çev.), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Polat, S. (2017). Ses Eğitiminin Temel Öğeleri ve Çeşitli Söyleme Tekniklerine Yönelik Uzman Görüşleri ve Performans Değerlendirme Ölçeği Örneği. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3 (1), 1-18.
- Sabar, G. (2008). *Sesimiz-Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Saygun, A. A. (1966). *Musiki Temel Bilgisi -IV (Musiki Nazariyatı)* (2. Baskı). Ankara: Devlet Konservatuvarı Yayınları.
- Sevinç, S. ve Şimşek, G. (2004). Müzik Eğitimi Bölümlerinde Ses Eğitime (Şan) Ayrılan Sürenin Yeterli Olup Olmadığı Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 207-216.
- Sharan, B. M. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Üçüncü Basımdan Çeviri). Prof. Dr. Selahattin Turan (Çev.), Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2005). *Eğitim Felsefesi* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sun, M. (1998). *Şarkılarla Türkülerle Temel Müzik Eğitimi*. Ankara: Kozan Ofset.
- Şenyayla, R. S. (2006). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Klasik Türk Müziği Bölümü Ses Eğitimi Anasanat Dalı Ses Eğitimi Dersinde Kullanılan Ses Alıştırmalarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Tanrıkörur, C. (1998). *Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötügen Yayıncılık.
- Tanrıkörur, C. (2001). *Biraz da Müzik*. İstanbul: Zaman Kitap.

- Toker, S. (2015). *Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. First Lesson In Singing" Adlı Metodunun İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ordu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Toker, S. (2018). *Güzel Sanatlar Fakültelerinde Yürütülen Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Öğretim Programı Modeli*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Töreyin, A. M. (2008). *Ses Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yöntemler*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.
- Tura, Y. (1988). *Türk Müsıkisinin Mes'eleleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Tütüncü, B. (2017). *Türk Sanat Müziği Solist İcrasında Ses Eğitimi ve Telaffuzun Önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yaklaşımlar* (Genişletilmiş 2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar, İlkeler ve Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum*. Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Uras, E. (1998). *Türk Halk Müziği İcra Özelliklerinin Ses Eğitimi (Şan Tekniği) Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vennard, W. (1992). *Şarkı Söyleme Mekanizması ve Tekniği Dans- Müzik- Kültür Folkloru Doğru*. Çev. Araştırma Dergisi, 61, İstanbul: Boğaz İçi Üniversitesi Matbaası.
- Wolcott, H. F. (1994). *Transforming Qualitative Data: Description, Analysis and Interpretation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, V. B. (2014). *Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programının Uygulamasında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri*

İle İncelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XV(1).

Zeren, A. (1995). *Müziğin Fiziği*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

İnternet Kaynakçası

Çevikoğlu, T. (2007). *Klasik Türk Müziğinin Bugünkü Sorunları*, <http://www.arsiv2007.musikidergisi.net/?p=75> Erişim Tarihi: 08.04.2019

Helvacı, A. (2003). *Ses Eğitiminde Register ve Rezonans*. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu Bildiri, 124-129, 30-31 Ekim, İnönü Üniversitesi, Malatya. <http://muzikegitimcileri.net> Erişim Tarihi: 08.04.2019

Saraç, A. G. (2006). Program ve Müzik Eğitimi. *Dergi Park*, 6, 111-118, <https://dergipark.org.tr/ataunigsed/issue/2568/33085>, Erişim Tarihi: 05.04.2019

<https://www.bilgiustam.com/solunum-nedir-canlilarda-solunum-sistemi-nasil-calisir/> Erişim Tarihi: 12.04.2019

<https://www.fenehli.com/6-sinif-fen-bilimleri-solunum-sistemi-konu-anlatimi/> Erişim Tarihi: 14.04.2019

<https://www.diyaftram.gen.tr/diyaftram-nedir.html> Erişim Tarihi: 14.04.2019

<https://livhospital.com/tr/saglik-kosesi/yanlis-aliskanliklara-bagli-durus-bozukluklari> Erişim Tarihi: 17.04.2019

www.girtlak.gen.tr/girtlak-yapisi.html Erişim Tarihi: 21.04.2019

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

Değerli Katılımcı;

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim dalında yapmakta olduğum ‘Lisans Düzeyinde Yürütülen Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi’ adlı yüksek lisans tez araştırmam için, Türk Sanat Müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının geliştirilmesi adına değerli görüşleriniz şüphesiz katkı sağlayacaktır.

Sizlerden alınacak olan bilgiler, bu araştırmanın dışında başka bir amaç doğrultusunda kullanılmayacak olup, soruların eksiksiz ve içtenlikle cevaplanması araştırmanın amacına ulaşması bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Kıymetli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Saygılarımla...

Arş. Gör. Melike YILMAZ

UZMANLARA YÖNELİK KİŞİSEL BİLGİLER

Alanı	
Öğrenim Durumu	Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
Görev Yaptığı Kurum	
Hizmet Yılı	

PROGRAMA YÖNELİK GÖRÜŞLERİN ALINACAĞI SORULAR

Soru 1- TSM ses eğitimi dersinizin süresi nedir?

- Haftalık ders saati:
- Toplam dönem sayısı:

Soru 2- Sizce TSM ses eğitimi dersinin amacı nedir?

-

Soru 3- Sizce TSM ses eğitimi dersinin öğrenme çıktıları nelerdir?

-

Soru 4- TSM ses eğitimi dersinin içeriklerini dönemlerine göre ayırır mısınız?

- I. Dönem:
- II. Dönem:
- III. Dönem:
- IV. Dönem:
- V. Dönem:
- VI. Dönem:
- VII. Dönem:

- VIII. Dönem:

Soru 5- TSM ses eğitimi dersi için, öğrencilerin seviyelerine yönelik eserlerin seçilmesinde belirlediğiniz ölçütler nelerdir?

-

Soru 6- TSM ses eğitimi dersinde kullandığınız araç, gereç ve kaynaklar nelerdir?

-

Soru 7- TSM ses eğitimi dersi içerisinde kullandığınız öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?

-

Soru 8- TSM ses eğitimi dersinin ölçme-değerlendirme süreçleri nasıldır?

-

Soru 9- Lisans eğitimi sonrasında öğrencilerinizin hangi donanımlara ve yeterliliklere sahip olmasını hedefliyorsunuz?

-

Soru 10- Eklemek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz nelerdir?

-

Ek-2: Araştırma Gönüllü Katılım Formu

Araştırma Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, ‘Lisans Düzeyinde Yürütülen Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi’ başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması olup lisans düzeyindeki Türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programları incelenerek mevcut durumu ortaya koyma amacını taşımaktadır. Çalışmanın danışmanlığı Prof. Sabri YENER tarafından yürütülmekte olup, araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda programlar arasındaki farklılıkları nedensellik ilişkisi içerisinde çözümleyerek çağdaş eğitim anlayışına uygun bir şekilde düzenlenmesinde eğitim öğretime katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.

- Çalışmanın amacı doğrultusunda, standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu ile yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler bilgisayar ortamında şifreleme yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda

ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Selçuk Üniversitesi Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı Arş. Gör. Melike YILMAZ'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı: Melike YILMAZ

Adres : S.Ü. Devlet Konservatuvarı

İş Tel :03322233500/1163

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Melike Yılmaz
Doğum Yeri-Tarihi	Perşembe - 11.08.1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Müzik Bölümü - 2015
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı - 2019
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri (varsa)	
İş Deneyimi	
Stajlar	Ordu Penpe İzzet Şahin Güzel Sanatlar Lisesi Formasyon Eğitimi Stajı -2015
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Selçuk Üniversitesi Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı - Halen
İletişim	
E-Posta Adresi	m.ylmz_-52@hotmail.com
Tarih	25.07.2019